

İÇİNDEKİLER

Editörden	iv
Araştırma Makaleleri Yaratıcı Drama Yöntemi ile Değerler Eğitimine Bir Örnek: Türk Tarihinden Yükselen Evrensel Mesajlar Nadire Emel Akhan, Hilal Mert, Hüseyin Acar.....	1
Tarih Biliminin Diğer Disiplinlerle İlişkinin Yaratıcı Drama Yöntemi ile İşlenmesi Nesrin Aslan, Hülya Gök.....	25
Yaratıcı Dramanın Mini Meta-Tematik Analizi Veli Batdı	45
Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı Katılımcılarının Sosyal Uyuma İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi İnanç Eti, Özlem Kaf.....	61
Yaratıcı Drama Dergisine İlişkin Açıklamalar ve Yazım Kuralları	73

CONTENTS

Editorial	v
Araştırma Makaleleri Example of Values Education with Creative Drama: Universal Messages from Turkish History Nadire Emel Akhan, Hilal Mert, Hüseyin Acar.....	1
The Relationship of History Science with Other Disciplines Processing with Creative Drama Method Nesrin Aslan, Hülya Gök.....	25
Mini Meta-Thematic Analysis of Creative Drama Veli Batdı	45
Investigating the Opinions of the Creative Drama Instructor / Leadership Program Participants on Social Adaptation İnanç Eti, Özlem Kaf.....	61
Submission Guidelines For Creative Drama Journal	73

ISSN: 1305-8177, E-ISSN: 2459-167X; Yaratıcı Drama Dergisi / Creative Drama Journal, Kış / Winter 2020, Cilt / Volume 15, Özel Sayı / Special Issue 1



Creative Drama Journal

Yaratıcı Drama Dergisi

ISSN: 1305-8177, E-ISSN: 2459-167X; Yaratıcı Drama Dergisi / Creative Drama Journal, Kış / Winter 2020, Cilt / Volume 15, Özel Sayı / Special Issue 1



Creative Drama Journal

*Yaratıcı
Drama
Dergisi*

ALAN EDİTÖRLERİ /FIELD EDITORS*

Yaşare Aktaş Arnas (Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi)	Ömer Nayci (Dr. Öğr. Üy., Şırnak Üniversitesi)
Necdet Aykaç (Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)	Pınar Özdemir Şimşek (Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi)
Nami Eren, (Öğr. Üy. Dr., Ankara Üniversitesi)	Zeki Özen (Dr., Ankara Üniversitesi)
Yasemin Gülbahar Güven (Prof. Dr., Ankara Üniversitesi)	Ali Öztürk (Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi)
Gökçe Karaman Benli (Dr. Öğr. Üy, Ankara Üniversitesi)	Kasım Yıldırım (Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Serkan Keleşoğlu (Dr. Öğr. Üy, Ankara Üniversitesi)	
Perihan Kocaman (Dr. Öğr. Üy., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)	*Soyadına göre alfabetik sırada/In alphabetical order

BU SAYININ HAKEMLERİ / JUDGES OF THIS ISSUE

Ayten İflazoğlu Saban (Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi)
Ömer Adıgüzel (Prof. Dr., Ankara Üniversitesi)
Ali Akın Akyol (Doç.Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Yaşare Aktaş Arnas (Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi)
Aysel Köksal Akyol (Prof. Dr., Ankara Üniversitesi)
Nami Eren Beştepe (Dr., Ankara Üniversitesi)
Raziye Günay Bilaloğlu (Dr., Çukurova Üniversitesi)
İnanç Eti (Dr., Çukurova Üniversitesi)
İsmail Güven (Prof. Dr., Ankara Üniversitesi)
İhsan Metinnam (Dr., Ankara Üniversitesi)
Mustafa Yaşar (Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi)
Zeki Özen (Dr., Ankara Üniversitesi)
Ali Öztürk (Prof. Dr., Eskişehir Anadolu Üniversitesi)
Pınar Özdemir Şimşek (Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi)
Kamuran Tarım (Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi)

* Soyadına göre alfabetik sırada/ In alphabetical order

İÇİNDEKİLER

Editörden	iv
Yaratıcı Drama Yöntemi ile Değerler Eğitime Bir Örnek: Türk Tarihinden Yükselen Evrensel Mesajlar	
Nadire Emel Akhan, Hilal Mert, Hüseyin Acar	1
Tarih Biliminin Diğer Disiplinlerle İlişkisinin Yaratıcı Drama Yöntemi ile İşlenmesi	
Nesrin Aslan, Hülya Gök	25
Yaratıcı Dramanın Mini Meta-Tematik Analizi	
Veli Batdı	45
Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı Katılımcılarının Sosyal Uyuma İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi	
İnanç Eti, Özlem Kaf	61
Yaratıcı Drama Dergisine İlişkin Açıklamalar ve Yazım Kuralları	73

CONTENTS

Editorial	v
Example of Values Education with Creative Drama: Universal Messages from Turkish History	
Nadire Emel Akhan, Hilal Mert, Hüseyin Acar	1
The Relationship of History Science with Other Disciplines Processing with Creative Drama Method	
Nesrin Aslan, Hülya Gök	25
Mini Meta-Thematic Analysis of Creative Drama	
Veli Batdı	45
Investigating the Opinions of the Creative Drama Instructor / Leadership Program Participants on Social Adaptation	
İnanç Eti, Özlem Kaf	61
Submission Guidelines For Creative Drama Journal	73

Editörden

Yaratıcı Drama Dergisi'nin "Uyum Özel Sayısı" olarak hazırlanan 15. cilt özel sayısı ile sizlerle buluşmanın sevincini yaşıyoruz. Yaratıcı Drama Dergisi'nin en önemli işlevi, alanda yapılan tüm akademik üretimlerin bir tür buluşma ve tartışma ortamı olmasıdır. Bu bağlamda Yaratıcı Drama Dergisi'nin bu sayısında, Çağdaş Drama Derneği ve Çukurova Üniversitesi işbirliği ile 24-27 Ekim 2019 tarihleri arasında Adana'da gerçekleştirilen "Uyum" temalı 30. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi'nde sunulan bildirilere yer verilmiştir.

Eğitimde Drama, Yaratıcı Drama veya Drama olarak adlandırılan bu yöntemde, alanın temel çalışmaları arasında yer alan "uyum" çalışmaları çok önemlidir ve geliştirilmesi gereken önemli amaçlardan birini oluşturmaktadır. Bu çalışmalarda "uyum" odaklı etkinlikler katılımcıların; birbirlerine, drama alanına ve kendilerine yöneliktir. Yapılan çalışmalar hem dış hem de içsel uyuma ulaşma amacını taşımaktadır. Uyum, hemen her ülkede gerçekleştirilen drama çalışmalarında, tüm katılımcıları "ayna" etkinlikleri ile karşılaştırmaktadır. Tıpkı drama çalışmalarında, katılımcısına iç gözü kazandırmak gibi "ayna" etkinliklerinin de amacı kişinin kendisi ile karşılaşması, kendisi, başkaları ve çevresiyle uyum içerisinde olma halini yansıtmaktır. Uyumun olmadığı tüm ortamlarda kaos, dağınıklık, yabancılaşma, bozulma, amaçtan uzaklaşma, belirsizlik gibi durumlar yaşanabilmektedir. Bu durumları yaşamamak için değişim, dönüşüm, adapte olmak, ahenk, anlaşma, düzen gibi pek çok kavram uyum amaçlı etkinlikler çevresinde bir çember oluşturur. Yaratıcı drama bu çemberin kendisidir ve çemberdeki herkesi uyumlu bir yaşama davet eder.

Dergimizin bu sayısında; Nadire Emel Akhan'ın **Yaratıcı Drama Yöntemi İle Değerler Eğitimine Bir Örnek: Türk Tarihinden Yükselen Evrensel Mesajlar**, Nesrin Aslan ve Hülya Gök'ün **Tarihin Diğer Disiplinlerle İlişkisinin Yaratıcı Drama Yöntemi ile İşlenmesi**, Özlem Kaf ve İnanç Eti'nin **Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı Katılımcılarının Sosyal Uyuma İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi**, Veli Batdı'nın **Yaratıcı Dramanın Mini Meta-Tematik Analizi** başlıklı makalelerini okuyacaksınız.

Dergimizin 15. cilt özel sayısını "Uyum Özel Sayısı" olarak "uyum" ve "yaratıcı drama" alanları açısından değerlendireceğinizi umuyor ve yayınlarımızı takip etmenizi diliyoruz. Bu sayımızı çalışmalarıyla destekleyen yazarlarımıza, titizlikle değerlendirme yapan hakemlerimize ve emeği geçenlere çok teşekkür ediyor, sizlerin de çabamıza ortak olmanızı bekliyoruz. Yaratıcı drama alanına katkı sağlamak amacıyla yapılacak yeni araştırma ve projelerin yer alacağı dergimizin yeni sayılarında buluşmak dileğiyle...

Prof. Dr. Yaşare Aktaş Arnas

Editör

Editorial

Today, we are happy to come together with you again with the special issue of the 15th volume of *Creative Drama Journal*, prepared as the “Harmony Special Issue”. The most important aspect of *Creative Drama Magazine* is that it is in some ways a meeting and discussion environment for all academic productions in the field. In this context, abstracts with the theme of “Harmony” presented at the 30th International Creative Drama Congress in Education, held in Adana between 24–27 October 2019, in cooperation with the Contemporary Drama Association and Çukurova University, were included in this issue of *Creative Drama Magazine*.

In this method, called *Drama in Education*, *Creative Drama* or *Drama*, “harmony” studies, which are among the basic studies in the field, are very important and constitute one of the important aims that need to be developed. The harmony-oriented activities of these studies were determined by the participants; they were aimed at each other, the drama field, and themselves. The studies carried out aimed to achieve both external and internal harmony. In drama works performed in almost every country, harmony compares all participants with “mirror” activities. Just like giving insight to the participants in drama studies, the purpose of the mirror activities is to reflect the state of being in harmony with themselves, others, and their environment. In any environment where there is no harmony, problems such as chaos, disorganization, alienation, impairment, deviation from purpose, and uncertainty may arise. In order to avoid these problems, many concepts, such as change, transformation, adaptation, unity, understanding, and order, form a circle around harmony activities. Creative drama is this circle itself and invites everyone in the circle into a harmonious life.

In this issue of our magazine, you will find the articles “**An Example of Values Education with the Creative Drama Method: Universal Messages Rising from Turkish History**” by Nadire Emel Akhan, “**Processing of History’s Relationship with Other Disciplines Using the Creative Drama Method**” by Nesrin Aslan and Hülya Gök, “**Examining the Creative Drama Instructor/Leadership Program Participants’ Views on Social Harmony**” by Özlem Kaf and İnanç Eti, and “**Mini Meta-Thematic Analysis of Creative Drama**” by Veli Batdı.

We hope that you appreciate the special issue of the 15th volume of our magazine, “Harmony Special Issue”, and hope that you will follow our publications. We would like to thank the authors who contributed their studies to this issue, and the referees who meticulously evaluated them, and those who contributed them, and we hope that you will benefit from our efforts. In the new issues of our magazine, which will include new research and projects to contribute to the field of creative drama, we look forward to seeing you again...

Prof. Dr. Yaşare Aktaş Arnas

Editor

Yaratıcı Drama Yöntemi ile Değerler Eğitime Bir Örnek: Türk Tarihinden Yükselen Evrensel Mesajlar*

Nadire Emel Akhan¹

Hilal Mert²

Hüseyin Acar³

Makale Bilgisi

DOI: 10.21612/yader.2020.031

Makale Geçmişi

Geliş tarihi 19.11.2019

Kabul 21.05.2020

Anahtar Sözcükler

Türk tarihindeki isimler
Evrensel mesajlar
Değerler eğitimi

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri içerisinde “Tutum ve Değerler” yeterlik alanı altındaki “Milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir” ilkesini ve Eğitimciler İçin Etik İlkelerdeki evrensel değerleri yaratıcı drama yönteminden yararlanarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göstermektir. Bu amaçla, 2018-2019 eğitim öğretim bahar döneminde bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde çalışmaya gönüllü olarak katılan 23 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile 45 saatlik drama atölyeleri düzenlenmiştir. Drama atölyelerinde ilk 3 atölye (6 saat) “tanışma, güven ve uyum, iletişim ve etkileşim” atölyeleri ile başlamıştır. Bu atölyeleri çalışmanın asıl amacı olan evrensel değer farkındalığı oluşturmak adına Türk tarihinden seçilen karakterlerin hayatları ve sözleri üzerine kurgulanmış 13 atölye (39 saat) izlemiştir. Araştırmada karma yöntem uygulanmıştır. Araştırmanın nicel desenini tek gruplu deneysel desen oluşturmuştur. Nicel boyutun verileri Schwartz (1992) tarafından geliştirilip, Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından Türkçeye uyarlanan, 59 maddelik “Schwartz Değerler Ölçeği” ve Dilmaç, Arıca ve Cesur (2014) tarafından geliştirilen “Değerler Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırma sürecini değerlendirmek ve nicel verileri desteklemek adına nitel verilerde toplanmıştır. Araştırmanın nicel verileri istatistik programı ile nitel veriler ise betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında öğretmen adaylarının ölçek son testlerinden aldıkları puanların anlamlı şekilde yüksek çıktığı ayrıca atölyelerin katılımcıların örnek isimlerden etkilenmelerini sağlaması ve evrensel değerlere karşı bakış açısını genişletmesi, evrensel değerlere yönelik farkındalık kazandırması adına önemli sonuçlar içerdiğini söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre, çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri içerisinde “milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir” ilkesine ve Eğitimciler İçin Etik İlkelerdeki “evrensel değerlere” yönelik farkındalıklarının arttığını söylemek mümkündür.

* Bu makale, 24-27 Ekim 2019 tarihleri arasında düzenlenmiş olan 30. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

- 1 Doç.Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Antalya, Türkiye. E-posta: neakhan@akdeniz.edu.tr. Orcid ID: <https://0000-0003-3628-8571>.
- 2 Doktora Öğrencisi., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Kırşehir, Türkiye. E-posta: h.mert@ahievran.edu.tr. Orcid ID: <https://0000-0002-3628-8571>.
- 3 Yüksek Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya, Türkiye. E-posta: huseyinacar031@gmail.com. Orcid ID: <https://0000-0003-0259-6277>.

Example of Values Education with Creative Drama: Universal Messages from Turkish History

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2020.031

Article History

Received 19.11.2019

Accepted 21.05.2020

Keywords

Characters in Turkish history

Universal messages

Values education

Article Type

Research paper

Abstract

This study aims to make preservice social studies teachers adopt the principle "S/he regards national, moral and universal values" under the competency area "Attitude and Values" in General Teacher Competencies and the universal values in Ethical Principles for Educators by using creative drama. Therefore, 45-hour drama workshops were conducted with 23 volunteered preservice social studies teachers studying at a faculty of education at a state university in the spring term of 2018-2019 academic years. The first 3 drama workshops (6 hours) began with the themes called "introduction, trust and cohesion, communication and interaction". These workshops were followed by 13 workshops (39 hours) built upon the lives and sayings of the characters selected from Turkish history in order to raise awareness on universal values. Mixed method was used in the research. The quantitative pattern of the research consisted of single-case experimental design. The quantitative data were collected through "Schwartz Values Scale", developed by Schwartz (1992) and adapted to Turkish by Kuşdil and Kağıtçıbaşı (2000), and "Values Scale", developed by Dilmaç, Arıca and Cesur (2014). The qualitative data were also collected to evaluate the process and support the qualitative data. The quantitative data were analysed with the statistical program and the qualitative data with the descriptive analysis. The results of the research indicated that the scores of teacher candidates from the scale post-tests were significantly higher than their pre-test scores. In addition, it is possible to say that the qualitative data of the research had the important findings that the participants were influenced by the characters in the Turkish history that were included into the workshops and that they gained some awareness on universal values. According to these results, it is possible to say that the preservice social studies teachers in the study group increased their awareness towards the principle "S/he regards national, moral and universal values" under the competency area "Attitude and Values" in General Teacher Competencies and the universal values in Ethical Principles for Educators.

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan çeşitli nedenlerden dolayı başkalarıyla bir arada yaşamak durumundadır. Bir arada yaşarken refah ve huzurun sağlanması için bir dizi sosyal, politik, ahlaki ve kültürel ilke ve kurallar ortaya çıkmıştır. Bu ilke ve kurallar toplumun birçok üyesi tarafından kabul görmektedir. Toplumsal değerler, bu genel ilkelerin ve kuralların önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Değer kavramı, insanlarla ve insan ilişkileriyle ilgilenen çoğu disiplin tarafından ele alınmakta ve değerler üzerinde birçok çalışma yürütülmektedir (Yalar ve Yanpar Yelken, 2011).

Değerler, bireyler veya toplum tarafından benimsenen birleştirici olgular, toplumsal ihtiyaçları karşıladığına ve bireylerin faydasına olduğuna inanılan ölçütler, duygular ve heyecanları da ilgilendiren yargılar, bireyin bilincinde yer etmiş ve davranışlarına yön veren güdülerdir (Demirhan İşcan, 2007, Özgüven, 1994, akt. Çelikkaya ve Filoğlu, 2014). Belirli davranış biçimlerinin veya varoluş durumlarının başkalarına tercih edildiğine dair kalıcı inançlar olarak da tanımlanabilirler (Bullock, 1988). Değerlerin yapısı ve niteliği evrensel olsa da değerler, bireylerin ve grupların değerlere yükledikleri anlamlar göreceli önem bakımından büyük ölçüde farklılık gösterir. Yani, bireylerin ve grupların “önceliklere” veya “hiyerarşilere” göre farklı değerlere sahip oldukları söylenebilir (Schwartz, 2012). Bu doğrultuda değerlerin, bireylerin veya toplumların davranış ölçütlerine kaynaklık eden olgular olduğu ifade edilebilir. Aynı zamanda bireyin toplumsal yapı tarafından kabul gören değerleri içselleştirmesi ve yaşatması toplumun huzurunu ve mutluluğunu sağlamak için gerekli olan yapı taşlarını oluşturmaktadır (Ay, 2015).

Sosyal öğrenme kuramının kurucusu Bandura bireylerin davranışları taklit yoluyla modellerden öğrendiklerini ifade etmektedir. Bandura'ya göre, bir toplumda en çok rol model olan kişiler toplumda statüleriyle öne çıkmış insanlardır. Bu kişilerin kendi alanlarının kahramanı oldukları söylenebilir. Değerler eğitimi duyuşsal boyutu fazla olan bir alan olduğundan dolayı bu alanda rol modellerden faydalanma en etkili sonuç alınabilecek yöntemlerdendir (Aslan, 2009). Türk tarihi, rol model olarak faydalanılabilecek birçok çarpıcı, tarihe mal olmuş şahsiyeti bünyesinde barındırmaktadır (Akhan ve Altıkulaç, 2014). Eğitim otoriteleri de öğrenmede rol model olarak kahramanlardan yararlanmanın etkili ve önemli olduğu konusunda hemfikirdirler (Aslan, 2009). Değerlerin tarihi karakterler üzerinden öğretilmesi bir bakıma kültürel mirasın geçmişten günümüze aktarılmasına ve eğitim aracılığıyla geçmiş ile gelecek arasında köprü kurulmasına da katkı sağlamaktadır. Zira geçmişinden kopuk bir biçimde yaşayan toplumun, geleceğinin varlığından söz etmek pek mümkün değildir (Kolaç, 2010, akt. Yıldırım, 2017).

Bireylerin değerleri etkin bir biçimde öğrenebilmeleri için kendi düşünme süreçleriyle alakalı daha derin bir anlayış kazanabilecekleri etkinliklere ulaşmaları gerekmektedir. Değerlerin öğretilmesi sürecinde etkili olan birçok yöntem bulunmaktadır. Değerlerin duygusal boyutunu dikkate alan, öğrencilerin değerleri etkili bir şekilde öğrenmelerini ve öğrendikleri değerleri davranışa dönüştürmelerini sağlayan yöntemlerden biri olan drama aynı zamanda bir sözcüğü, davranışı, kavramı, düşünceyi veya olayı oyunlar geliştirerek canlandırmalarla öğretmesi bakımından bireylerin düşüncelerinin gelişimine destek olma anlamında büyük bir potansiyel sunmaktadır (Aykaç, 2014; Uzgören, 2011; Johnson, 2002). Yaratıcı drama, öğrencilere muhakeme yeteneği, belirsizlikleri kavrama, farklı perspektiflerin geçerliliğini kabul etme ve geçerli bir sonuca direk ulaşma sürecini tecrübe etme pratiğini kazandırmaktadır. Dahası, doğaçlamalar öğrencilerin tarihteki çok önemli olaylarda toplumların ve bireylerin nasıl iletişim kurduğunu, uyuşmazlıkları nasıl çözdüğünü, ahlaki

ve etik yargılara nasıl vardığını veya tam tersine nasıl ve niye bu süreçlerin başarısız olduğunu anlamalarına yardımcı olmaktadır (Philbin & Myers, 1991). Gerçek yaşamdan kesitlerinin eğitim ortamında canlandırılması yoluyla bireylerin kendi kimliklerini tanımaları ve bu noktadan hareketle evrensel değerleri benimsemeleri sağlanabilir. Çocuğun, sosyal çevresinde yer alan insanları ve kültürleri keşfetmesine ve bu kültürlere ait değerleri tanımasına olanak tanınabilir (Yılmaz, 2019).

Hızla değişen dünyada, bireyin toplumsal ilişkilerinde problem yaşamaması için evrensel kabul edilen değerlere uygun davranması gerekmektedir. Evrensel değerlerin, toplumsal yapının oluşmasında, değişmesinde ve gelişmesinde oldukça etkili faktörler olduğu söylenebilir. Bu durum, öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecinde değer eğitime yönelik vermesi gereken önemi arttırmaktadır (Can Aran ve Demirel, 2013; Gürol ve Serhatlıoğlu, 2009). Bu bağlamda sorumlu, etkili, üretken vatandaş yetiştirme amacı taşıyan sosyal bilgiler dersinin değerler eğitime katkısı oldukça büyüktür (Kurtdebe Fidan, 2013). Sosyal bilgiler dersi, özellikle bireylere sosyal ve kültürel değerleri aşılama, toplumsal sorunları tanıma, problemlere çözüm arama, topluma faydalı bireyler olarak yetiştirme anlamında oldukça işlevsel bir öneme sahiptir. Bu ders yaşam ile okul arasında bağ kurma açısından da oldukça faydalıdır. Eğitimin temellerinin atıldığı ilköğretim ve bu dönemde öğrencilerin yaşamla bağ kurmasına olanak sağlayan hayat bilgisi ve bunun devamı sayılan sosyal bilgilerin bireye toplumsal değerlerin aşılama ve kişilik özellikleri edindirme kısmında büyük bir rolü bulunmaktadır (Aykaç ve Adıgüzel, 2011). Ayrıca sosyal bilgiler, hem soyut olması bakımından hem de öğrenci ve öğretmen arasında karşılıklı söylemlerin olması bakımından problem çözme ve eleştirel düşünme aktivitelerinin kullanılmasıyla drama kullanımına en uygun derslerden biridir (Philbin & Myers, 1991). Sosyal bilgiler dersinin tüm konularının yanı sıra özellikle değerler eğitimi ile ilgili konularında drama yönteminin kullanılması başarıyı arttırmada önemli bir etkiye sahiptir. Sosyal yaşamda karşılaşılan durumları ve olayları drama yöntemiyle istenilen anda tekrar canlandırmak mümkündür (Çelikkaya, 2018).

Sosyal bilgiler programının temelini oluşturan değer gibi somut olmayan öğeler, yaratıcı dramının yardımı ile somut hale getirilebilir. Değerleri somut ve gözlenebilir hale getirmek için ve sosyal bilgiler dersinin bünyesinde barındırdığı tarihi karakterler üzerinden verilecek değerler eğitimi için en uygun yöntemlerden birinin yaratıcı drama yöntemi olduğu söylenebilir. Evrensel değerler konusu son yıllarda oldukça gündemde olan bir konudur. Fakat ne yazık ki içinde yaşadığımız dünyada her geçen gün insanlara, hayvanlara ve doğaya karşı yapılan şiddetin sayısı hızla artmaktadır. Bu da verilen değerler eğitiminin niteliği ve kalıcılığı ile ilgili tartışmalara zemin hazırlamaktadır.

Bireylere değerlerin öğretilmesinde ailenin, sosyal çevrenin ve öğretmenlerin birçok sorumluluğu vardır. Ancak bu sorumluluk okullarda öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlerin bireylere evrensel değerleri kazandırabilmek için kendilerinin de değer yargılarının olması ve evrensel değerleri benimsemeleri ve farkındalık kazanmaları çok önemlidir. Bu da öğretmenlerin değerler eğitimi etkili bir şekilde almasıyla doğrudan ilişkilidir. Öğretmenlerin değer eğitimiyle ilgili farkındalık kazanma süreci de hizmet öncesinde verilecek değerler eğitimi ile gerçekleşmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri içerisinde “Tutum ve Değerler” yeterlik alanı altındaki “Milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir” ilkesini (MEB, 2017) ve Eğitimciler İçin Etik İlkelerdeki (MEB, 2019) evrensel değerleri, yaratıcı drama yönteminden yararlanarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göstermektir. Araştırmada “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına evrensel değerleri Türk tarihinden seçilen isimlerle yaratıcı drama yönteminden

yararlanarak göstermenin, onların evrensel değerler yargılarına etkisi nedir?” sorusuna cevap aranmak istenmiştir.

Bu doğrultuda araştırmada şu alt problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer yönelimleri, Schwartz Değerler Ölçeğinden aldıkları ön test son test puanlarında arasında anlamlı bir fark göstermekte midir?
2. Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer yönelimleri, Schwartz Değerler Ölçeği “evrensel değerler boyutundan” aldıkları ön test son test puanlarında arasında anlamlı bir fark göstermekte midir?
3. Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer ifadeleri, Değerler Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları ön test son test puanlarında arasında anlamlı bir fark göstermekte midir?
4. Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uygulamalar öncesinde evrensel değerler ile ilgili görüşleri nelerdir?
5. Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının atölye bitiminde, atölyeye konu olan Türk tarihinden seçilmiş ismin evrensel değerlere katkısı ile ilgili değerlendirmeleri nedir?
6. Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uygulamalar bitiminde evrensel değerler ve katıldıkları çalışma ile ilgili görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada karma yöntem uygulanmıştır. Karma yöntemler nicel ve nitel yöntemlerin beraber kullanılmasıdır. Karma yöntemde, “her iki yöntemin güçlü yönlerinden yararlanmak, zayıf yönlerini telafi etmek, iki yöntemin tek başına yaptığından daha fazla delil ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu yöntem ayrıca, araştırmacıya bir probleme yaklaşırken birden fazla bakış açısı kazandırmaktadır” (Cresswell & Plano Clark, 2007).

Bu araştırmada karma yöntem desenlerinden “Açıklayıcı Desen” kullanılmıştır. Araştırmada ilk olarak nicel veriler toplanıp çözümlenmiş; ikinci aşamasında ise, nicel araştırma sürecinde elde edilen verileri desteklemek için nitel veriler toplanıp çözümlenmiştir (Cresswell, 2003). Araştırmanın nicel yönteminde tek gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test ediliyor olup deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Araştırmanın nitel yönteminde ise nicel verileri açıklayıcı olması açısından temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışma 2018-2019 eğitim öğretim bahar döneminde bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde çalışmaya gönüllü olarak katılan 23 (14 kadın, 9 erkek) sosyal bilgiler öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adayları 2. (5 öğrenci), 3. (12 öğrenci) ve 4.

sınıf (6 öğrenci) öğrencilerinden oluşmuştur. Bunun nedeni çalışmaya zaman ayırabilecek ve gönüllü olarak her oturuma gelebilecek kişilerin tercih edilmesidir. Katılımcıların drama geçmişi yoktur. Sadece son sınıflardan katılan 6 öğrenci çalışmanın yürütüldüğü dönem drama dersi almışlardır. Çalışma grubundaki öğrencilerin drama geçmişleri olmadığı kabul edildiği için etkinlikler öncesinde 6 saat 3 atölye “tanışma, güven ve uyum, iletişim ve etkileşim” oturumları yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

a. Nicel Veri Toplama Araçları

Nicel veriler, iki ölçme aracı kullanılarak toplanmıştır. Öncelikle, nicel ölçme araçlarının bu araştırmada kullanılması için araştırmanın başında ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır. Aşağıda her iki ölçme aracı açıklanmıştır.

- Schwartz Değerler Listesi

Bu çalışmanın nicel ölçme araçlarından ilki, Schwartz (1992) tarafından geliştirilip, Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000), tarafından Türkçeye uyarlanan, katılımcıların değer yönelimlerini ölçmek için 57 değerden oluşan “Schwartz Değerler Listesi” kullanılmıştır. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000), uyarlama çalışmasını 183 öğretmen ile yapmıştır. Bu uyarlama ölçeği öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda da (Yapıcı, Kutlu ve Bilican, 2012; Sarıca Bulut, 2012; Özdemir ve Koruklu, 2011) kullanılmış ve aynı ölçek öğretmen adayları için geçerli ve güvenilir bulunmuştur.

Katılımcılara değerler parantez içinde açıklamalarıyla birlikte verilmiş, her birinin kendi hayatlarındaki önemine göre -1 (ilkelerime ters düşer) ile 7 (en üst düzeyde önemlidir) işaretlemeleri istenmiştir. On altı boyuttan oluşan ölçek, her boyutta yer alan değerlerle birlikte sınıflandırılmıştır. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000), tarafından yapılan çalışmada değerlerin güvenilirlik katsayıları .51-77, değer grupları için .77-83 arasında değişmektedir. Katsayılar evrenselcilik .77, iyilikseverlik .76, hazcılık .54, güç .75, başarı .66, uyarılma .70, özyönelim .69, geleneksellik .63, uyma .51, güvenlik .59 olarak ifade edilmiştir. Ana değer grupları için iç tutarlılık analiz sonuçlarında muhafazakârlık grubu .80, yeniliğe açıklık .81, özaşkınlık .81, özgenişletim .84 olarak bulunmuştur.

- Değerler Ölçeği

Çalışmanın ikinci nicel ölçme aracı ise Dilmaç, Arıca ve Cesur (2014) tarafından geliştirilen “Değerler Ölçeği” dir. Ölçek 216 üniversite öğrencisine uygulandığı için bu çalışma için de geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak kabul edilmiştir. Bu ölçek, değer ifadelerinin kişinin yaşamındaki anlam ve önemine göre duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığını düşündüğü değer ifadelerini puanlamaya dayanmaktadır. Ölçek 39 değer ifadesi ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; “Toplumsal Değerler”, “Kariyer Değerleri”, “Entelektüel Değerler”, “Maneviyat”, “Materyalistik Değerler”, “İnsan Onuru”, “Romantik Değerler”, “Özgürlük” ve “Fütüvvet” olarak isimlendirilmiştir. Ölçek likert tipi olup 0’ dan 9’a kadar değer almaktadır. Ölçekten alınan puanın düşmesi ve sıfıra yaklaşması o değer kişinin yaşamında çok önemli yer tutmadığını; puanın yükselmesi ve dokuzaya yaklaşması, o değer kişinin hayatında çok önemli ve vazgeçilmez olduğunu göstermektedir.

Değerler Ölçeğinin faktörler bazında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonucunda “Toplumsal Değerler” için .90, “Kariyer Değerleri” için .80, “Entelektüel Değerler” için .78, “Maneviyat” için .81, “Materyalistik Değerler” için .78, “İnsan

Onuru” için .61, “Romantik Değerler” için .66, “Özgürlük” için .65 ve “Fütüvvet” için de .63 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak, Değerler Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kabul edilmiştir.

b. Nitel Veri Toplama Araçları

Nitel veriler, üç ölçme aracı kullanılarak toplanmıştır. Aşağıda her üç ölçme aracı açıklanmıştır.

- Görüşme Formu-1

Araştırmanın nitel ölçme aracından ilkin, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hazırbulunuşluklarını tespit etmek amacı ile araştırmacılar tarafından uzman görüşüne başvurularak hazırlanan, görüşme formu oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarına bu görüşme formunda şu sorular yöneltilmiştir: “Evrensel değerler dediğimizde aklınıza neler geliyor?, Söylediğiniz değerlerden sizin için en önemlisi nedir?, Evrensel değerlere hangi örnek ismi verebilirsiniz?”.

- Atölye Sonu Değerlendirmeler

Araştırmada kullanılan diğer nitel ölçme aracı, atölye sonu değerlendirmeleridir. Öğretmen adayları atölye bitiminde, atölyeye konu olan Türk tarihinden seçilmiş ismin evrensel değerlere katkısını değerlendirmişlerdir.

- Görüşme Formu-2

Araştırmada kullanılan son nitel ölçme aracı, araştırmanın bitiminde öğretmen adaylarının uygulamalar sonu değerlendirmelerini alabilmek amacı ile ise yine araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan son görüşme formudur. Öğretmen adaylarına bu görüşme formunda şu sorular yöneltilmiştir: “Evrensel değerler neden önemlidir?, Atölyelerde sizi en çok etkileyen karakter kimdi? Neden?, Katıldığın bu araştırmaya yönelik görüşlerin nelerdir?”.

Verilerin Toplanması

Bu çalışma, bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesindeki drama atölyesinde toplam 16 atölye (toplam 45 saat) olarak yürütülmüştür. Çalışma grubuna uygulamadan önce ön test olarak Schwartz Değerler Ölçeği (2000) ve Değerler Ölçeği (2014) uygulanmıştır.

Tüm drama oturumları uygulama yapılan üniversitenin eğitim fakültesinde, çalışma grubunun ortak karar verdikleri gün ve saatte, eğitim fakültesi drama salonunda, gerekli izinler alınarak uygulanmıştır. Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının ders programlarının çakışmaması ve derslerini aksatmamaları adına dersler genellikle ders bitimleri sonrasında gerçekleştirilmiştir. Drama atölyeleri toplam 6 saat 3 atölye “tanışma, güven ve uyum, iletişim ve etkileşim” atölyeleri ile başlamıştır. Bu atölyeleri çalışmanın asıl amacı olan evrensel değer farkındalığı oluşturmak adına Türk tarihinden seçilen isimlerin hayatları ve sözleri üzerine kurgulanmış atölyeleri izlemiştir. Bu uygulamalar ise 13 atölye (39 saat) sürmüştür.

Bu tarihi isimler tespit edilirken sosyal bilgiler eğitimi, tarih eğitimi, Türkçe ve edebiyat eğitimi alan uzmanları ve sosyal bilgiler son sınıf öğretmen adayları, tarih bölümü son sınıf öğrencileri ve Türkçe eğitimi son sınıf öğrencileri ile görüşme yapılmıştır. Uzman görüşleri ve öğrenci önerileri doğrultusunda tespit edilen tarihi isimler (Mevlana, Mustafa Kemal Atatürk, Yunus Emre, Sultan Alparslan, Fatih Sultan Mehmet, Hacı Bektaş Veli, II. Mahmut, Neşet Ertaş, Ahmet Yesevi, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel, Nazım Hikmet, Barış Manço) ile ilgili atölyeler drama eğitimcisi olan

araştırmacılar tarafından yine uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Atölye planlarında ele alınan tarihi ismin evrensel mesajı her atölye öncesi tahtaya yazılmış ve süreç içerisinde katılımcıların o tarihi ismi tanımaları, evrensel mesajını görmeleri ve bununla ilgili çıkarımda bulunmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Her atölye bitimde katılımcılar o oturumda ele aldıkları tarihi isim ve evrensel mesajı ile ilgili yazılı olarak değerlendirme yapmış ve drama salonu tahtasına tarihi isme yönelik notlar yazarak atölyeden ayrılmışlardır. Atölyelerin liderliğini üç araştırmacı ikiyeşerli olmak üzere dönüşümlü olarak yürütmüşlerdir. Araştırmacıların üçünün de drama eğitmenliği belgesi vardır. Atölye planlarını kendileri hazırlamışlardır. Planlar hazırlanırken seçilen tarihi isimler konusunda alan yazından yararlanılmıştır. Ayrıca uzman kişilerden atölye planları için görüş ve öneriler alınmıştır. Görüşü alınan uzmanlar tarih eğitimindeki öğretim elemanları ve drama eğitimi almış eğitimcilerden oluşmaktadır. Hazırlanan örnek bir atölye planı Ek 1’de sunulmuştur. Uygulamaların bitiminde çalışma grubuna son test olarak yine Schwartz Değerler Ölçeği (2000) ve Değerler Ölçeği (2014) uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verileri SPSS 21.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında verilerin analizinde hangi tekniklerin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle normallik testi yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile çarpıklık, basıklık değerleri ile Shapiro-Wilk testi sonuçlarına bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde 0’a yakın olması normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016).

Tablo 1. *Schwartz Değerler Ölçeğine Ait Normallik Analizleri*

Boyutlar	Puan Türü	Basıklık	Çarpıklık	Shapiro-Wilk	Karar
Evrensel Değerler	Ön test	.252	-.531	.512	Normal
	Son test	.159	-.686	.061	Normal
Toplam ölçek	Ön test	-.106	-.481	.657	Normal
	Son test	-.255	.276	.183	Normal

Tablo 2. *Değerler Ölçeğine Ait Normallik Analizleri*

Boyutlar	Puan Türü	Basıklık	Çarpıklık	Shapiro-Wilk	Karar
Toplumsal Değerler	Ön test	.997	-1.052	.059	Normal değil
	Son test	-1,321	-.540	.002	Normal değil
Kariyer Değerleri	Ön test	3.578	-1.588	.005	Normal Değil
	Son test	-.665	-.112	.211	Normal
Entelektüel Değerler	Ön test	3.007	-1.512	.009	Normal değil
	Son test	-1.056	-.370	.073	Normal değil
Maneviyat	Ön test	-.483	-.706	.091	Normal
	Son test	-.128	-.111	.096	Normal

Tablo 2. Değerler Ölçeğine Ait Normallik Analizleri (Devamı)

Boyutlar	Puan Türü	Basıklık	Çarpıklık	Shapiro-Wilk	Karar
Materyalist Değerler	Ön test	-.619	-.213	.788	Normal
	Son test	2.141	-1.310	.007	Normal değil
İnsan onuru	Ön test	-.714	-.433	.099	Normal
	Son test	-1.319	-.465	.000	Normal değil
Romantik Değerler	Ön test	1.296	-1.199	.016	Normal değil
	Son test	-.216	-.362	.107	Normal
Özgürlük	Ön test	8.354	-2.577	.000	Normal değil
	Son test	-.475	-.835	.000	Normal değil
Fütüvvet	Ön test	1.378	-1.157	.006	Normal değil
	Son test	-.190	-.754	.018	Normal değil
Toplam ölçek	Ön test	4.483	-1.702	.005	Normal değil
	Son test	-.778	-.196	.546	Normal

Analiz sonucuna göre, araştırmada kullanılan Schwartz Değerler Ölçeğinden alınan puanlar normal dağılım gösterdiği için ön test – son test puanlarının karşılaştırılması için t testi, Schwartz Değerler Ölçeği, “Evrensel Değerler” alt boyutuna ait puanlar da normal dağılım gösterdiği ön test – son test puanlarının karşılaştırılması için de t testi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan Değerler Ölçeğinden ve alt boyutlarından alınan puanların ön test- son test puanlarının karşılaştırılması için ise puanların normal dağılım göstermediği “toplam puan ve alt boyutlardan Kariyer Değerleri, Entelektüel Değerler, Özgürlük ve Materyalist Değerler” için Wilcoxon İşaretili Sıralar testi, puanların normal dağılım gösterdiği diğer alt boyutlar için ise ilişkili örneklem t testi yapılmıştır.

Çalışmanın nitel verileri çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerin yazılı ortama aktarılması ve atölye sonu değerlendirmelerinden elde edilen yazılı dokümanlar ile toplanmıştır. Elde edilen nitel veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Bu anlamda yazılı metinlerden önce kodlar oluşturulmuş sonra kodlar temalar altında toplanmıştır. Betimsel analizde amaç, “elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır” (Yıldırım & Şimşek, 2006). Araştırmada betimsel analiz ile elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Bulguların sunumunda öğretmen adaylarının görüşlerinden (1KÖA: 1. Kadın Öğretmen Adayı, 2EÖA: 2. Erkek Öğretmen Adayı vb.) şeklinde kısaltma kullanarak doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda çalışma grubundaki öğretmen adaylarının öncelikle Schwartz Değerler Ölçeğinden ve Değerler Ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları ön test ve son test puanları verilmiştir. Ardından nicel bulguları desteklemek amacı ile uygulamalar öncesinde, atölye sonu değerlendirmeler ve uygulamalar sonrası görüşmelerin analizleri sunulmuştur.

1. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Schwartz Değerler Ölçeğinden Aldıkları Ön test Son test Toplam Puanlarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

Tablo 3. *Schwartz Değerler Ölçeğinden Elde Edilen Ön test – Son test Puanlarına Ait t Testi Sonuçları*

Uygulama	N	Ortalama	Standart Sapma	t- değeri	Serbestlik Derecesi	p değeri	Etki Büyüklüğü
Ön Test	23	274.57	20.60	16.71	22	0.000*	0.92
Son Test	23	332.09	19.67				

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(22)} = 16.71, p < .05, d = 0.92$). Son test puan ortalamaları ($\bar{X} = 332.09$), ön test puan ortalamalarından ($\bar{X} = 274.57$) daha yüksektir. Deneysel işlem sonucunda katılımcıların değerlere yönelik düşüncelerinde olumlu bir gelişme olduğu ifade edilebilir. Ayrıca hesaplanan etki büyüklüğü de etkinin büyük olduğunu göstermektedir.

2. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Schwartz Değerler Ölçeğindeki Evrensel Değerler Boyutundan Aldıkları Ön Test Son Test Puanlarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4. *Schwartz Değerler Ölçeğinin Evrensel Değerler Boyutundan Elde Edilen Ön Test – Son Test Puanlarına Ait t Testi Sonuçları*

Uygulama	N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	Serbestlik Derecesi	p değeri	Etki Büyüklüğü
Ön Test	23	44.54	3.88	10.50	22	0.000*	0.83
Son Test	23	53.21	2.21				

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların evrensel değerler ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir, ($t_{(22)} = 10.50, p < .05, d = 0.83$). Son test puan ortalamaları ($\bar{X} = 53.21$), ön test puan ortalamalarından ($\bar{X} = 44.54$) daha yüksektir. Deneysel işlem sonucunda katılımcıların evrensel değerlere yönelik düşüncelerinde olumlu bir gelişme olduğu ifade edilebilir. Ayrıca hesaplanan etki büyüklüğü de etkinin büyük olduğunu göstermektedir.

3. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Ölçeğinden ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Ön test Son test Düzeylerinin Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

Tablo 5. *Toplumsal Değerler, Maneviyat, İnsan Onuru, Romantik Değerler ve Fütüvvet alt boyutlarının ön test ve son testlerden elde edilen puan ortalamalarının karşılaştırılması*

Test	Uygulama	N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	Serbestlik Derecesi	p değeri
Toplumsal Değerler	Ön Test	23	75.48	8.34	-5.24	22	.000
	Son Test	23	86.09	4.09			
Maneviyat	Ön Test	23	22.22	9.58	-5.54	22	.000
	Son Test	23	32.96	1.69			
İnsan Onuru	Ön Test	23	21.57	4.38	-5.02	22	.000
	Son Test	23	26	1.09			
Romantik Değerler	Ön Test	23	18.96	6.98	-2.99	22	.007
	Son Test	23	23.13	2.94			
Fütüvvet	Ön Test	23	14.78	3.01	-2.11	22	.047
	Son Test	23	16.13	1.52			

Tablo 5 incelendiğinde “Toplumsal Değerler” ($t_{(22)} = -5.24, p < .05$), “Maneviyat” ($t_{(22)} = -5.54, p < .05$), “İnsan Onuru” ($t_{(22)} = -5.02, p < .05$), “Romantik Değerler” ($t_{(22)} = -2.99, p < .05$) ve “Fütüvvet” ($t_{(22)} = -2.11, p < .05$) ön test ve son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Tüm alt boyutlar için son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre deneysel işlem sonucunda “Toplumsal Değerler, Maneviyat, İnsan Onuru, Romantik Değerler ve Fütüvvet” ortalamalarının deney öncesine göre anlamlı şekilde yükseldiği ifade edilebilir.

Tablo 6. *Toplam, Kariyer Değerleri, Entelektüel Değerler, Özgürlük ve Materyalist Değerler ön test ve son test düzeylerinin karşılaştırılması*

	Son test	n	Sıra ort.	Sıra top.	z	p
	Ön test					
Toplam	Negatif sıra	0	0	0	-4.20	.000
	Pozitif sıra	23	12	276		
	Eşit	0				
	Toplam	23				
Kariyer Değerleri	Negatif sıra	4	6.75	27	-3.23	.001
	Pozitif sıra	18	12.56	226		
	Eşit	1				
	Toplam	23				
Entelektüel Değerler	Negatif sıra	4	3.88	15.50	-3.35	.001
	Pozitif sıra	16	12.16	194.50		
	Eşit	3				
	Toplam	23				
Özgürlük	Negatif sıra	4	4.75	19	-3.22	.001
	Pozitif sıra	16	11.94	191		

Tablo 6. Toplam, Kariyer Değerleri, Entelektüel Değerler, Özgürlük ve Materyalist Değerler ön test ve son test düzeylerinin karşılaştırılması

	Son test	n	Sıra ort.	Sıra top.	z	p
	Ön test					
	Eşit	3				
	Toplam	23				
Materyalist	Negatif sıra	2	7.50	15	-3.75	.000
Değerler	Pozitif sıra	21	12.43	261		
	Eşit	0				
	Toplam	23				

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların toplam ($z = -4.20$, $p < .05$), “Kariyer Değerleri” ($z = -3.23$, $p < .05$), “Entelektüel Değerler” ($z = -3.35$, $p < .05$), “Özgürlük” ($z = -3.22$, $p < .05$) ve “Materyalist Değerler” ($z = -3.75$, $p < .05$) son test ve ön test düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Tüm düzeyler için son test sıra ortalamaları ön test sıra ortalamalarından daha yüksektir. Deneysel işlem sonucunda katılımcıların deney öncesine göre toplam, Kariyer Değerleri, Entelektüel Değerler, Özgürlük ve Materyalist Değerler düzeylerinin anlamlı düzeyde artış gösterdiği ifade edilebilir.

4. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uygulamalar Başlamadan Önce Evrensel Değerler ile İlgili Ön Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarına uygulama öncesinde evrensel değerler dediğimizde akıllarına ilk neler geldiği sorulmuştur. Her öğretmen adayının uygulama öncesinde evrensel değerlere örnek verdiği görülmüştür. Katılımcılardan 20’sinin “saygı değerini”, 13’ünün “sevgi değerini”, 9’unun da “hoşgörü değerini” ifade ettiği görülmüştür. Katılımcıların ayrıca “dürüstlük, yardımseverlik, adalet, barış” değerlerini de vurguladıkları söylenebilir. Katılımcıların söylenen değerlerden kendilerine en yakın buldukları değer ise genel olarak saygı olduğu görülmüş, katılımcıların saygıyı, “farklılıklara saygı, hayvanlara saygı, büyüklere saygı, ilişkilerinde saygı” olarak açıkladıkları görülmüştür. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Saygı kendime en yakın hissettiğim değerdir. Bu değer diğer tüm değerleri kapsar. Farklılıklara saygılı bir birey her yönü ile evrenseldir.” 4EÖA

“Bir insanı hayatıma tümü ile alabilmem için evrensel değerleri taşımalıdır. Bunlar içerisinde olmazsa olmazım saygı değeridir. Her koşulda ilişkilerinde saygı gösteren bireyim, karşımdakilerde de bunu ararım”. 12KÖA

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarına ayrıca evrensel değerlere katkıda bulunmuş insanlara örnek vermeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının hepsi “Mustafa Kemal Atatürk’ü” örnek göstermiştir. Katılımcıların bazıları ayrıca “Hazreti Muhammed, Gandi, Yunus Emre, Mandela, Lincoln, Fidel Castro, Malcom X” isimlerini de örnek vermiştir.

5.Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uygulamalar Sırasında Evrensel Değerler ile İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarına uygulamalar sırasında her atölye sonrasında gördükleri tarihi karakterin vermek istediği evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istenmiştir.

Çalışmadaki ilk uygulamaya Mevlana ile başlanmıştır. Tahtaya “Gel” yazılarak, Mevlana’nın tarihi gel çağrısı çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların “farklılıklara saygı, sevgi ve hoşgörü” değerlerini dile getirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Gönül bir ırmak gibidir. Gönlünü güzel tut ki, düşüncelerinde güzel olsun”

4KÖA

“O, bu, şu ne fark eder? İnsan mı bu bana yeter” 12ÖKA

“Kır çiçekleri gibi rengarengiz. Farklılıklarımızla biz çok güzeliz.” 6EÖA

Çalışmadaki ikinci uygulamaya Mustafa Kemal ile devam edilmiştir. Tahtaya “Sulh” yazılarak, Mustafa Kemal’in yaşanan birçok acıya rağmen “Yurtta Sulh, Dünyada Sulh” sözü çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların “barış” değerini dile getirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Sen her şeye rağmen sulh dedin ya tüm dünyanın liderisin aslında”8KÖA

“Savaş kolaydır, sen en zoru seçtin, barışı paşam”4EÖA

“Bugün seni iliklerime kadar hissettim”1KÖA

Çalışmadaki üçüncü uygulamaya Sultan Alparslan ile devam edilmiştir. Tahtaya “Affet” yazılarak, Sultan Alparslan’ın kazandığı bir zafer sonrası rakibi Romen Diyojeni affetmesi çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların “saygı ve hoşgörü” değerlerini dile getirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Affetmenin büyüklüğünü sende gördüm bugün” 3KÖA

“Kazanarak değil, onu affederek gücünü gösterdin” 7EÖA

“Dünya gerçek saygıyı senin davranışında görmeli” 9EÖA

Çalışmadaki dördüncü uygulamaya Yunus Emre ile devam edilmiştir. Tahtaya “Hoş gör” yazılarak, Yunus Emre’nin ünlü dizelerindeki “yaratılanı hoş gör yaratandan ötürü” sözü çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların “hoşgörü” değerlerini dile getirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Kıtalara, zamanlara sığmaz hoşgörün” 13KÖA

“Hoşgörünü kendime ilke edineceğim” 1EÖA

“Bu dünya kimseye kalmaz, hoş gör kurtul” 5EÖA

Çalışmadaki beşinci uygulamaya Fatih Sultan Mehmet ile devam edilmiştir. Tahtaya “Hoşgörü” yazılarak, Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u fethi sonrası sergilediği hoşgörü çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların “saygı ve hoşgörü” değerlerini dile getirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Sen bir şehri değil, tüm dinleri fethettin” 2KÖA

“Senden başkası yakışmazdı bu şerefe. Saygıyla hoşgörünle ebediyen konuşulacaksınız” 9KÖA

“Hoşgörüsü, kılıcından keskin” 3EÖA

Çalışmadaki altıncı uygulamaya II. Mahmut ile devam edilmiştir. Tahtaya “Adalet” yazılarak, II. Mahmut’un adaletle yönetmesi çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların “adalet” değerlerini dile getirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Adaletle yönettin, adını tarihe mal ettin” 2EÖA

“Adil ol ki, adalet görebilesin” 10KÖA

“Adaletin olmadığı yerde kaos kol gezer” 14KÖA

Çalışmadaki yedinci uygulama Hacı Bektaşî Veli ile devam edilmiştir. Tahtaya “Doğruluk” yazılarak, Hacı Bektaşî Veli’nin “Doğruluk dost kapısıdır” sözü çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların “dürüstlük ve adalet” değerlerini dile getirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Doğruyken ve birlikteyken asıl BİZ oluruz” 5KÖA

“Sonuçları ne olursa olsun doğruluktan vazgeçme” 7KÖA

“Kalbindeki doğruluğa kulak ver” 8EÖA

Çalışmadaki sekizinci uygulama Ahmet Yesevi ile devam edilmiştir. Tahtaya “Hikmet” yazılarak, Ahmet Yesevi’nin Divan-ı Hikmet isimli eseri çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların “dürüstlük” değerlerini dile getirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Doğru yoldan ayrılma, hikmet doğruluktadır” 6KÖA

“Hikmetin yolu insanlıktan geçer” 11KÖA

“Bilgiden ve doğrudan ayrılma” 4EÖA

Çalışmadaki dokuzuncu uygulama Âşık Veysel ile devam edilmiştir. (Bknz. Ek 1) Tahtaya “Hep Bir” yazılarak ve tahtanın önüne bir saz bırakılarak Âşık Veysel çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların ozanın “saygı ve hoşgörü” evrensel değerlerini vurguladığını gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Gerçek dost, gerçek insan” 2KÖA

“Ben gidiyorum, sazım size birliği çalsın” 6KÖA

“En güzeli birlik, beraberlik, bir olmak” 7EÖA

Çalışmadaki onuncu uygulama Aşık Mahsuni Şerif ile devam edilmiştir. Tahtaya “Kardeşlik” yazılarak, Aşık Mahsuni Şerif’in “Barışa Çağrı” eseri çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların ozanın “barış, sevgi ve hoşgörü” evrensel değerlerini vurguladığını gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Kardeşlik tek bedende değil, tek amaçta birleşmektir” 8KÖA

“Farklılıklara rağmen sev, sarıl” 11KÖA

“Kan bağı değil, can bağı” 9EÖA

Çalışmadaki on birinci uygulama Neşet Ertaş ile devam edilmiştir. Tahtaya “Garip” yazılarak, türkülerinde “Garip” mahlasını kullanan Neşet Ertaş çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların ozanın “barış, sevgi ve saygı” evrensel değerlerini vurguladığını gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Zenginlik, mal, mülk para pul neye yarar; insan olmadıktan sonra” 3KÖA

“Garipseme, benimse” 14KÖA

“Hayat paylaşınca yaşanır” 6EÖA

Çalışmadaki on ikinci uygulama Nazım Hikmet ile devam edilmiştir. Tahtaya “Hür” yazılarak, Nazım Hikmet’in ünlü dizelerindeki “Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür, bir orman gibi kardeşçesine” sözü çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların başta özgürlük olmak üzere şairin “özgürlük ve barış” evrensel değerlerini vurguladığını gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Fikirler hürdür; tutsak edilemez. Buna en güzel örneksin. Gittin mi sanıyorlar” 8EÖA

“Memleketine hasretlik çeken en özgür, hürsün” 10KÖA

“Hür doğdun, hür yaşadın, hür öldün” 2EÖA

Çalışmadaki son uygulama ise Barış Manço olmuştur. Tahtaya “Barış” yazılarak, Barış Manço’nun ismi çağrıştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama bitiminde atölyede gördükleri evrensel mesaja yönelik değerlendirme yapmaları istendiğinde, katılımcıların sanatçının yaşamı boyunca “barış, hoşgörü” evrensel değerlerini vurguladığını gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Dünyanın en masum canlıları çocuklardır. Sen onların kalbindesin” 12KÖA

“7’den 70’e unutmadık” 1EÖA

“Zengin fakir ayırmadan sevgiyle ve barışla” 5EÖA

6. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uygulamalar Bitiminde Evrensel Değerler ve Katıldıkları Çalışma ile İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarına uygulamaların bitiminde öncelikle evrensel değerlerin neden önemli olduğu sorulmuştur. Öğretmen adayları bu soruya iki farklı temada cevap vermişlerdir. İlk olarak öğretmen olduklarında evrensel değerlerin önemini açıklayanlar ve insani olarak evrensel değerlere sahip olunmasının önemi şeklinde açıklamışlardır. Öğretmen olduklarında, “farklılıklara saygı duyan, hoşgörülü, adaletli” bir öğretmen olmanın önemini vurgulamışlardır. Ayrıca, sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitiminde diğer öğretmenlerden daha fazla sorumlu olduğuna değinmişler ve o nedenle evrensel değerlere sahip öğretmenler olmaları gerektiğine vurgu yapmışlardır. Katılımcılar ayrıca sağlıklı bir toplum yapısı için ve küreselleşen bir dünyada insanların evrensel değerlere sahip olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“...Evrensel değerler her insanın sahip olması gereken en elzem değerlerdir. Bu değerleri yeni kuşaklara aktaracak öğretmenlerin ise bu değerleri benimsemiş ve bu değerlerle donanmış olması gerekir. Hiçbir öğrencisini din, dil, mezhep, ırk ayırmadan kucaklayabilmek ve sevebilmek için. İyi insanlar yetiştirebilmek için”
IKÖA

*“...Bir insanı insan yapan değerlerdir. Bu değerlerden yoksun kişilere sadece canlı denir. Farklılıklara saygı, sevgi, hoşgörü gibi değerler olmadan gerçek bir insan olamayız. Üstelik biz sosyal bilgiler öğretmeni olacağız. Bu değerleri öğrencilerine gösteren ve benimseten öğretmenler olmalıyız. Rol model olduğumuzu unutmayalım.”*9EÖA

Çalışma grubundaki öğretmen adayları yukarıda açıkladıkları bu nedenlerle çalışmaların bildikleri değerler konusunda farkındalık kazandırdığını, farklı karakterlerin hayatlarına dokunduklarını, kendilerine örnek alabilecekleri karakterler tanıdıklarını, bu konudaki eksiklerini gördüklerini ve bu çalışmanın kendilerine yeni ufuklar kazandırdığını dile getirmişlerdir. Katılımcılar ayrıca çalışmaların öğretmenlik yaşantılarda gösterecekleri örnek karakterlerin değerler eğitimi çerçevesinde örnek göstereceğini söylemişlerdir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

*“Buradaki uygulamalarda evrensel değerlerin bu şekilde ele alınması çok güzeldi. Çünkü çalışmanın konusunu duyduğumda kendimin zaten çok evrensel bir insan olduğumu düşünerek çok büyük bir özgüven içinde geldim. Oysaki ne çok bilmediğim şey varmış. Tamamen dünyaya bakış açımı genişlettiniz...”*6EÖA

*“Burada gördüğümüz konuştuğumuz kişiler zaten çok sevdiğim hayat felsefemi oluşturan kişilerdi. Resmen bir rüya âleminde geziyor gibi hissettim kendimi. Ama bu karakterleri değerler eğitiminde nasıl kullanacağımı görmek beni inanılmaz etkiledi...”*11KÖA

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarına uygulamalar bitiminde ayrıca atölyelerde kendilerini en çok etkileyen karakterin kim olduğu ve sebebi sorulmuştur. Katılımcıların tamamı öncelikle hepsinden çok etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Özel olarak ise, 13 katılımcı “Fatih Sultan Mehmet’in” dünyaya örnek olan “hoşgörü”sünden, 7 katılımcı “Mustafa Kemal’in” dünyaya örnek olan “barışçı” yaklaşımından, 2 katılımcı “Sultan Alparslan’ın” “affediciliğinden”, 1 katılımcı “Mevlana’nın” kıtaları aşan gel çağrısından çok etkilendiklerini dile getirmişlerdir.

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarına uygulamalar bitiminde ayrıca çalışmaya yönelik görüşleri sorulmuştur. Çalışma grubundaki tüm katılımcılar çalışmanın kendileri için yararlı olduğunu ve katılmaktan dolayı mutlu olduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan 16'sı çalışmada konu olan karakterleri yeteri kadar tanımadığını söylemiş, 12'si evrensel değerlere bakış açısının değiştiğini ifade etmiş, 9 katılımcı bu karakterleri kendilerine örnek aldıklarını ve bu karakterleri daha fazla araştıracaklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının cevapları şunlardır:

“Öğretmen olduğumda öğrencilerime verebileceğim inanılmaz örnekler gördüm. Kendime, fikirlerime, geleceğime tutulan harika bir ışıktınız. Asla unutmayacağım...”2KÖA

“Bu kişilerin hepsini tanıdığımı düşünüyordum. Ama aslında sadece isimlerini bilmek ya da ne yaptıklarını bilmek gerçekten bilmek değilmiş. Bir pencereden onların dünyasına girdik. Bazı çalışmalar bitse de asla çıkamadım onların dünyasından. Hem kalmak istedim, hem daha önce tanımadığıma pişman oldum”3EÖA

“Sorsak herkes değerlere önem verir. Hepimiz evrensel değerlere sahibizdir. Ama hayır bu okullardaki değerler ağacı gibi yapmacık yaşanmaz. Gerçekten kendinizi sorgulayın. Siz tüm yaşananlara rağmen sulh der miydiniz, siz zirvedeyken affeder miydiniz, siz herkese gel der miydiniz. Ben artık derim...”9KÖA

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Evrensel değerleri yaratıcı drama yönteminden yararlanarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göstermeyi hedefleyen bu çalışmada katılımcıların Schwartz Değerler Ölçeğinden aldıkları son test toplam puanları ve ayrıca yine aynı ölçeğin evrensel değerler boyutuna ait puanları son testte anlamlı bir şekilde yüksek çıkmıştır. Çalışmada ayrıca Değerler Ölçeğinden ve alt boyutlarından alınan son test toplam puanları da anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Araştırma sonuçları yaratıcı drama uygulamaları sonrasında katılımcıların değerlerinde değişimler olduğunu ve son test puanlarının ön test puanlarından anlamlı derecede yükseldiğini göstermiştir. Elde edilen bu sonuçları yapılan uygulamanın öğretmen adayları için etkili olduğunu gösterdiği şekilde yorumlamak mümkündür. Araştırmanın bu sonuçlarına benzer çalışmalardan Kaya, Günay ve Aydın (2015) da, öğrencilerle yaptıkları bir çalışmada değerler eğitiminde drama yönteminin kullanılmasının etkili olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır. Erdem Zengin ve Yalçınkaya (2016) da yaptıkları bir çalışmada yaratıcı drama yöntemi kullanılarak işlenen sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin birçok değeri öğrendiği sonucunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca Çelik ve Buluç (2018) da, disiplinler arası değer öğretimiyle ilgili yaptıkları bir çalışmada yaratıcı drama yönteminin, duyu ve düşüncelere saygı, hoşgörü ve bilimsellik değerlerine yönelik tutumları arttırmada etkili olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır. Katılımcıların değerlerindeki bu değişimin en önemli nedeni olarak yaratıcı dramının onlara sunduğu konuyla özdeşim kurmalarını sağlayan ortam, aktif katılıma yönelik etkinlikler, olay ve olgulara karşı farklı bakış açıları geliştirmelerini sağlayan doğaçlamalar ve tarihi isimlerle kurdukları empati gösterilebilir.

Araştırmada elde edilen nicel verileri açıklamak adına katılımcılardan toplanan nitel verilerin sonuçlarını değerlendirdiğimizde, nitel verilerin nicel verileri desteklediğini ve uygulama sürecinin

katılımcılar açısından faydalı olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca çalışma grubundaki öğretmen adaylarının evrensel değerlere önem veren gençler olduğunu, yapılan çalışmanın ise katılımcıların farkındalığını arttırması, örnek karakterlerden etkilenmelerini sağlaması ve evrensel değerlere karşı bakış açısını genişletmesi adına önemli sonuçlar içerdiğini söylemek mümkündür. Akhan ve Altıkulaç (2014) da, öğretmenlerle yaptıkları benzer bir çalışmada öğretmenlerin değer eğitimi konusunda farkındalıklarının arttığını ifade ettiklerini ve öğretmenlerin, değer öğretiminde yaratıcı dramayı etkili bir yöntem olarak ifade ettiklerini ortaya koymuşlardır. Başka bir çalışmada ise Aslan (2009), öğretmen adaylarıyla yaptığı bir çalışmada öğretmen adaylarının değerler eğitimi açısından en önemli gördükleri iki ismin “Hz. Muhammed” ve “Atatürk” olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde bu çalışmada da öğretmen adaylarının değerler eğitimi anlamında en çok etkilendiği iki isimden biri “Atatürk’tür”.

Araştırmanın sonuçlarını genel olarak değerlendirmek gerekirse, çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri içerisinde “milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir” ilkesine ve Eğitimciler İçin Etik İlkelerdeki “evrensel değerlere” yönelik farkındalıklarının arttığını söylemek mümkündür. Elde edilen sonuçlar ele alındığında, öğretmen adaylarının evrensel değerlere sahip bireyler olmasının önemi düşünüldüğünde yaratıcı drama yöntemi ile uygulanan değerler eğitiminin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Bu doğrultuda öğretmen adaylarına hizmet öncesinde yaratıcı drama ile değerler eğitimi vererek farkındalıklarına katkı sağlayacak çalışmalar yapılması önerilebilir. Aynı doğrultuda hizmet içindeki öğretmenlere de benzer çalışmalar yaparak öğretmenlerin sınıf içinde değerler eğitimi kullanabilecekleri örnekleri görmeleri sağlanabilir. Bu çalışma sadece sosyal bilgiler öğretmen adayları ile sınırlıdır. Hizmet öncesi dönemde farklı bölümlerdeki diğer öğretmen adaylarına yönelik değerler eğitimi sunulabilir. Ayrıca bu çalışmada belirli bir grup üzerinde yürütülmüştür. Sonuçları düşünüldüğünde değerler eğitimi ile ilgili yaratıcı drama ile yapılan uygulamaların öğretmen adayları için zorunlu ders kapsamında olması önerilebilir. Son olarak bu çalışma öğretmen adaylarına değerler eğitimi kazandırma noktasında Türk tarihindeki 13 önemli şahsiyet ile sınırlıdır. Değerler eğitiminin örnekler üzerinden bireylere aktarılmasında tarihte örnek davranışlarıyla iz bırakmış daha farklı şahsiyetlerle gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

Kaynakça

- Akhan, N. E. ve Altıkulaç, A. (2014). An example of creative drama implementation in values education: Mevlana's global messages “love-respect-tolerance”. *International Journal of Progressive Education*, 10 (2), 14-31.
- Aslan, M. (2009). *Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Ay, E. (2015). Sosyal bilgilerde değerler eğitimi. C. Dönmez ve K. Yazıcı (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (s. 233-262) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Aykaç, M. (2014). The values adopted by individuals receiving different levels of creative drama education. *International Journal of Academic Research*, 6 (1), 240-249.
- Aykaç, M. ve Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 297-314.
- Bullock, N. B. (1988). *Examination of values instruction in education and the role of humanities in values education*. (Master Thesis). Kutztown University, Pennsylvania.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can Aran, Ö. ve Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (46), 151-168.
- Creswell, J. W. & PlanoClark, V. L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. London: Sage Publications Ltd.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çelik, Ö. ve Buluç, B. (2018). Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 67-88.
- Çelikkaya, T. (2018). Drama yönteminin önemi ve uygulama örnekleri. A. Uzunöz ve V. Aktepe (Ed.), *Özel öğretim yöntemleri* (Cilt:1 s.467-501) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelikkaya, T. ve Filoğlu, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değere ve değer eğitime ilişkin görüşleri. *KUYEB*, 14 (4), 1541-1556.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*, 2. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Demirhan İşcan, C. (2007). İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dilmaç, B., Arıca, O.T., & Cesur, S. (2014) A validity and reliability study on the development of the values scale in Turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14 (5), 1661-1671
- Erdem Zengin, E. ve Yalçınkaya, E. (2016). Yöntem olarak yaratıcı drama kullanımının ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler programındaki değerlere etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 6 (2), 221-236.
- Gürol, A. ve Serhatlıoğlu, B. (2009, Haziran). *Değerlerin kazandırılmasında yaratıcı dramının rolü*. I. Ulusal İyilik Sempozyumu, Elazığ.
- Johnson, C. (2002). Drama and metacognition. *Early Child Development And Care*, 172, 595-602. DOI: 10.1080/03004430215101
- Kaya, Y., Günay, R. ve Aydın, H. (2016). Okul öncesi eğitimde drama yöntemi ile işlenen değerler eğitimi derslerinin farkındalık düzeyi üzerindeki etkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 6 (1), 23-37.
- Kurtdeğir Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (3), 361-388.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45), 59-76.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMEN-LYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERI.pdf adresinde 07 Ekim 2019 tarihinde incelenmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). Etik mevzuat. <http://etik.meb.gov.tr/mevzuat.html> adresinde 07 Ekim 2019 tarihinde incelenmiştir.
- Özdemir, Y. ve Koruklu, N. (2011). Üniversite öğrencilerinde değerler ve mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesi, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, VIII(I), 190-210.
- Philbin, M & Myers, J. S. (1991). Classroom drama - discourse as a mode of inquiry in elementary school social studies. *Social Studies*, 82 (51), 79-182.
- Sarıca Bulut, S. (2012). Gazi eğitim fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(3), 216-238.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2 (2). 1-20.
- Uzgören, S. (2011). *Eğitimde drama uygulamaları*. Ankara: Nobel.

- Yalar, T. ve Yanpar Yelken, T. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38), 79-98.
- Yapıcı, A., Kutlu, M.O. ve Bilican, F.I. (2012). Öğretmen adaylarının değer yönelimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 129-151.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2017). Hacı Bektaşî Veli, Mevlana ve Yunus Emre'nin yaşayan değerleri: Toplumun bilge insanları üzerine nitel bir analiz. *Millî Eğitim*, 215, 5-25.
- Yılmaz, S. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama. T. Çelikkaya, Ç. Öztürk Demirbaş, T. Yıldırım ve H. Yakar (Ed.), *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi* (s. 293-329) içinde. Ankara: Pegem Akademi.

Ek 1: Ders Planı Örneği

HEP BİR

Konu: Âşık Veysel'in Evrensel Mesajları

Süre: 90'+90'

Mekân: ...Üniversitesi Eğitim Fakültesi Drama Dersliği

Yöntem – Teknik: Yaratıcı Drama yöntemi / rüya tekniği, istasyon tekniği, yaratıcı yazma

Araç – Gereç: Göz bandı, tahta kalemi, 4 beyaz fon kartonu, boya kalemleri, tükenmez kalem ve A4 kâğıtları, “Beni Hor Görme Kardeşim” türküsü, Berlinli Petra Nachtmanova'nın Âşık Veysel Türküleri Belgeseli

Kazanım: Âşık Veysel'in verdiği evrensel mesajlara yönelik farkındalık kazanır.

Âşık Veysel'in verdiği evrensel mesajlara yönelik çıkarımda bulunur.

ÖĞRENME – ÖĞRETME SÜRECİ

A. Isınma

Katılımcılar mekâna gelmeden önce lider tahtaya büyük harflerle “HEP BİR” yazar. Katılımcılar mekâna davet edilir.

1.Etkinlik

Bana Rehber Olur Musun?

Katılımcılar ikili eş olur. Eşlerden biri gözlerini kapatır ve kol kola girerek sınıfta dolaşmaya başlarlar. Bir süre sonra eşler sadece kolları birbirine değerek sınıf içerisinde dolaşırlar. Daha sonra da eşler yan yana birbirine değmeden sınıfta dolaşırlar. Bu esnada gözü açık olan gözü kapalı olanı sözlü olarak yönlendirir ve diğer katılımcılara çarpmamaya çalışırlar.

2. Etkinlik

Kör Ressam

Katılımcılar sıra olur. Sırayla her katılımcının gözleri göz bandı ile bağlanır ve gözleri kapalı bir şekilde tahtaya giderek el ele tutuşan iki çocuk çizmeleri istenir.

3. Etkinlik

Sesime Gel

Katılımcılar 2'li eş olurlar. Eşler kendi arasında bir ses belirlerler. Tüm katılımcılar mekânda serbestçe yürür ve eşler birbirinden ayrılırlar. Liderin komutu ile tüm katılımcılar gözlerini sıkıca kapatır ve eşler çıkardıkları seslerle birbirlerini bulmaya çalışırlar. Birbirini bulan çiftler el ele tutuşup yere otururlar.

B. Canlandırma

4.Etkinlik

Katılımcılar dört gruba ayrılır. Lider Âşık Veysel'in "Beni Hor Görme Kardeşim" türküsünü açar. Gruplardan şarkıya bir klip çekmeleri istenir.

5. Etkinlik

Katılımcılar 4 gruba ayrılır. Her gruba Âşık Veysel'in bir dörtlüğü verilir. Âşık Veysel o gece kötü bir rüya görmüştür. Uyandığında ise hemen sazını alır ve bir türkü söyler. Türkü gruplara verilen dörtlüktür. Acaba Âşık Veysel rüyasında ne görmüştür?

1. Grup: Kürt'ü Türk'ü ne Çerkez'i

Hep Âdem'in oğlu kızı

Berberce şehit gazi

Yanlış var mı ve neresi

2. Grup: Kuran'a bak İncil'e bak

Dört kitabın dördü de hak

Hakir görüp ırk ayırmak

Hakikatte yüz karası

3. Grup: Yezit nedir, ne kızılbaş

Değil miyiz hep bir kardaş

Bizi yakar bizim ataş

Söndürmektir tek çaresi

4. Grup: Veysel sapma sağa sola

Sen Allah'tan birlik dile

İkilikten gelir bela

Dava insanlık davası

C. Değerlendirme

6.Etkinlik

İstasyon Tekniği

Katılımcılar 4 gruba ayrılır. Her gruba Âşık Veysel'in "Koyun kurt ile gezerdi, fikir başka başka olmasa." sözü verilir. Gruplardan bu sözün vermek istediği mesajın resmini, hikâyesini, afişini ve sloganını hazırlamaları istenir.

7.Etkinlik

Katılımcılar 4 gruba ayrılır. Her gruba aşağıdaki şiirden karışık olarak dört cümle verilir ve şiirin kelimeleriyle yeni bir dörtlük oluşturmaları ve söylemeleri istenir.

1. Beni hor görme kardeşim

2. Sen altınsın ben tunç muyum?

3. Aynı vardan var olmuşuz
4. Sen gümüşsün ben saç mıyım?
5. Ne var ise sende bende
6. Aynı varlık her bedende
7. Yarın mezara girende
8. Sen toksun da ben aç mıyım?
9. Topraktandır cümle beden
10. Nefsini öldür ölmeden
11. Böyle emretmiş yaradan
12. Sen kalemsin ben uç muyum?
13. Tabiata Veysel Âşık
14. Topraktan olduk, kardaşık.
15. Aynı yolcuyuz yoldaşık
16. Sen yolcusun ben bac mıyım?

8. Etkinlik

Katılımcılara “Berlinli Petra Nachtmanova’nın Âşık Veysel Türküleri Belgeseli” seyrettirilir. Grupla birlikte Petra’nın etkilendiği evrensel değerler üzerine sohbet edilir.

9. Etkinlik

Katılımcılar atölye sonunda verilmek istenen evrensel mesaja yönelik tahtada yazan yazının yanına bir değerlendirme cümlesi yazarlar.

Tarih Biliminin Diğer Disiplinlerle İlişkinin Yaratıcı Drama Yöntemi ile İşlenmesi

Nesrin Aslan¹

Hülya Gök²

Makale Bilgisi

DOI: 10.21612/yader.2020.032

Makale Geçmişi

Geliş tarihi 09.12.2019

Kabul 14.06.2020

Anahtar Sözcükler

Yaratıcı drama
Disiplinler arası eğitim
Tarih öğretimi

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Tarih öğretiminde genellikle öğretmenin aktif olduğu, bilginin öğrenciye aktarıldığı yöntemlerin kullanılması ve disiplinler arası bağ kurulmaması söz konusudur. Bu yaklaşımla planlanan dersler, öğrencilerin tarih dersini sıkıcı bulmalarına yol açmaktadır. Bu sorunların göz önünde tutulduğu bu çalışmada, yaratıcı drama yöntemiyle ve diğer disiplinlerle tarihin ilişkisini kurarak yapılandırılmış altı atölye bulunmaktadır. Sekiz ayrı disiplinle tarihin ilişkilendirildiği atölyeler, çoğunluğunu öğretmenlerin oluşturduğu, yaratıcı drama geçmişi olan ve olmayanlardan oluşan karma bir gruba uygulanmıştır. Bu çalışma disiplinler arası bağ kurarak çok boyutlu düşündürmeyi, tarihsel empati kurmayı, her şeyin bir tarihi olduğuna dair farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır.

Veri toplamak amacıyla günlük mantığından yola çıkılarak oluşturulan iki ana materyal kullanılmıştır. Bu materyallerden ilki değerlendirme sürecinde her katılımcıya özel, süreci hatırlamasını sağlayan ip uçlarını içeren objeleri saklayabilecekleri değerlendirme kutularıdır. İkincisi ise atölyelerden sonra yazılı değerlendirme yapabilmeleri için yöneltilen soruların bulunduğu bir materyaldir. Bu materyallerin yanı sıra ön ve son değerlendirme soruları yöneltilmiştir. Ayrıca bir internet sayfası biçiminde tasarlanmış bir kağıt materyal de katılımcıların tarih eğitimiyle ilgili görüşlerini yazabilmeleri için katılımcılara etkinlik sırasında verilmiştir.

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, ana ve alt temalar oluşturulmuştur. Frekanslar belirlenmiş, incelemeyi kolaylaştırmak için tablolar oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular gerekçedeki kuramsal alt yapı, eğitmenin atölye süreçleri boyunca yaptığı gözlemler ışığında yorumlanmış, katılımcı görüşleriyle örneklendirilmiştir.

Yaratıcı drama yöntemiyle ve disiplinler arası bağ kurularak öğretilen tarihi bilgilerin, yaparak yaşayarak öğrenildiği için ilgi çekici hale geldiği katılımcı görüşleri ile desteklenmiştir. Katılımcı öğretmenler süreç içerisinde atölyelerde öğrendiklerini öğrencileriyle buluşturmuştur. Bu yönüyle bu çalışma, öğretmen katılımcılarına örnek atölye deneyimi sunmuştur.

1 Öğretmen, MEB, Özel İzmir Amerikan Koleji, İzmir, Türkiye. E-posta: nesrinaslan35@gmail.com.

ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-9931-2201>

2 Öğretmen, MEB, Ankara, Türkiye. E-posta: hulyagokgok@yahoo.com.tr.

ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-6089-0231>

The Relationship Between History and Other Disciplines with Creative Drama Method

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2020.032

Article History

Received 18.03.2020

Accepted 06.06.2020

Keywords

Creative drama
Interdisciplinary education
History teaching

Article Type

Research paper

Abstract

In teaching history, it is generally used to use methods in which the teacher is active, the information is transferred to the student and no interdisciplinary connection is established. Lessons planned with this approach cause students to find history lessons boring. In this study, in which these problems are taken into consideration, there are six workshops structured by establishing the relationship of history with creative drama method and other disciplines. Workshops, in which eight disciplines and history are associated, were applied to a mixed group, mostly teachers, with and without a history of creative drama. This study aims to make multi-dimensional thinking by establishing interdisciplinary connection, establishing historical empathy, and raising awareness that everything has a history.

In order to collect data, two main materials created based on daily logic were used. The first of these materials is the evaluation boxes, where they can store objects that contain tips, specific to each participant, in the evaluation process. The second is a material with questions posed to enable them to make written evaluations after the workshops. In addition to these materials, preliminary and final evaluation questions were posed. In addition, a paper material designed in the form of a website was given to the participants during the event so that they could write their views on history education.

The collected data were analyzed by content analysis method and main and sub-themes were created. Frequencies were determined and tabulated to facilitate inspection. The findings obtained in the study were interpreted in the light of the theoretical infrastructure on the ground, the observations made by the trainer throughout the workshop processes, and exemplified by participant views.

The historical information taught by creative drama method and interdisciplinary connection becomes interesting because it is learned by living by doing. The opinions of the participants also support this. Participating teachers brought together what they learned in the workshops with their students. In this respect, this study provided exemplary workshop experience to teacher participants.

Giriş

Tarih öğretiminde iki temel eksiklik, öğrencilerin tarih dersini sıkıcı bulmalarına ve bu dersi öğrenmeye karşı direnç göstermelerine yol açmaktadır. Bunlardan biri öğrencinin pasif olduğu ve sıra masa düzeninde oturup edilgen şekilde kaldığı klasik anlatım, bir diğeri ise günlük yaşamla ve diğer disiplinlerle bağ kurulmamasıdır. Günümüzde okullardaki klasik eğitim anlayışında öğretmen, öğrenci ile bilgi arasında San'ın da belirttiği üzere "aracı" olmaktan öteye gidememektedir. San bu düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: "*Günümüzde, okulda ve evde çocuklara bu bakımdan sağlanabilen olanaklar kısıtlı olup üstelik çocuğun çevresi ve dünyası ile kurduğu iletişimde, arada hep bir araç bulunmaktadır: Ya öğretmen, ya ders kitabı ve yazarı ya da bir kitle iletişim aracı. Böylece çocuğun duyuşsal alanı ve özellikle duyguları ile düşünsel dünyası ve bilişsel alanı ister istemez birbirinden ayrılmakta, öğrenme yaşantısal olmaktan çıkıp salt bilişsel yoldan gerçekleşmekte, çocuğun bilgilerini öznelştirmesine ve dolayısıyla onları yararlı ve işlevsel kılmasına çok az olanak tanınmaktadır. Öğrenme sürecine çocuğun etkince katılması için duygularını, düşlem gücünü, imgeleme yetisini, imgesel düşünmeyi ve hatta düşlerini de devreye sokabilmesi gerekir (San İ. 1990, 574).*" Geleneksel yöntemler ile yapılandırılmış bir tarih dersinde öğrenciler derse aktif katılmayıp sıkıldığını belli eden davranışlara veya farklı uğraşlara yönelerek bu ders saatini geçirmeye yönelmekte, sadece bilgi aktarımı yapan öğretmeni ile bağ kurmakta zorlanmaktadır. Oysa çok boyutlu düşünebileceği, tarihsel empati kurabileceği, hayal gücünü ön planda tutabileceği fırsatlar tanındığında o dersten öğrenci olumlu izlenimlerle ayrılabilir.

Lise öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilere tarih derslerinin anlatım yöntemleri hakkında sorular sorulmuş ve öneriler istenmiştir. Bu araştırmayı yapan Ulusoy (2009, s.426) araştırma sonuçlarını şöyle aktarmaktadır: "*Öğrencilerin 322'si "Osmanlı tarihinin anlatıldığı konular görselle desteklenmeli, müzelere gidilmeli, geziler yapılmalı, slayt ve sunumlarla anlatılmalı tarihi filmlerle, belgesel vb. materyallerden yararlanılmalı, böylece konuları daha iyi öğrenilir.' derken, 41 öğrenci görüşü de; 'anlaşılır, sıkıcı ve ezbere dayalı olmayan bir halde.' 23 görüş; 'konuların olay örgüsü şeklinde anlatılmasını olayların kronolojik şekilde ezberletilmesinden ise hikâyelerle benimsetilmesi isterim.' yönündeyken, 17 görüş; 'belgelerden yararlanarak ve sosyal kültürel konulardaki işleyişe de katılarak, savaşların ezberletilmesi yerine onlardan ders çıkararak anlatılmasını isterim' şeklindedir."* Öğrenci görüşleri de tarih öğretiminde disiplinler arası bağ kurulduğunda, güncel yaşam ile ilişkilendirme yapıldığında, yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştiğinde bilginin kalıcı hale getirebileceğini desteklemektedir.

Disiplinler arası kurulan bağlar sayesinde öğrenciler, tarihin sadece siyasi olaylardan ibaret olmadığını, her şeyin tarihinin araştırılabilirliğini ve konusu insan olan tarihin birçok bilimle ilişkili olduğunu fark edebilir. Olayları çok boyutlu ele alabilme, eleştirel bakabilme, sorunlara çözüm üretebilme ve elbette yaratıcılığın gelişimi için de disiplinler arası kavramı öne çıkarmaktadır. Çoruh'un da belirttiği üzere: "*Disiplinler arası kavramı ayrı ayrı disiplinlerin zenginliğini, onların birbiriyle bağlantılı olduğunu, gerçek hayattaki problemlerin her zaman tek doğru cevabı olmadığını kabul eder. Bununla birlikte disiplinler arası kavramı, bilim, matematik ve dil gibi konularda karışıklık içindeki çözümleri bir arada bulundurmak, düşünceleri ifade etmenin daha iyi ve yeni yollarını bulmak için bilişsel, duyuşsal ve yaratıcı kapasiteyi ön plana çıkarır."* (Çoruh, H. Mayıs-Ağustos 2010)

Ulusoy'un araştırmasına katılan öğrencilerin de talep ettiği üzere aktif olarak öğrenme sürecinin içinde yer alacakları, görsel ve işitsel materyallerin kullanımına olanak sağlayan, ezberlemek yerine yaparak yaşayarak öğrenmelerine yardımcı olacak bir yöntem seçilmesi öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sunabilir. Bu doğrultuda kullanılacak etkili yöntemlerden biri yaratıcı dramadır. Bu çalışmanın da yöntemi olan yaratıcı dramanın bireye kazandırmayı hedeflediklerini Üstündağ şöyle sıralamıştır:

- *“Yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlama*
- *Eleştirel düşünme yeteneği kazandırma*
- *Sosyal gelişim ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırma*
- *Kendine güven duyma ve karar verme becerileri kazanma*
- *Sözcük dağarcığını geliştirme yoluyla dil ve iletişim becerileri kazanma*
- *İmgelem gücünü, duygularını ve düşüncelerini geliştirme*
- *Başkalarını anlama ve hissetme becerisini geliştirme (Empati kurma*
- *Farklı olay, olgu ve durumlarla ilgili deneyim kazanma*
- *Moral ve manevi değerlerin gelişmesine olanak sağlama*
- *Problem çözme ve karşılaşılan problemleri yeni bir bakış açısıyla inceleme*
- *Kazanılan, değiştirilen ya da düzeltilen davranışlar hakkında bireye bilgi verme*
- *Hoşlanılmayan durum, olay ya da olgularla nasıl başa çıkılacağını gösterme*
- *İçinde yaşanan dünyayı daha somut olarak görmeyi sağlama*
- *Soyut kavramları ya da yaşantıları somutlaştırma*
- *Bireyler arasındaki farklılıklara hoşgörüyle bakabilmeyi sağlama” (Üstündağ, T. 1998)*

Yaratıcı dramanın bu hedefleri, tarih öğretim hedefleri ve disiplinler arası eğitim ile paralellik göstermektedir. Yaratıcı drama ile yapılandırılmış bir derste tarih öğretmenin hedefleri şunlar olabilir: Tarih bilimine bakışı dar ve belirli bir çerçeveden çıkarmak, öğrencilerine farklı disiplinlerle bağlantı kurmaları için rehberlik etmek ve yaparak ve yaşayarak bunu deneyimlemelerini sağlamak. Bunların yanı sıra binlerce yıllık insanlık tarihine karşı merak duygusu uyandırmak ve tarih bilimini sadece okulda sınırlı ders saatinde işlenen bir ders olmaktan öteye taşımak ve entelektüel bir birikimin oluşmasında bir değer olduğunu sezdirme de önemli hedeflerindedir. Bu doğrultuda öğretmenin de yaratıcı drama alanında eğitim almış olması, yenilikçi ve yaratıcı yöntemlere açık olması ve bu alanda yapılmış çalışma örneklerini incelemesi alandaki yetkinliğinin artmasına katkı sunabilir. Belirtilen araştırma sonuçları da göstermektedir ki, dersin sadece bilgi aktarımı yöntemi ile işlenmesi, öğrencilerin tarihsel empati kurmalarına yardımcı olmamakta, tarihsel bilginin günlük yaşamla ve farklı disiplinlerle bağ kurmadan aktarılmasına ve öğrencilerin tarih dersinden uzaklaşmasına yol açmaktadır. Yaratıcı drama yöntemi ile planlanmış dersler ise öğrenciyi aktif olarak öğrenme sürecine dahil eder. Bu yönüyle yaratıcı drama öğrencinin, San'ın da belirttiği üzere *“edilginlik yerine katılımcı olma ve karar verebilme, yetkinleşme, demokratikleşme” niteliklerini de kazanmasında rol oynar (San, İ. 2018. s.71)*. Öğrenci düşüncesini özgürce ifade etme, empati becerisini geliştirme, etkili dinleme, grupla iş birliği ve uyum içinde çalışma gibi farklı kazanımları da yaratıcı drama çalışmaları

ile kazanır. Yaratıcı dramının tüm bu özellikleri, bu çalışmada bir yöntem olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Tarih öğretiminde yoğun eğitim programını tamamlamak kaygısı ile öğrencinin aktif olduğu sınıf ortamları sıkça yaratılmamaktadır. Adıgüzel'in (2006) belirttiği üzere: "Öğretmenin tek yönlü bilgi vermesinden çok, öğrencinin çok boyutlu eğitimi, derslerde aktiflik, bireyler arası iletişim, yaratıcılık ve kişilik eğitimi gibi pek çok boyut, doğal bir öğrenme ortamında gerçekleşebilir." Bu doğal öğrenme ortamı da yaratıcı drama yöntemi ile sağlanabilir. Bu bağlamda bu çalışmanın yapılma amaçları arasında tarih biliminin diğer disiplinlerle ve bilimlerle ilişkisini kurmak ve her şeyin bir tarihi olduğunun farkındalığını yaratıcı drama yöntemi ile kazandırmak yer alır. Bunların yanı sıra disiplinler arası çalışmaya ve öğrenciyi aktif olarak derse dahil etmeye olanak sağlayan yaratıcı drama yöntemini öğretmen olan katılımcılara tanıtmak ve bu doğrultuda yaratıcı drama alanına katkı sunmak hedeflenmiştir.

Soru cümlesi: Tarih biliminin disiplinler arası ilişkilendirilmesi ve bu ilişkilendirmenin yaratıcı drama yöntemi ile yapılması tarih eğitimine karşı bireyde farkındalığı ve istekliliği, yaratıcılığı ve düşünme becerilerini artırabilir mi?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninde yürütülmüştür. Bu amaçla yaratıcı drama yöntemiyle tasarlanmış tarih bilimi ile sekiz ayrı disiplini ilişkilendiren üçer saatlik atölyeler tasarlanmıştır. Bu disiplinler ve atölye başlıkları şu şekildedir:

1. Atölye: Coğrafya Ve Arkeolojinin Tarihle İlişkilendirilmesi

Koca Yaşlı Şişko / Dünya Nippur'dan Mesaj Var

2. Atölye: Fen Bilimlerinin Tarihle İlişkilendirilmesi

İcat Çıkar Başıma / Bilime Adanmış Bir Ömür

3. Atölye: Edebiyatın Tarihle İlişkilendirilmesi

Panteon'a Hoş Geldiniz / İki Dirhem Bir Çekirdek

4. Atölye: Matematik Ve Felsefenin Tarihle İlişkilendirilmesi

Matematiğin Gizemli Tarihi / Felsefe ile Yolda Olmak

5. Atölye: Güzel Sanatların Tarihle İlişkilendirilmesi

Atölyenin Rengi / Türküler Ne Söylüyor?

6. Atölye: Etnografya ile Tarihin İlişkilendirilmesi

Tüm Atölyelerin Genel Değerlendirmesi

Kültürel Gelişim ve İnsan / Birleştirelim

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, gönüllü olarak drama sürecine katılmak isteyen öğrenciler ve farklı branşlarda öğretmenler olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmuştur. Katılımcıların 17'si kadın,

3'ü erkektir. Katılımcılar ortalama 25-30 yaş aralığındadır. Katılımcılar arasında bir yaratıcı drama lideri ve sekiz lider adayı, bir üniversite öğrencisi, iki üniversite sınavına hazırlanan öğrencinin yanı sıra bir Türkçe, bir Türk Dili ve Edebiyatı, iki tarih, bir sosyal bilgiler, dört İngilizce, iki sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 11 öğretmen yer almıştır. Çalışma grubunda dokuz katılımcının yaratıcı drama geçmişi yoktur.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama amacı ile iki ana değerlendirme malzemesi kullanılmıştır. İlki günlük mantığı ile hazırlanmış ve her atölye sonunda dağıtılan materyaldir. Bu materyal aracılığıyla katılımcılara dört soru yöneltilmiştir. (Bu atölye size mesleki açıdan ne düşündürdü? Hangi duyguları hissettirdi? Kişisel gelişiminize hangi katkılarda bulundu? Tarih ile ilgili ne öğretti?) ve katılımcıların atölye süreçlerini mesleki, kişisel gelişim, tarihsel bilgiye ulaşma ve hissedilen duygular açısından değerlendirmesi hedeflenmiştir. Günlüklere yazılanlar, katılımcı rumuzları ile arşivlenmiş ve değerlendirme sürecinde kullanılmıştır.

İkinci materyal ise her bir katılımcının atölye süreçlerinden edindiği izlenimleri, kendine özel ip uçları oluşturarak, altı atölyenin sonunda yapılacak değerlendirme sürecine kadar saklayacağı bir doküman kutusudur. Bu ip uçları aldıkları notlar, dergi veya gazete kupürlerinden kestikleri kolajlar olabileceği gibi atölyelerde ürettiği herhangi bir obje de olabilmektedir. Bu ip uçları sözel değerlendirme süreçlerinde katılımcının kendini ifade etmesine yardımcı olmuştur.

Ayrıca her bir yaratıcı drama oturumu sonrasında ortaya çıkan ürünler ve dokümanlar da (katılımcı mektupları, internet sayfası biçiminde hazırlanmış bir materyal, afiş hazırlama, resim çizimi gibi) veri analizi sürecinde değerlendirilmiştir. Bu dokümanlar kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığını kontrol etmede ve içerik analizi sürecinde kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Her atölye sonunda katılımcılardan günlüklere oturuma ilişkin duygu ve düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Ayrıca katılımcılardan her atölyenin sonunda kendilerine özel olan doküman kutularına atölye sürecini sembolize eden bir materyal bırakmaları istenmiştir. Daha sonra her bir katılımcı sürece dair deneyimlerini ve düşüncelerini doküman kutularında biriktirdikleri materyalleri sözlü değerlendirmede bir ipucu olarak kullanarak diğer katılımcılar ile paylaşmıştır. Atölye sonu sözel değerlendirmeler, katılımcıların bilgisi dahilinde, ses kayıt cihazı ile bazı atölyeler ise video ile kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi, ana ve alt temaların oluşum sürecinde çözümlenerek kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen ses kayıtları, öncelikle yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Daha sonra yazılı metinler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Önce ana temalar sonra bu ana temalara ilişkin alt temalar oluşturulmuştur.

Bulgular

Yapılan içerik analizi sonucunda görüş belirten katılımcı sayıları tespit edilmiş ve frekanslar belirlenmiştir. Ana ve alt temaları gösteren birer tablo oluşturulmuştur. Daha sonra katılımcı görüş örnekleri ile birlikte rapor haline getirilmiştir.

Araştırmanın sonunda ana ve alt temalara ilişkin oluşan tablolar ve bulgular aşağıda verilmiştir:

Tablo- 1: Katılımcıların “Yaratıcı Drama” ana temasına ilişkin görüşleri

Alt temalar	Katılımcılar	Frekans
Yaratıcılık, hayal gücü	K6,K12,K17,K6,K11,K16,K6,K12,K5,K13 K12,K6,K1,K4,K6,K17,K1, K16,K16,K16,K8,K6,K2	23
Empati	K4,K14,K16,K20,K4,K14,K18,K2,K7,K16 ,K2 K11,K17,K1,K6,K2,K13,K12,K8,K14,K4,K1, K2,K4,K12	25
Grup çalışması	K10,K9,K11,K16,K9,K8,K9,K11,K11,K1,K6, K12,K14,K5,K14,K15,K4,K1,K6,K5	20

Analizler sonucunda katılımcıların yaratıcı dramaya ilişkin görüşleri üç alt temada toplanmıştır. Bunlardan birincisi “*yaratıcılık ve hayal gücü*” dür. Katılımcılardan biri (K12) bu sürece ilişkin duygu ve düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: “*Sosyal becerilerimi harekete geçirmeme, yaratıcılığımı ortaya çıkarmama katkıda bulundu.*” Atölyelerin kişisel gelişimine olan katkısını bir katılımcı (K11) şu sözleriyle belirtmiştir: “*Yaratıcılık ve iş birliği en büyük katkısı.*” Atölye süreçlerinin hayal gücüne sunduğu katkıyı bir katılımcı (K16) şu sözleriyle paylaşmıştır: “*Görsel sanatlar atölyesi beni çok etkiledi, gerçekten bir sergideymişim gibi oldu. Hayal gücümü canlandırdım. Mesela şarkı bestelemişim. Bayağı düşündük ve yaptık. Bir şeyler başardığımı gördüm.*”

Bu ana tema altında belirlenen ikinci alt tema ise “*empati*” olmuştur. İlk atölyenin değerlendirme sürecinde empati kurabilme becerisi ile ilgili düşüncelerini bir katılımcı (K1) şu sözleriyle ifade etmiştir: “*Tarih zaten ilgi çeken bir şey. Dramayı da öyle düşünmüşümdür. Bence gerekiyor tarih derslerinde de bu şekilde işlenmesi. Sıkıcı bir masal biçiminden çıkarıp bu işi sebep sonuç ilişkileri içinde, başka empatileri kurmak gerektiğini fark ettim. Bir kral bir kararı alırken hangi koşullarda ne yapmış olabilir. Biraz bunları da düşündürüyor. Bu yüzden de değerli atölyelerin başlangıcında görüyorum kendimi. Gerisini de merakla bekliyoruz.*” Atölye sürecinde tarihsel empati kurduğuna dair bir katılımcı (K11) şu açıklamayı yapmıştır: “*Mitolojiyi, deyimleri, tarihteki meslek örgütlerini incelemek, geçmişle empati kurmamı sağladı.*”

Bu ana tema altında belirlenen üçüncü alt tema ise “*grup çalışması*” olmuştur. Atölye deneyimleri sonucunda grup ile iş birliği içinde üretici olduğunu belirten bir katılımcı (K10): “*Grup üyesi olarak bir üretimin parçası olmak aidiyet duygusunu güçlendiriyor ve üretkenliği artırıyor.*” demiştir. İş birliği içerisinde çalışmanın duygusal bir haz yarattığını belirten bir katılımcı (K1) düşüncesini: “*Çok keyifliydi. Zaman nasıl geçti anlamadık. İş birliği ile çalışmak gayet güzeldi.*”

Bütün canlandırmalar çok keyifli geçti. İnanılmaz yaratıcıydı.” sözleri ile belirtmiştir. Üniversite sınavına hazırlanırken katıldığı bu çalışmada grup çalışmasının kendisinde yarattığı değişimi bir katılımcı (K16) şu sözlerle ifade etmiştir: *“Grup çok iyiydi bitmesini hiç istemiyorum ama her şeyin bir sonu var. En büyük rolleri hep bana verdiler. Daha önce deneyimim de yoktu. Canlandırma yaparken çok heyecanlandım, bana bakıyorlar diye heyecanlandım. Ama en büyük rolleri hep bana verdiler. İlk atölyeye ön yargılı gelmiştim. Ama sonra sevmeye başladım. Buradaki insanlarla fikir alışverişi çok hoşuma gitti. Mesela bir matematik üzerine düşünüyoruz herkesin farklı düşüncesi olduğu için, hepimizin düşündüğü şeyden ortak bir çıkış buluyor oluşumuz çok hoşuma gitti açıkçası. Ben de acaba bu nasıl düşünüyor diyerek o düşünceye vardığımda zihnimde başka şekiller oluştu. Ben aslında not tutan biri değilim genelde görsel olarak çalıştım kutuda...Üniversite sınavı için paragraflar çözüyorum dramadan sonra paragraf sorusu çözmeye sayım arttı. Paragraf sorularında çok derin düşünüp çözemiyordum, bakış açımı çok farklılaştırdı. Netlerim arttı. Büyüklerimle olmak çok hoştu. Onların fikirlerinden yararlandım.”*

Tablo- 2: Katılımcıların “Disiplinler Arası” ana temasına ilişkin görüşleri

Alt temalar	Katılımcılar	Frekans
Çok boyutluluk	K8,K7,K10,K12,K3,K4,K3,K5,K11,K15 K17,K11,K5,K5,K5,K3,K9,K5,K3,K9,K5 K3,K16,K13,K1,K10,K15,K6,K15,K6,K15 K9,K7,K1,K4,K6,K10,K2,K16,K4,K16, K6 K12,K11,K12,K14,K2,K4	48
Mesleki katkı	K2,K6,K7,K11,K13,K14,K14,K15,K18,K19 K5,K8,K1,K3,K5,K7,K8,K9,K10,K15,K1,K3 K4,K5,K6,K7,K8,K12,K1,K2,K3,K4,K5,K6, K7,K8,K9,K12,K2,K3,K4,K5,K6,K8,K12,K13 K15,K16,K17,K7	50
Yöntem(öğretim yöntemi, yol)	K10,K14,K18,K11,K1,K8,K14,K14,K16,K2, K4,K2,K4,K7,K6,K15,K1,K1,K6,K4,K7,K7 K7,K8,K4,K1,K12,K7,K5,K12,K7	31

Analizler sonucunda katılımcıların “disiplinler arası” ana temasına ilişkin görüşleri üç alt temada toplanmıştır.

Bu alt temalardan ilki olan “çok boyutluluk” alt temasına ilişkin bir katılımcı (K16), tarihsel bir olaya farklı disiplinler üzerinden çok boyutlu bir yaklaşım sergilenmesi gerektiği ile ilgili düşüncesini şu sözlerle belirtmiştir: *“Tarih eğitiminde disiplinler arası bir yöntem uygulanabilir. Fransız İhtilali, örneğin dönemin resimleri, edebi eserleri, müzikleri ile birlikte verilebilir.”* Bir başka katılımcı (K2): *“Tarih koca bir okyanus. Her zaman kullandığımız, bildiğimiz şeylerin nasıl bulunduğunu, nasıl meydana geldiğini birazcık derine inerek, araştırarak, eşeleyerek bulabiliyoruz. Ben bilmediğim ilginç detaylar öğrendim. Tarihçiyim, ama hep belli alanlara yoğunlaşıyoruz. Eski Çağ’a odaklanıyoruz örneğin. Ama bilim tarihi, materyallerin tarihi de var aslında. Kullandığımız şeylerin tarihi de var. Hani filmlerde paralel evrenler vardır ya. Aynı tarihte aynı anda başka neler*

olmuş aslında. İnsanlar gerçek tarihten çok bağımsız değiller. Biz hep bir yere odaklanıyoruz öbür kısımları kaçırıyoruz aslında.” sözleri ile duygu ve düşüncelerinden söz etmiştir.

Bu ana tema altında belirlenen ikinci alt tema “*mesleki katkı*”dır. Sürecin mesleki gelişimine katkı sunduğunu bir katılımcı (K10) şu sözleri ifade etmiştir: “*Öğrenilecek ne çok şey var. Öğretmenlik öğrenmesi bitmeyen bir meslek.*” Mesleki gelişimi açısından etkinlik süreçlerinden esinlenen bir başka katılımcı (K2): “*6 yaş öğrencilerimle doğa konusunu işlerken değerler eğitimi ile birleştirebileceğimi aklıma not ettim.*” demiştir. Atölyelerin mesleki gelişimine ve farkındalık kazanmasına katkıda bulunduğunu ifade eden bir katılımcı düşüncesini (K7): “*Matematik öğrenilen, öğretilen her bilginin içerisinde bir şekilde yer buluyor kendine. Her şeyin içinde biraz matematik varken mesleğimde bunu kullanmamam imkânsız diye düşünüyorum.*” ifadeleri ile açıklamıştır.

Bu ana tema altında belirlenen üçüncü alt tema ise “*yöntem (öğretim yöntemi, yol)*” dur. Daha önce yaratıcı drama geçmişi olmayan ve mesleki gelişim açısından, yaratıcı dramanın etkili bir öğretim yöntemi olduğunu belirten bir katılımcı (K7), atölye sürecinde deneyimlediklerini kendi öğretim yöntemi ile karşılaştırıp düşüncesini şöyle dile getirmiştir: “*İngilizce söz öbeklerini öğretirken dramaya başvurabileceğimi, mitolojik hikâyelerin karakterlerini hikâyelerimde ara sıra kullanmam gerektiğini anladım.*” Benzer bir düşüncüyü bir başka katılımcı (K8) şu sözlerle dile getirmiştir: “*Türkçe öğretirken yaratıcı dramadan yararlanabileceğimin somut örneklerini gördüm. Bu konuda kendimi geliştirebilirim.*”

Tablo- 3: Katılımcıların “*Düşünme Becerileri*” ana temasına ilişkin görüşleri

Alt temalar	Katılımcılar	Frekans
Farkındalık (bakış açısı, idrak etme)	K1, K11,K4,K8,K1,K4,K4,K5,K19,K7 K11, K12,K16,K19,K1,K8,K16, K11, K19, K18,K5,K13,K8,K9,K16,K13,K16 K9,K3,K10,K11,K4,K2,K5,K7	35
İlişkilendirme	K11,K19,K10,K8,K15,K2,K16,K1,K16, K8,K2,K17,K5,K4,K6,K1,K1,K4,K17,K5	20
Gelişim (fikir edinme, keşif, buluş, geliştirme)	K8, K17,K15,K10,K4,K8,K8,K17, K17,K6,K12,K5,K9,K11,K8 K16,K12, K5,K7,K2,K7,K12,K10,K6,K6,K13,K5, K4,K7,K9,K11,K13,K6,K5,K7,K3,K4 ,K19 K3,K10,K10,K16,K10, K6,K6,K15,K16, K19, K5,K11,K3,K17,K6	53

Analizler sonucunda katılımcıların “*düşünme becerileri*”ne ilişkin görüşleri üç alt temada toplanmıştır.

Bunların ilki olan “*farkındalık (bakış açısı, idrak etme)*” alt temasına ilişkin bir katılımcı (K11), Matematik’in Gizemli Tarihi başlıklı atölyeden sonra matematik ile ilgili farkındalık kazandığını şu sözlerle dile getirmiştir: “*Öğrenciyim. Matematik’in hayatımızın her yerinde olduğunun farkına*

vardım.” Bir başka katılımcı (K19): “*Bakış açım farklılaştı. (tarihe karşı)*” sözleri ile duygularını açıklarken bir başka katılımcı da (K8) şu sözlerle deneyimini paylaşmıştır: “*Normal şartlarda matematikle iç içe geçmemiş bir eğitim sürecim oldu. Ama bu atölye bana farklı bir bakış açısı kazandırdı. Matematik şimdi daha tatlı.*”

Bu ana tema altında belirlenen ikinci alt tema olan “ilişkilendirme” alt teması ile ilgili bir katılımcı (K4), deyimlerin tarihi alt yapılarını irdeleyen “İki Dirhem Bir Çekirdek” atölyesinden sonra deyimleri günlük yaşam ile ilişkilendirdiğini, aynı zamanda farkındalığının arttığını şu sözler ile belirtmiştir: “*Tarih deyince çok eskiye gidiyoruz genelde. Bugün deyimler vardı. Çok hayatın içinden bir şey. Bizim tarih olacağımızı hiç düşünmediğimi fark ettim. Burada ürettiğimiz deyimler gelecekte bir gün deyim olacak hakikaten. Bu kadar içinde yaşadığımız şeylerin tarihini bilmek çok hoş hissettirdi.*” Benzer düşüncelere sahip bir başka katılımcı (K1) günlüklerde yer alan ‘Bu atölye süreci size neler düşündürdü, hissettirdi?’ soruna şu yanıtı vermiştir: “*Günlük kullandığımız sözlerin bir tarihi olduğunu düşünmek, bugünün de ileride tarih olacağını fark etmeden yaşadığımı hissettirdi.*”

Bu ana tema altında belirlenen üçüncü alt tema “gelişim (fikir edinme, keşif, buluş, geliştirme)” alt temasıdır. Atölye sürecinden sonra yapılan sözel değerlendirmede bir katılımcı (K7) sürecin mesleki gelişimini etkilediğini şu sözleriyle dile getirmiştir: “*Atölyeler ile ilgili sorular ve notlar almışım. En başından beri şeyi düşündüm. İnsanlar olarak birbirinden kopuk değiliz. Biz bir şeyin devamıyız. Paragraf oluşturma kısmını kendi dersimde de kullandım. Hakikaten derse bir hareket geliyor, canlılık geliyor. Kendimi daha çok geliştirmem gerektiğini düşünüyorum. Mesleki anlamda bu çalışmanın büyük katkısı olduğunu düşünüyor teşekkür ediyorum.*” Atölye süreçleri ile ilgili duygularını bir katılımcı (K6) şu sözlerle ifade etmiştir: “*Keşfetmemi sağladı. Heyecan yarattı.*” Bir başka katılımcı (K17) bir konu hakkında fikir edindiğini şu sözlerle anlatmıştır: “*Bilim insanların yaşadığı zorluklar ile ilgili fikir sahibi oldum.*”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tarih biliminin disiplinler arası ilişkilendirilmesi ve bu ilişkilendirmenin yaratıcı drama yöntemi ile yapılması tarih eğitimine karşı bireyde farkındalığı ve istekliliği, yaratıcılığı ve düşünme becerilerini artırabilir mi? sorusuna yanıt aranan bu çalışmada, yaratıcı drama yöntemi ile tarih eğitimine ilişkin bazı ana ve alt temalara ulaşılmıştır.

Bunlardan birincisi yaratıcı dramının ne olduğuna ilişkin ana tema olup bu ana tema altında “yaratıcılık ve hayal gücü, empati ve grup çalışması” alt temalarına ulaşılmıştır.

Yaratıcı drama süreçlerinde bireyler bir grubun parçası olur ve kendilerinin ve gruptaki bireylerin deneyimlerinden de yararlanarak eğitsel süreçler deneyimler. Bu deneyim ile birey, hayal gücünü ve yaratıcılığını kullanır ve tarihsel empati kurarak rol kahramanının duygularını anlamaya çalışır. Örneğin bu çalışmada yer alan “Nippur’dan Mesaj Var!” adlı atölyede kral rolüne giren bir katılımcı değerlendirme sürecinde, “gerçekten bir kral gibi karar vermek” zorunda kalmanın zorluğundan söz ederek tarihsel empati kurduğunu söylemektedir. Drama atölyeleri süreçlerinde kendi yaşantısından da katkı sunarak hayal gücünü ve yaratıcılığını ortaya koyan katılımcı, Heathcote’un da belirttiği üzere “gerçekliğin biraz ötesine geçme fırsatı” bulur. (Yaratıcı Drama Dergisi, 2010. 5 (9-10),104)

Kaf Hasırcı, Saban ve Bulut 2008’de yaptıkları araştırmalarında yaratıcı drama süreçlerini deyimleyen bireylerin “...*empati, potansiyelinin farkına varma, özsaygı, kendi kendisi ile barışık olma, bağımsız davranma, duygularını kontrol etme, sosyalleşme, grupla uyumlu çalışma, iş birliği, girişkenlik, sorumluluk, yaratıcılık, hayal gücü, eleştirel düşünme, karar verme, problem çözme, beden dilini kullanma...*” özelliklerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular göz önüne alındığında katılımcıların yaratıcılıklarının ve hayal gücünün gelişimine bu çalışmanın katkı sunduğu, grup çalışmaları ile farklı katılımcıların deneyimlerinin onları zenginleştirdiği ve tarihsel empati kurabildikleri söylenebilir. Yaratıcı drama yöntemi ile planlanacak tarih temalı atölye süreçleri bireylerin hayal gücü ve yaratıcılıklarını geliştirmelerinde yardımcı olabilmektedir.

İkincisi, disiplinler arasının ne olduğuna ilişkin ana tema olup bu ana tema altında “çok boyutluluk, mesleki katkı, yöntem (öğretim yöntemi, yol)” alt temalarına ulaşılmıştır.

Tarihin konusu insandır ve bu durum insana dair her türlü disiplinin yolunun tarih ile kesişmesinde etkilidir. Bu nedenle tarihin diğer disiplinler ile ilişkilendirilmesi olayların farklı boyutlardan ele alınması açısından önem taşımaktadır. Tarih dersinin farklı disiplinlerle ilişkilendirilmesi ve işlenen temaların yaratıcı drama yöntemi ile ele alınması katılımcıların geniş perspektiften olaylara bakmasına, canlandırma süreçleri sayesinde olayın yaşanma koşulları hakkında fikir sahibi olmasına, olayın gerçek kahramanları ile empati kurmasına yardımcı olabilir. 2008’de Adıgüzel ile Heathcote arasında yapılan Yaratıcı Drama-Tiyatro Kongresinde yapılan söyleşide, Adıgüzel’in sorduğu “*Yaratıcı drama hayatın provasının ve yaşamın gerçeğinin neresinde?*” sorusuna Heathcote: “*Yaratıcı drama, gerçek yaşamın yapmamız için zaman bırakmadığı, yaşamda olabilecek farklı noktalara odaklanabilme şansını verir.*” yanıtı ile yaratıcı drama süreçlerinde katılımcının olaylara farklı bakış açıları geliştirilebileceği dramatik anlara dikkat çekmektedir. (Yaratıcı Drama Dergisi, 2010. 5 (9-10), s.104) Tarih ile diğer disiplinlerin ilişkilendirildiği bu çalışmada tarihsel süreçleri yaratan insana dair farklı dönemler ele alınmış, katılımcıların farklı noktalara odaklanması hedeflenmiştir. Buna atölye süreçlerindeki, Mısırlıların ekme problemi çözme süreci örnek verilebilir. Daire şeklindeki dokuz adet ekmeğin on işçiye eşit olarak kesilip dağıtılması ile ilgili bir problemi çözme deneyimi sürecinde katılımcılar, matematiğin yaşamı kolaylaştırması üzerine tartışmış ve neden öğrenilmesi gerektiğini sorgulamışlardır. Aynı atölyede matematiğin ve sayıların günümüze kadar gelişim süreçlerinde yaşanan zorluklara tanıklık etmişlerdir. Tarihsel bilgi dışında matematik disiplinin de ortak edildiği bu örnekte görüldüğü üzere katılımcı çıkarımlar yapmış, grup ile düşüncesini paylaşmış ve farklı alanlardaki bilgilerini birleştirmiştir. Çok boyutlu yaklaşım konusunda Aybek’in düşüncesi de verilen örneği desteklemektedir: “*Disiplinler arası öğretim, öğrencilerin değişik alanlardaki bilgiyi birleştirmesine, bütünleştirmesine yardım eden ve kavramlar aracılığıyla öğrencileri analiz, sentez düzeyindeki düşünelere odaklaştıran bir yaklaşımdır.*” (Aybek, B. 2001)

Çok boyutlu düşünen öğrencilerin yetişmesinde öğretmen önemli rol oynar. Bu nedenle öğretmenin yeniliklere açık olması ve var olan eğitim yöntemini sorgulayıp ihtiyaçlarını belirlemesi, yeni yöntem ve teknikleri araştırıp bulması mesleki gelişim yolunda yeni adımlar atmasına katkı sunabilir. Bu çalışma gibi farklı yöntemlerin kullanıldığı çalışmalara katılabilir. Böylece öğrenme sürecini önce kendisi deneyimleyerek öğrencileri ile empati kurabilir. Bu çalışmaya katılan eğitimciler de yaratıcı dramanın etkili bir yöntem olduğunu sözel değerlendirme süreçlerinde pek çok kez dile

getirmişlerdir. Çalışmaya katılan öğrenci grubu ise mesleki katkı alt kazanımına katkı sunamamıştır. Bu, çalışmanın karma grupla yapılmasının sonucunda ortaya çıkan bir sorundur. Ancak öğretmen ve öğrenci katılımcıların etkileşime girmesi, çalışmanın öğrencilere sunduğu katkının gözlemlenmesi açısından faydalı olmuştur.

Üçüncüsü düşünme becerilerinin ne olduğuna ilişkin tema olup bu ana tema altında “farkındalık (bakış açısı, idrak etme), ilişkilendirme, gelişim (fikir edinme, keşif, buluş, geliştirme)” alt temalarına ulaşılmıştır.

TDK’ ya göre düşünme, “*karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi*” dir. Bireyin bu yetileri gerçekleştirmesine ise “beceri” denir. Bu yetiler insanoğlunun öncelikle hayatta kalmasını, teknoloji, sanat alanlarında gelişmesini, kısacası uygarlaşmasını sağlamıştır. Oluşan bilgi birikimi yıllar içerisinde nesilden nesle aktarılmıştır. Bu aktarımda tarih bilimi önem taşımaktadır. Bireyin, uygarlaşma adımları ile ilgili farkındalık kazanması için empati ile konuya yaklaşması, geçmiş medeniyetleri siyasi, askeri, sosyoekonomik, bilim, sanat yönleri ile incelemesi önem taşır. Bu sayede karşılaştırmalar ve ilişkilendirmeler yapılabilir. Tarihsel bilginin çok boyutlu bir bakış açısı ile ele alınması düşünme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olabilir.

Öğrencilerin düşünme becerilerinin gelişmesinde öğretmenin önemli bir rolü vardır. Çoruh’un “...*düşünceyi analitik düşünmeyle bütünleştirebilen, gruplar içinde iletişim kurup çalışabilen, yenilik yapabilen, problem çözebilen yeni nesillerin yetişmesine duyulan ihtiyaç, eğitim kurumlarımızda reformist yapılanmalara her geçen gün biraz daha gereksinim duyulmaktadır.*” (Çoruh, H. Mayıs-Ağustos 2010) sözlerinde de belirttiği nesillerin yetişmesi için öğretmenin yöntemlerinde bazı reformlara gitmesi gerekebilir.

Yenilikçi ve gelişime açık öğretmenlerin eğitim hedefleri şunlardır:

- aktif öğrenen sınıf ortamları yaratmak
- bilgiyi depolamak ya da aktarmak yerine öğrencinin içselleştirmesini sağlamak
- öğrencilere olaylar arasında ilişkilendirmeler ve bağlar kurdurabilmek
- eleştirel bakabilen bireyler yetiştirmek

Bu hedeflere yönelmiş öğretmenler, bağlantılar kurmaya, karşılaştırmalar yapmaya, bilgileri sentezleyip kullanmaya yönelik ders planlamaları yapıp öğrencinin aktif olarak derse dahil edileceği etkinliklerle düşünce becerilerinin gelişimine yardımcı olabilir.

Yaratıcı drama da öğretmenin kullanacağı etkili yöntemlerden biridir. Ayrıca yaratıcı drama “*sahip olduğu özellikler nedeniyle toplumsal değişikliklerin çok hızlı yaşandığı günümüzde yeni ve özgün düşünceler üretecek bireylerin yetiştirilmesinde*” önem taşımaktadır. (Adıgüzel, 2015)

Sonuç olarak bu çalışmada, atölyelerden elde edilen değerlendirme raporları ile yapılan içerik analizinde tarih biliminin yaratıcı drama ile ve farklı disiplinlerle ilişkilendirilerek anlatıldığında öğrenme sürecinde katılımcının etkin olduğu, öğrenme sürecinden keyif aldığı görülmüştür. Bu çalışma günlük yaşamla bağ kurması, katılımcının duygu dünyasına hitap etmesi nedenleriyle katılımcının tarihsel empati kurmasına, olaylara çok boyutlu bakabilmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca yaratıcı drama deneyimi olmayan öğretmenlerin yaratıcı drama ile tanışmasını sağlamıştır.

Bu çalışma alan yazına önemli katkılar sunmakla birlikte bazı sınırlılıklara da sahiptir. Öncelikle çalışma karma bir grup üzerinde gerçekleştirilmiş olup belirli bir gruba ilişkin derin bir bilgi sunmamaktadır. Bu nedenle bundan sonraki çalışmalarda sadece lise öğrencilerinden oluşan bir gruba ya da aynı branştan öğretmenlerden oluşan katılımcı gruplarına da uygulanabilir. Örneğin sadece tarih öğretmenleriyle ya da fen bilgisi, sosyal bilgiler öğretmenleriyle çalışılabilir.

Kaynakça

- San İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 574.
- Adıgüzel, H. Ö. (Ed). (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*. 1(1), 27.
- Adıgüzel, H. Ö. (2015). Eğitimde yaratıcı drama. Ankara: Pegem Akademi.
- San, İ. (Mayıs 2018). Yaratıcı drama ve müze, sanatlar eğitimi. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Ulusoy, K. (2009). Lise öğrencilerinin tarih dersinin işlenişi ile ilgili düşünceleri (Ankara örneği). *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (1), 417-434.
- Üstündağ, T. (1998) Yaratıcı drama eğitim programının öğeleri. *Eğitim ve Bilim/ Education and Science*, 22(107), 28 -35.
- Çoruh, H. (Mayıs-Ağustos 2010). Disiplinler arası bilim tarihi dersi ve gerekçesi. *Tarih Okulu*, VII, 7-23.
- Kaf Hasırcı, Ö. Bulut, S. Saban, A. İ. (2008). Öğretmen adaylarının yaratıcı drama dersinin bireysel ve akademik kazanımlarına ilişkin görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 3(6), 17.
- Aybek, B. (2001). Disiplinler arası (bütünleştirilmiş) öğretim yaklaşımı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (3), 1-7.
13. Uluslararası eğitimde yaratıcı drama-tiyatro kongresi Dorothy Heathcote ile söyleşi. *Yaratıcı Drama Dergisi*. 2010. 5 (9-10), 104.

Ek1: Ders Planı Örneği

Tarih: 15/12/ /2018

Konu: İcat Çıkar Başıma/ Bilime Adanmış Bir Ömür

Grup: Öğretmen, öğrenci, lider ve lider adaylarından oluşan 18 kişilik grup (15 kadın 3 erkek)

Süre: 180 dakika

Mekân: ÇDD İzmir Şubesi

Yöntem: Yaratıcı drama

Teknik: Rol Oynama, doğaçlama, bilgi yarışması

Araç- Gereçler: Kâğıt kalemler, bilgi yarışması için hazırlanmış resimli kartlar, periyodik cetvel, makas, renkli kalemler, gazete boyutunda 3 adet Kraft kâğıt, yapıştırıcı, makaslar, A4 kâğıtlar, kutu

Kazanım:

- İcatların ortaya çıkışında hayal gücünün ve doğanın etkisini fark eder.
- Tarihten örneklerle bazı icatları tanır.
- Bir ürün üretir ve tanıtımını yapar.
- Bir bilim insanını tanır.

Süreç:

1. BÖLÜM: İCAT ÇIKAR BAŞIMA

A.HAZIRLIK- ISINMA

Etkinlik 1: Lider katılımcıları çemberde toplar ve onlara: “ Bir hayal kuralım ve hayalimizde ürettiğimiz, henüz kimselere söylemediğimiz bir fikrin mutluluğunu yaşayalım. Bu mutluluğu kendimize özel bir işaretle gösterelim. Bu işareti gösterirken işaretimize adımızı da ekleyelim.” der. Katılımcılar önce adlarını söyler, daha sonra işareti gösterir. İkinci turda herkes söylenen adı ve yapılan işareti tekrarlar. Üçüncü turda adlar söylenmez sadece işaretler bir dans müziği eşliğinde, lirik bir dans gibi çemberde sırayla tekrar edilir. (Bu etkinlik Orff eğitmeni Banu Özevin’den alınıp atölyeye uyarlanmıştır.)

Etkinlik 2: Lider çemberde omuzlarına dokunarak belirlediği katılımcılardan bir icadın dikilmiş bir heykeli gibi herhangi bir forma girmelerini söyler. Geri kalan katılımcılar ise farklı bir icadın heykeli formuna girmiş olan katılımcılara ek olacaklardır. İkinci katılımcı eklendiği zaman ilk heykel formunda olan kişi kendisine eklenene dokunmadan çözülür ve oluşan yeni heykellerden birini seçerek ona eklenir. İkili eklenme işlemi müzik eşliğinde bir süre yapıldıktan sonra lider katılımcılara formlarını bozmamalarını ve büyük ve tek bir heykel formu oluşturacaklarını söyler. Bu heykelin, insanlık tarihinin gelmiş geçmiş en önemli icadının heykeli olacağını vurgular. (Bu etkinlik Orff eğitmeni Banu Özevin’den öğrenilmiş ve atölyeye uygun biçimde düzenlenmiştir.)

Yedek Etkinlik: Lider katılımcılara mekânda dolaşmalarını ve bir hayal kurmaya başlamalarını söyler. “Hayalinizde öyle bir şey icat etmişsiniz ki, herkese o icadı anlatmak istiyorsunuz. Hayalinizde icadınızı düşünün ve karar verinceye kadar müzik eşliğinde yürüyün.

Hayalinde icadını belirleyen kişi onun şeklini, boyutunu pandomim hareketleri ile bize gösterebilir. Pandomim, sözsüz tiyatro oyunu anlamına gelmektedir. Şimdi biz de sözsüz bir şekilde icadımızın biçimini belirginleştirelim. İcadımızı diğer insanlara anlatma zamanı geldiğinde, buna hazır olduğumuzda diğer insanların ilgisini çekmek için “HEY” diye seslenmek gerekiyor. Biri “HEY” diye seslendiğinde biz de gidip o icada bakalım, etrafında dolaşalım inceleyelim, bu sırada mucit icadı için gururlanırken mucidi teşvik etmek için “EVET! HARİKA FİKİR” diyelim.” (Bu etkinlik Temel Aşama liderim Onur Kurtuluş Kara’dan alıntıdır.)

Ara değerlendirme: Lider: “Her şey hayal etmekle başlar. Sonra o hayal gerçek olur. Bir icat çıkar ortaya. Bazen birinin yaptığını bir başka insan alır ve geliştirir. Tarih bu örneklerle doludur. İlk cep telefonlarımızı hatırlayalım ve şimdiye bakalım.” der. Peki her mucit az önce size verilen tepkideki gibi “harika bir fikir” övgüsü ile karşılaşmış mıdır? İnsanlar bu icatlar ilk kez tanıtıldığında nasıl tepkiler vermiştir? sorusunu sorar. Katılımcıların görüşlerini alır.

B. CANLANDIRMA

Etkinlik 3: Lider katılımcıları dört gruba ayırır. Canlandırma için durum kartları verir.

1. grup: 1903’te **Wright Kardeşler (Orville ve Wilbur)** icatları olan uçağı defalarca yaptıkları denemeden sonra tanıtmak isterler. Ancak uçak havalandıktan kısa bir süre sonra motor pervanelerinden biri kırılınca düşer ve Orville’nin kaburgaları ve bacağı kırılır. Hastane odasında Orville’i ve başındaki kardeşi Wilbur’u ziyarete gelen yakınları var. Kardeşler uçağın neden düşmüş olabileceğini tartışırken yakınlarından biri şöyle der: “Çocuklar, boş işlerle uğraşmayın, boş verin.” Sonrasında neler yaşanmıştır? Canlandırınız.

2. Grup: 1900’lü yıllarda sürücüler yağmurlu havalarda yağmur suları nedeniyle inip camları silmek zorundaydı. Bu durumdan rahatsız olan **Mary Anderson** cam sileceğini icat etti. Yağmur sularından kurtulmak için bir kolu indirmek yeterliydi. Mary Anderson icadının tanıtım toplantısında şu itiraz ile karşılaştı: “Bu icat çok gereksiz. Sürücülerin dikkatini dağıtır.” Mary Anderson onları nasıl ikna etmiş olabilir? Canlandırınız.

3. Grup: 13.yüzyılda saatler, şifreli kilitler, kasalar, termos, otomatik çocuk oyuncakları, otomatik yüzen kayık, su tulumları icat eden **El Cezeri**, Artuklu hükümdarına dünya tarihinin ilk robotunu sunar. Sarayda yaşayan görevliler ve hükümdarın veziri merakla robotun hareketlerini izlerken vezir: “Hükümdarım beni affedin ama bu icat ne işe yarayacak? Hazineden o kadar para aldı, bunu yapmak için mi yani?” diyerek icadı küçümser. Sonrasında neler yaşanmış olabilir? Canlandırınız.

4. grup: 1925 yılında televizyonunun patentini alan **Logie Baird**’in icadına: “En geç altı ay içinde önemini kaybedecektir. İnsanlar her akşam böyle bir kutuya bakmak istemezler.” diyerek tepki gösterilmiştir. Baird’in icadı olan o dönemki adıyla Televisor’un satışını yapan bir mağazada çalışıyorsunuz. Meraklı ve icadı tanımaya çalışan ancak Baird’e yapılan eleştirilerden etkilenen müşterileri ikna edip satış yapmanız gerekiyor. Neler yaşanmış olabilir? Canlandırınız.

Etkinlik 3: Lider: “İcatlar oluşturulurken mucitler kararlı davranmış, hayallerinin peşini bırakmamıştır. Bu mucitlerin en önemli yönlerinden biri çok iyi birer gözlemci olmalarıdır. Doğa onların ilham kaynağıdır. Pek çok icat oluşturulurken doğadan ilham alınmıştır. Merak etmek, doğayı iyi incelemek ve hayal etmek pek çok icadı beraberinde getirmiştir. Küçük bir bilgi yarışması düzenleyelim. Beş grup halinde oturalım. İcatlar ile ilgili yönelteceğim soruları bakalım hangi grup

daha fazla doğru yanıt vererek tamamlayacak.” der ve daha önce hazırladığı bilgi kartlarındaki bilgileri sormaya başlar. En fazla doğru yanıt veren grup yarışmayı kazanır.

Sorulacak sorular şunlardır:

1. Kar ayakabıları yapılırken hangisinden esinlenilmiştir?

- A)Tavşan
- B)Penguen
- C)rdek

Yanıt: Tavşan

2.Helikopter icat edilirken hangi hayvandan esinlenilmiştir?

- A)Turna Kuşu
- B)Yusufçuk
- C)Serçe

Yanıt: Yusufçuk

3.Hızlı trenler üretilirken hangi hayvandan esinlenilmiştir?

- A)Balıkçıl kuşları
- B)Leylek
- C)Kanarya

Yanıt: Balıkçıl Kuşları

4.Fermuar icat edilirken hangi hayvandan esinlenilmiştir?

- A)Arı
- B)ekirge
- C)Sinek

Yanıt:Sineğin ağız yapısından esinlenilmiştir.

5. Uçaklar icat edilirken hangi hayvandan esinlenilmiştir?

- A)Akbaba
- B)Baykuş
- C)Yarasa

Yanıt:Akbabaların kanatlarındaki özel aero dinamik yapı uçakların icadında etkili olmuştur.

6.Leke tutmayan kumaşlar icat edilirken hangisinden esinlenilmiştir?

- A)Lotus bitkisi
- B)Kaz
- C)Kuğu

Yanıt: Lotus bitkisi

7.Güneş panelleri üretilirken hangisinden esinlenilmiştir?

- A)Palmiye
- B)Günebakan çiçeği
- C)Okaliptus ağacı

Yanıt: Günebakan çiçeği

8.Jet uçakları yapılırken hangisinden esinlenilmiştir?

- A)Mürekkep balığı
- B)Saka Kuşu
- C)Arı

Yanıt: Mürekkep balığı

9.Dağıcıların giydiği botlar hangisinden esinlenilerek üretilmiştir?

- A)Panter
- B)Keçi
- C)Kanguru

Yanıt: Keçi

Lider katılımcılara bildikleri ve paylaşmak istedikleri başka örnekler olup olmadığını sorar.

C.DEğERLENDİRME

Etkinlik 4: İnsanlar geçmişten günümüze pek çok icat yapmıştır. Bu icatlardan bazıları hayatımızı oldukça kolaylaştırmışken bazıları da dünyaya ve insanlığa zarar vermiştir. Doğal kaynakları bilinçli tüketmemek, çevreye zarar vermek gibi pek çok etken nedeniyle aslında dünyamıza zarar da veriyoruz. Dünyayı kurtarmak için bir icat yapalım. Bu icadın tanıtımı için bir slogan bulup bu icadı tanıtan bir reklam filmi çekelim ve bunu bir canlandırma olarak izleyelim. 5 dakika hazırlanma süremiz var.

10 dakika ara

2. BÖLÜM: BİLİME ADANMIŞ BİR ÖMÜR

ISINMA-HAZIRLIK

Etkinlik 1: Lider katılımcıları çemberde toplar. “Bilim serüvenimiz devam ediyor. Bu bölümde hayatını bilime adanmış önemli bir ismi tanımaya çalışacağız. Marie Curie.” der ve periyodik cetvelin olduğu kâğıtları katılımcılara dağıtır ve onlara: “Önce adınızı ve doğduğunuz yerin baş harfi ile başlayan bir elementin adını cetvelden bakıp söyleyelim. Eğer doğduğunuz yerin baş harfi ile başlayan bir yer cetvelden bulamazsanız buradakilere benzer bir yer adı uydurabilirsiniz. Örneğin, ben Nesrin elementimin adı Almandium.” der.

B. CANLANDIRMA

Etkinlik 2: Lider katılımcıları 4 gruba ayırır ve Marie Curie ile ilgili bilgi kartlarını dağıtır. Canlandırma hazırlığı için 5 dakika süre verildikten sonra canlandırmalar yapılır. Grupların kartlarında şu bilgiler yer almaktadır:

1. Grup: Marie Curie Polonya’da 1867 yılında doğdu. Bu yıllarda Polonya, Rusya’nın işgali altındadır. Ruslar, işgal ettikleri Polonya’da okullardaki dersleri istedikleri gibi belirlemiştir. Örneğin Polonya tarihi okumayı yasaklamış, Rus tarihi okunmasını zorunlu tutmuşlardır. Curie, bu duruma tepkilidir. Polonya’da yasa dışı şekilde kurulmuş bir eğitim kurumu olan ve gece eğitim veren bir okula gitmektedir. Ancak bu okulda her hangi bir baskın durumundan korunmak için bir çözüm üretmişlerdir. Acaba bu nasıl bir çözüm? Bu okuldaki eğitimden şüphelenen Rus askerleri ansızın sınıfa girer ve...

Neler yaşanmış olabilir? Canlandırınız.

2. grup: Marie Curie bilime gönül vermiştir. Ancak Polonya’da kadınların üniversiteye gitmesi yasak olduğu için para biriktirip zor şartlar altında Paris’e gitmeyi başarır. Sorbonne Üniversitesi’nde fizik ve matematik okumaya başlar. Orada daha sonra eşi olacak Piere ile tanışır. Birlikte peşplant denilen özel bir toprağı bir takım işlemlerden geçirip ayrıştırarak topraktan Polonyum (ülkesinin adından türetilmiş) ve Radyum (Latince ışık saçan sözcüğünden türetilmiş) adını verdikleri iki element keşfederler. Bu keşifleri sayesinde Nobel ödülü kazanırlar. Ancak bir sorun vardır. Nobel komitesi Curie kadın olduğu için ödülü sadece eşi Piere’e vermek istemektedir. Piere bir çözüm yolu bulabilecek mi? Marie Curie ödülü alabilmiş midir? Canlandırınız.

3. grup: Marie Curie buluşu olan radyumun sağlık alanında önemli bir buluş olduğunu açıklar. Radyum Enstitüsünün müdürü olur. Bu sırada I. Dünya Savaşı yaşanmaktadır. Bir oda dolusu aletler ve X ışınları sayesinde insan vücudundaki kırıkları, mermileri görmek mümkündür. Ancak bir sorun vardır. Yaralı askerleri enstitüye taşımak mümkün değildir. Binlerce yaralı askere nasıl sağlık hizmeti götürülebilir? Ülkedeki erkeklerin çoğu savaşa gitmiştir. Tek başına tüm yaralılara ulaşamayacağına göre nasıl bir çözüm üretmiştir? Bulduğu fikirlere karşı çıkanlar olmuş mudur? Canlandırınız.

4. Grup: Marie Curie’nin ünü arttıkça Fransa’daki bilim insanlarından onun çalışmalarını eleştiren veya önemsiz bulanlar da ortaya çıkmaya başlar. Hatta özel hayatına bile karışırlar. Bu bilim insanlarına karşı kahramanımızı ve çalışmalarını destekleyenlerin de sayısı oldukça fazladır. Bu konu ile ilgili aralarında çoğu zaman tartışmalar çıkmaktadır. Onu savunanlar Marie Curie ile ilgili aşağıdaki bilgilere sahiptir. Acaba karşıt grubun fikirlerini değiştirebilecekler mi? Bir canlandırma hazırlayınız.

“Fizik ve kimya dalında olmak üzere iki kez Nobel alan ilk kişidir. Dünyada iki Nobel alan başka biri yok.

Dünya tarihinde Nobel ödülü alan ilk kadın bilim insanıdır.

Enfeksiyon kapmış yaranın steril yani temiz hale gelmesini sağlayan Radon adı verilen radyoaktif gaz içeren boş bir iğne üretti. Bu iğneden bir milyondan fazla yaralı asker faydalandı.

Radyoaktivite adını verdiği buluşu sayesinde tıpta büyük ilerleme sağlanmıştır.

Paris Üniversitesi’nde Radyum Enstitüsü’nü kurdu ve bu kurumun ilk müdürü oldu. Radyumun tıpta kullanımına dikkat çekti.

Radyasyona uzun süreli maruz kalmanın neden olabileceği kansızlık nedeniyle hayatını kaybetmiş ömrünü bilime adanmıştır.

Çalışmaları sırasında aldığı notlar, kullandığı eşyalar bugüne kadar radyoaktif olarak görülüp kurşun kaplı kutularda korunurlar.”

DEĞERLENDİRME

Etkinlik 3: Lider katılımcılara gazete boyutunda bir Kraft kâğıt, icatların ve bilim insanlarının resimlerini, yapıştırıcı, makas verir ve onlara: “İcatlar ve bilim insanları ile ilgili bir gazete sayfası hazırlayalım. Bilim insanlarından bugün tanıştıklarınızı, ilginç bulduğunuz icatları, doğanın bilimle ilişkisini haber yapabilirsiniz. Gazetenize bir isim bulmayı unutmayın.” der ve gazete hazırlanır ve daha sonra her grubun gazetesi konuşulur. Atölye bitiminde katılımcılar doküman kutularına resim, yazı gibi atölyenin kendileri için önemini belirten bir materyali bırakır. Günlüklerde yöneltilen soruları yanıtlarlar. Daha sonra sözlü değerlendirme için çemberde buluşur. Katılımcılar atölye ile ilgili duygu ve düşüncelerini belirtir.

The Relationship Between History and Other Disciplines with Creative Drama Method

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2020.032

Article History

Received 18.03.2020

Accepted 06.06.2020

Keywords

Creative drama
Interdisciplinary education
History teaching

Article Type

Research paper

Abstract

In this study, it is aimed to establish the relationship between history science and other disciplines and sciences and to gain the awareness that everything has a history with creative drama method. It is aimed to be a model for trainers who will be effective in learning these acquisitions.

There are two main shortcomings in history teaching:

1) Using a method in which the teacher is active and transferring knowledge: This method, which is frequently used, does not provide permanent learning. It presents information that is only memorized, not internalized and not questioned. The participant who is active with the creative drama method not only makes the information permanent but gains many universal values besides creativity.

2) Lack of interdisciplinary connections: History, which is the subject of human, includes a lot of information from the economic activities, culture and civilization steps of societies. It provides to be able to look from different angles, to gain multi-dimensional and analytical thinking skills. Thus, history is no longer a lesson which has to be memorized in order to learn some tedious political events but contributes to one's intellectual development by the help of creative drama method.

Based on these shortcomings, this study includes model studies that exemplify that the student can be active in teaching history with creative drama and that history will be a lesson that attracts the student's attention when related to other disciplines.

This study was applied to a mixed group of 20 people consisting of 3 male and 17 female people. These people are teachers, students, creative drama leaders and creative drama leader candidates. 11 teachers who are Turkish, Turkish Language and Literature, history, social studies, English, primary school teachers, and 9 creative drama leaders and leader candidates took part.

The study is evaluated by qualitative research method. To collect data the last evaluation questions, shoes box and logbook, based on the idea of keeping a diary, Web page, poster materials were used. The collected data were analysed by content analysis method and main and sub-themes were formed. Frequencies were determined and tabulated to facilitate the examination.

The findings of the project were interpreted in the light of the observations made by the leader candidate during the workshop processes and exemplified with the participant opinions.

Historical knowledge taught by creative drama method and interdisciplinary connection is transformed into permanent knowledge because it is learned by living. Participant opinions also support this. Participating teachers brought together the play and activity examples they learned in the workshops with their students and declared that they received positive feedback.

Yaratıcı Dramanın Mini Meta-Tematik Analizi¹

Veli Batdı²

Makale Bilgisi	Öz
DOI: 10.21612/yader.2020.033	
Makale Geçmişi	
Geliş tarihi	20.11.2019
Kabul	08.06.2020
Anahtar Sözcükler	
Yaratıcı drama	
Mini meta-tematik analiz	
Doküman analizi	
Makale Türü	
Araştırma Makalesi	
	<p><i>Bu çalışmada yaratıcı dramanın mini-meta tematik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, bu araştırmanın temel amacı, Adıgüzel'in yürüttüğü ve danışmanlık yaptığı yaratıcı drama konulu çalışmaların öğrenme sürecindeki etkililiğine ilişkin mini meta-tematik-analiz yapmaktır. Ancak çalışmalar taranırken mini meta-tematik boyut kapsamında nitel boyutlu çalışmalar olmasına dikkat edilmiştir. Bu amaçla, ulusal ve uluslar arası alandaki bazı veri tabanlarından Ö. Adıgüzel'in adının geçtiği çalışmalar incelenmiştir. Taramalarda yaratıcı dramanın etkililiğini inceleyen, ilgili yazar ismini içeren, nitel boyutlu yürütülen ve belirtilen üç veri tabanından ulaşılan çalışmalar dâhil edilme kriterleri olarak dikkate alınmıştır. Yapılan taramada, 5 adet nitel boyutlu çalışma araştırma kapsamına alınmıştır. Bu çalışmalar doküman incelemesine dayalı olarak içerik analizine uygun şekilde çözümlenmiştir. Bu aşama, iki veri kodlayıcısı tarafından yürütülerek kodlar arasındaki uyum sağlanmıştır. Hesaplanan uyum değerlerinin iyi düzeyde olduğu görülmüştür. 5 çalışmanın mini meta-tematik kapsamda incelenmesi sonucunda, yaratıcı dramanın birçok açıdan öğrencilerin öğrenme sürecindeki gelişimlerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu nedenle, öğrenme ortamlarında bütün kademelere uygun şekilde yaratıcı drama etkinlikleri planlanarak uygulanabileceği önerilebilir. Ayrıca mini meta-tematik analiz ile çok fazla sayıda çalışmaya ihtiyaç duyulmadan meta-tematik analizler yapılabileceği belirtilebilir.</i></p>

1 Bu çalışma, 24-27 Ekim 2019 tarihleri arasında Adana Çukurova Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 30. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi'nde sunulan sözlü bildirden genişletilerek oluşturulmuştur

2 Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, EPÖ, Gaziantep, Türkiye. E-posta: veb_27@hotmail.com. Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-7402-3251>

Mini Meta-Thematic Analysis of Creative Drama

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2020.033

Article History

Received 20.11.2019

Accepted 08.06.2020

Keywords

Creative drama
Mini meta-thematic analysis
Document analysis

Article Type

Research paper

Abstract

In this study, it was aimed to conduct a mini-meta thematic analysis of creative drama. In this context, the main purpose of this study is to make a mini meta-thematic-analysis on the effectiveness of the creative drama studies conducted or advised by Adıgüzel. However, while screening the studies, it was paid attention to search for the qualitative dimensional studies within the scope of mini meta-thematic analysis. For this purpose, some national and international databases were scanned considering Ö. Adıgüzel's studies. The studies that examined the effectiveness of creative drama, including the name of the relevant author, conducted qualitatively, and accessed from the three specified databases were considered as inclusion criteria. In the screening, 5 qualitative studies were included in the research. These studies were analyzed in accordance with content analysis based on document analysis. This step is carried out by two data encoders to ensure compatibility among the codes. The calculated compliance values were found to be good. As a result of 5 minimeta-thematic analyzes of the studies, it was seen that creative drama positively affected students' development in learning process in many aspects. For this reason, it can be suggested that creative drama activities can be planned and implemented in accordance with all levels in learning environments. In addition, it can be stated that by using mini meta-thematic analysis, meta-thematic analysis can be succeeded without the need for many studies.

Giriş

Yaratıcı dramanın her yaş ve meslekten öğrenene öğretimin her basamağında yaygın ve örgün eğitimde uygulanabilecek bir alan olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda yaratıcı dramanın, dramatik sanatlar içinde yer alabildiği gibi görsel ve plastik öğeleri barındırması nedeniyle de tüm sanatları içine alan total ve çağcıl bir sanat olduğu bir gerçektir. (Okvuran, 1993). Yaratıcı dramanın çocuklar için güçlü bir öğrenme aracı olduğu da vurgulanmaktadır. Birçok eğitimci çocuğun yaratıcılığını sergileyebileceği ortamların yoğunlaştığı öğrenme ortamları olduğunu ifade eder. Bu tür uygulamalar sürecinde çocuk edilgen değil etken bir kullanıcı olma şansını yakalar. İlgili uzmanlar yaratıcı dramanın çocuğun sosyal gelişimini, hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirdiğinin altını çizmektedir. Bununla birlikte yaratıcı drama, öğrenenin duygularını dışa vurmada, yaratıcı hayal gücünü geliştirmede, bağımsız düşünebilmede ve ifade etme şansı vermede fayda sağlayıcı nitelikte olduğu söylenilmektedir (Sağlam, 2004: 4-21). Bununla birlikte, yaratıcı dramayla, bireylerin ilgisini arttırma, dikkatlerini kısa sürede sağlama, duygu ve düşünceleri harekete geçirme beklenmektedir. Bu aşamada sınıf ortamlarının daha zevkli hale gelmesi sağlanabilmektedir. Bu noktada yaratıcı dramanın önemli unsurları arasında eğitmen, eğitim ortamı ve hazır bulunuşluk gibi etkenlerin de olduğu eklenmelidir. Eğitmenin, gerekli donanıma sahip olması ve etkinliği, öğrenmeyi gerçekleştirecek bir şekilde düzenlemesi beklenir. Ayrıca öğrencilerin tanınması ve uygun rollerin dağıtılması amaçlanır. Disiplinler arası bir teknik olduğu için eğitmenin sadece kendi branşında uzman olması yetmeyebilir. Öğrenme ortamı ne kadar zengin olursa etkinliğin o kadar başarılı olacağı unutulmamalıdır.

San'a (1990: 582) göre yaratıcı drama çalışmaları yaratıcı, anlayışlı, insan ilişkilerindeki çeşitliliği fark edebilen ve bağımsız fikirleri olan çocuklar ve gençler ortaya çıkarmaktadır. Etkinlikler sadece belli bir konuyu öğretmek için yapılsa da yaratıcı dramayı diğer tekniklerden ayıran en önemli özelliklerden biri disiplinler arası olmasıdır. Çocuk etkinlik esnasında verilmek istenen bilgiyi alırken farkında olmadan duyuşsal birçok özelliği de kullanır veya benimser. Günümüz dünyasında çocuklar ve gençler sınava dayalı bir sistem olduğu için tamamıyla bilişsel becerilerini kullanmakta ve hayattan soyutlanmaktadır. Öyle ki özel okulların yaptıkları reklamlarda öğrencilerin bilişsel becerilerinin yanında duyuşsal ve psiko - motor becerilerinin geliştirileceği etkinliklerini ve kurslarını çokça kullandıklarını görmekteyiz. Aslında eğitimin içinde olması gereken yaparak yaşayarak öğrenme artık bir lüks olarak görülmektedir. Yaratıcı dramanın eğitimde kullanılmasının önemini bu durumda da açıkça görmekteyiz. Özellikle örgün eğitim kurumlarında öğrenmenin neredeyse hepsi bir bina misali üst üste eklenen (biriken) bilgiler yığına dönüşmüştür.

Teknoloji çağının gelmesiyle kaybettiğimiz sosyalleşme duygusunun verdiği zararlar yapılan sosyal deneylerle ortaya konulmakta ve eskiden sahip olduğumuz duyguları tekrar kazanmamız gerektiği vurgulanmaktadır. Çünkü çocuklar eve kapandıkları için veya sürekli sınavlara hazırlandıklarından dolayı çoğu insan ilişkilerinde sorun yaşamaktadır. Çocuğun tek sosyalleşebildiği yer olan okulda bazı duyuşsal becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Yaratıcı drama, geleceğimiz olan çocuk ve gençlere öğretilmesi gereken en önemli duygulardan biri olan "empati"yi etkili bir şekilde yaşatmaktadır. Hatta Üstündağ'a (1997: 21) göre empati kavramının önemi öğretmen eğitiminde de vurgulanmalı ve etkinliklerde geliştirip geliştirilemeyeceği detaylı olarak incelenmelidir. Adıgüzel (2014) yaratıcı dramayla kişinin her alanda kendini yetiştiren; ifade becerilerini geliştiren, eleştirel düşünebilen, sorgulayabilen, dil becerilerini geliştiren bireyler

yetiştirilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, aynı zamanda yaparak yaşayarak öğrenmenin etkililiğini büyük ölçüde öne çıkaran yaratıcı dramanın, gerçek hayattaki role bürünme ifadesinin eğitime yansımaları olduğu söylenebilir.

Yaratıcılığın bireyin bilgiyi öğrenmeye istekli olması üzerindeki etkisi oldukça fazladır. Neredeyse her çocuk çok fazla olmasa da kendisi hakkındaki düşüncelerinin farkında olduğu için öğretmenin bu konuda yapması gereken, çocukların bu düşüncelerini ve yaratıcılığını yansıtmaları ve yazıya dökmelerini sağlamaktır (Sevim ve Özdemir Erem, 2013: 977). Bireyin kendisini ifade etmesi konusunda bir fırsat olan yaratıcı drama ortamı, bireye doğaçlama, inceleme, deneme-yanılma gibi imkânlar tanımaktadır. Böylece kendini ve çevresini analiz ederek daha sağlam ilişkiler kuracak ve kendini gerçekleştirme hedefinde önemli bir adım olan “kendini tanıma” kavramını öğrenecektir. Öğrenenin gelişimi açısından birçok fayda sağladığı görülen yaratıcı dramanın bu noktada incelenmesi ve yapılan bazı çalışmalarda katılımcı görüşleri bağlamında değerlendirilmesi araştırılmaya değer bulunmuştur. İlgili alanyazın taramasında yaratıcı drama konusunda meta-tematik ve mini meta-tematik bağlamda yürütülen çalışmaya rastlanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla özellikle Türkiye’de yaratıcı drama konusunda öne çıkan Adıgüzel’in çalışmaları incelenerek ortaya çıkan sonuçları değerlendirmek amaçlanmıştır. Böylece, hem yaratıcı dramanın alandaki yerini ve kapsamını tahmin edebilme hem de ileride bu konuda yapılabilecek yaratıcı drama ile ilgili çalışmalara yön verebilme noktalarına açıklık getirilmesi beklenmektedir. Araştırmanın yöntem bölümünde de detaylandırıldığı gibi, meta-analizde sayısal verilere ve daha çok çalışmaya ihtiyaç duyulurken; meta-tematik analizlerde de nitel ama yine daha çok araştırmanın analize dâhil edilmesi beklenirken, mini meta-tematik analizde spesifik bir konu ve kapsamda belirlenen bir araştırma en az iki çalışma ile de yürütülebilmektedir. Bu konuda özellikle sağlık alanında yürütülen mini meta-analizler yapıldığı görülerek (Al-Karawi, Mamoori ve Tayyar, 2016; Murri, vd., 2013; Thompson ve Prince, 2013) ilham alınmış ve bu araştırma çerçevesinde de uluslar arası nitelikte gerçekleştirilen bu çalışmaların ulusal boyutta da meta-tematik analizin mini formuyla yürütülmesi ve alanyazına farklı ve özgün bir katkı sunulması hedeflenmiştir. Bu sebeple, mevcut araştırmada, yaratıcı dramanın mini-meta tematik analiz çerçevesinde incelenmesine aşağıdaki alt amaçlar bağlamında karar verilmiştir. Buna göre yaratıcı dramanın;

- akademik boyuttaki etkililiği,
- duyuşsal alandaki katkıları,
- sosyal-sözel becerilere etkisi ve
- sınıf ortamına katkısının ne düzeyde olduğu ile
- yöntemin etkili kullanılabilmesine ilişkin sunulabilecek önerilerin neler olduğu sorularına cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli ve Dâhil Edilme Kriterleri

Mini meta-tematik analiz türünde doküman analizine dayalı yürütülen bu araştırmada, nitel boyutta yürütülmüş az sayıdaki çalışmanın meta-tematik analizi yapılmıştır. Meta-tematik analiz, belge/doküman incelemesine dayalı sözel içerikli bir analiz süreciyle tema ve kodlar oluşturulmasını sağlayarak nitel bulguların birleştirilmesi ve daha kapsamlı ve genel hale getirilmesini içermektedir

(Batdı, 2019). Tanımda olduğu gibi nitel çalışmaların taranmasıyla ulaşılan çalışmaların bulgularının birleştirilmesi esas alınmıştır. Ancak çalışma sayısı daha az tutularak mini meta-tematik analiz adıyla meta-tematik analizin mini tasarımıyla çalışma yürütülmüştür. Burada amaç, çok çalışmaya olduğu gibi daha az çalışmayla da tematik analiz yapılabileceğini alanyazına duyurabilmektir. Bu noktada, çok önceleri yürütülmüş olan Garlinger ve Frank (1986) ile günümüzde yürütülmüş olan Goh, Hall ve Rosenthal'ın (2016) mini meta-analiz çalışmaları da bu durumu destekler niteliktedirler. Meta-analiz için sadece iki çalışmanın yeterli olabildiğini ileri süren araştırmalarında, az sayıda çalışmadaki çalışma bulgularının özetlenmesinin mümkün olduğunu dile getirmişlerdir. Hatta bu şekilde mini-meta analizin her bir çalışmanın bireysel değerlendirilmesinden daha ikna edici sonuçlar ortaya çıkabileceğinin altını çizmişlerdir. Bu bağlamda, meta-tematik analizde daha fazla çalışmaya ulaşmanın gerekli olmasına rağmen, mevcut çalışmadaki mini meta-tematik analizde daha az çalışmayla (iki veya daha fazla) ilgili konudaki bulguların özetlenmesi imkânı elde edilebilmektedir.

Dolayısıyla bu araştırma, nitel boyutta yürütülerek sadece Türkiye'de değil uluslar arası alanda da yaratıcı drama konusunda önemli çalışmalar yapan ve bu konuda ödüller alan Ö. Adıgüzel'in danışmanlık yaptığı tez (yüksek lisans ve doktora) ve makalelerin belirlenmesi amacıyla mini meta-tematik analizden yararlanılmıştır. Bu amaçla, ulusal ve uluslar arası alandaki Google Scholar, ScienceDirect ve Yükseköğretim Kurumu-YÖK veri tabanlarından Ö. Adıgüzel'in danışmanlık yaptığı yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Veri tabanlarından ilgili çalışmalar taranırken 2008-2015 yıl aralığında, yaratıcı drama konusunda, nitel boyutta yürütülmüş olan çalışmalar şeklindeki dâhil edilme kriterlerine uygun davranılmıştır. Belirtilen dahil edilme kriterleri doğrultusunda yaratıcı dramanın etkililiğini araştırırken nitel araştırma yöntemi kullanan, Adıgüzel'in bu konuda yürütmüş olduğu çalışmaları (tez ve makale) içeren araştırmalar analiz dahiline alınmıştır.

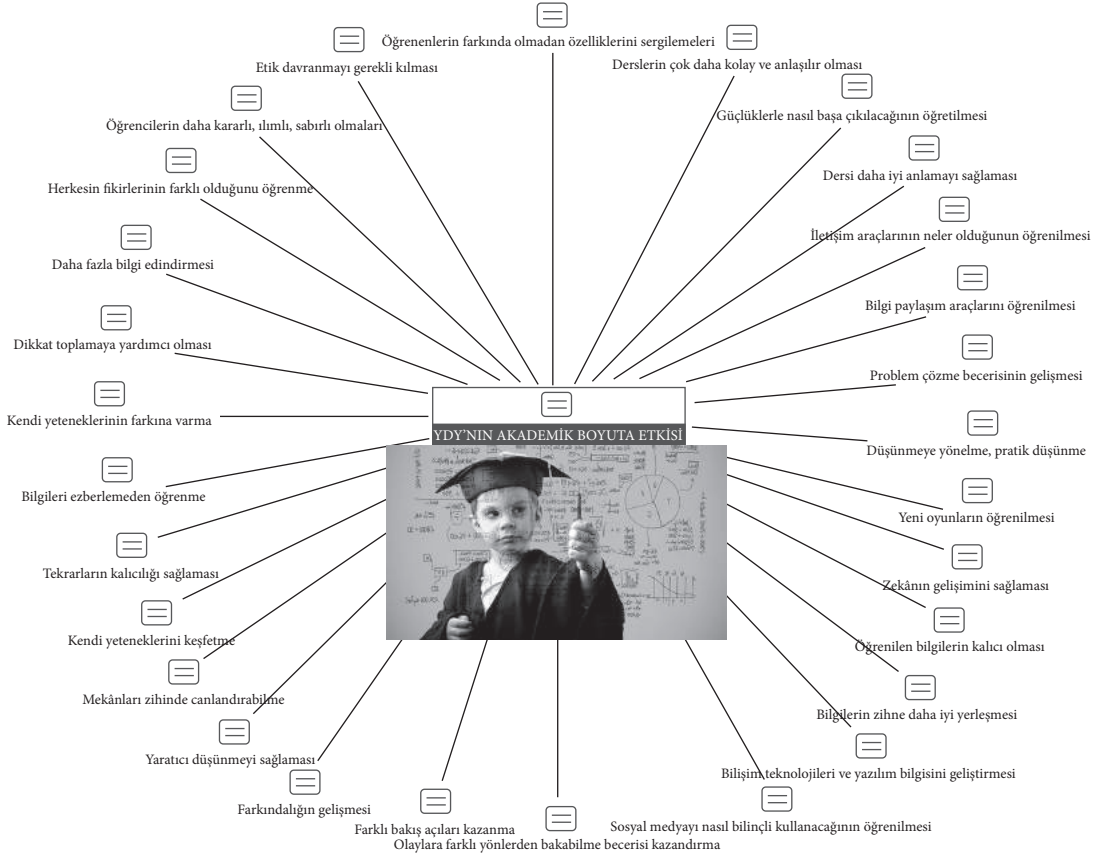
Analize Dâhil Edilen Çalışmalar ve Verilerin Analizi

Bu bağlamda yapılan taramalar sonucunda, dâhil edilme kriterleri bağlamında Adıgüzel'in 15 nitel çalışmasına ulaşılmıştır. Ancak diğer bütün kriterler değerlendirildiğinde, yaratıcı dramaya ilişkin nitel veri (ham veri) sunma açısından uygun olmayan çalışmalar elendiğinde, YÖK veri tabanından ulaşılan 5 adet çalışma (4 adet yüksek lisans ve 1 adet doktora tezi) kalmıştır. Doküman incelemesine dayalı olarak elde edilen 5 çalışmanın *içerik analizine* uygun şekilde çözümlenmesine karar verilmiştir. Nitel boyutlu çalışmalarda doküman incelemesi ile ulaşılan çalışmaların analizinde içerik analizinden yararlanılmaktadır (Merriam, 1998). İçerik analizi verilerden tekrarlanabilir ve geçerli çıkarsamalar yapmak için kullanılan bir araştırma yöntemi (Krippendorf, 2004) olarak açıklanmıştır. Bu çalışmada da tezlerden ulaşılan metinsel içeriklerin ortak yönlerini bulmak ve bu ortak yönlerin yeniden anlamlandırılmasını ve yapılandırılmasını sağlamak amacıyla içerik analizinden yararlanılmıştır. Çalışmaların taraması sırasında, tezler YÖK veri tabanında sahip oldukları numaralarla kodlanmıştır (örn: 231533). Kodlamanın ardından içerik analizi ile yapılan incelemede, yaratıcı drama konusuyla ilgili benzer nitelikli oldukları düşünülen kodlar birleştirilerek temalar oluşturulması sağlanmıştır. Araştırmanın bu aşamasında iki bağımsız kodlayıcı tarafından ulaşılan veriler kodlanarak aradaki tutarsızlıklar giderilmiş ve uyum değerleri (Cohen Kappa) hesaplanmıştır (Viera ve Garrett, 2005). Uyum sağlandığında, her tema için ulaşılan değerler yaratıcı dramanın akademik boyuta etkisi (.710), duyuşsal boyuta etkisi (.803), sosyal-sözel boyuta etkisi (.787), sınıf ortamına etkisi (.764) ve ilgili öneriler (.856) şeklinde hesaplanmıştır (Ek-1). Sonuç olarak uyumun iyi/çok iyi düzeyde olduğu belirtilebilir.

Bulgular

Mini Meta-Tematik Analiz Kapsamında Yaratıcı Dramanın Etkililiğine Yönelik Bulgular

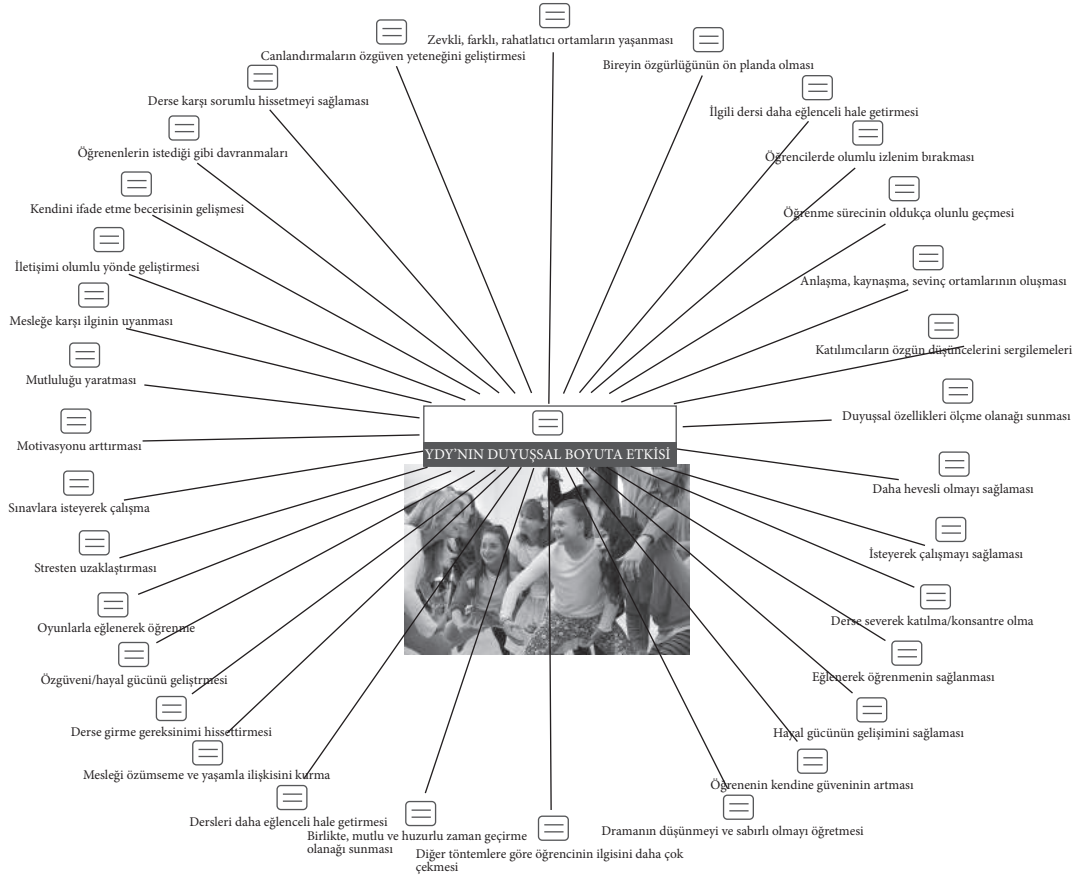
Bu araştırmada ulaşılan çalışmalardan mini meta-tematik analiz yapılmıştır. İlgili analiz türü ile nitel çalışmalardan ulaşılan verilerin tekrar analiz edilerek daha detaylı ve kapsamlı sonuçlara ulaşılabilmektedir. Analizler sonucu elde edilen tema ve kodlar modeller halinde sunulmuştur. Bu modeller yaratıcı drama yöntemini duyuşsal, sosyal-sözel, sınıf ortamı, akademik boyut ile sunulan öneriler olmak üzere beş modelde vermiştir.



Şekil 1. Yaratıcı Drama Yönteminin (YDY) Akademik Boyuta Katkıları

Şekil 1’de YDY uygulamalarının akademik başarıya katkılarıyla ilgili ifade edilen kodlar görülmektedir. Bu kodlardan bazıları “Dersi daha iyi anlamayı sağlanması, Sosyal medyayı nasıl bilinçli kullanacağını öğrenilmesi, Öğrencinin kendisini tanımayı sağlanması, Yaratıcı düşünmeyi sağlanması, Herkesin fikirlerinin farklı olduğunu öğrenme ve Güçlüklerle nasıl başa çıkılacağı öğretilmesi” şeklinde ifadelendirilebilir. Bu kodlara referans olabilecek ifadeler 396166-s.50 kodlu çalışmadan alıntılanan “...Oyunlar bizim dersi anlamamıza çok büyük katkıda bulundu. Bilgisayar üzerinde çalışırken de, projeksiyon yardımıyla da anlıyorduk ama oyunlar kafamıza iyice yerleşmesini sağladı, eğlenceli bir şekilde öğrendik...” şeklinde belirtilebilir. Ayrıca 396166-s.71 kodlu çalışmadan alıntılanan Bu çalışmada kamu spotunun ne anlama geldiğini öğrenip, sosyal ağları öğrendik. Bugünkü çalışmanın konusu sosyal medyayı kullanırken karşılaştığımız sorunlar ve sosyal medyayı nasıl bilinçli kullanmamızdı. Aklımda top atarak sosyal medya ağlarını söylemek ve doğaçlama

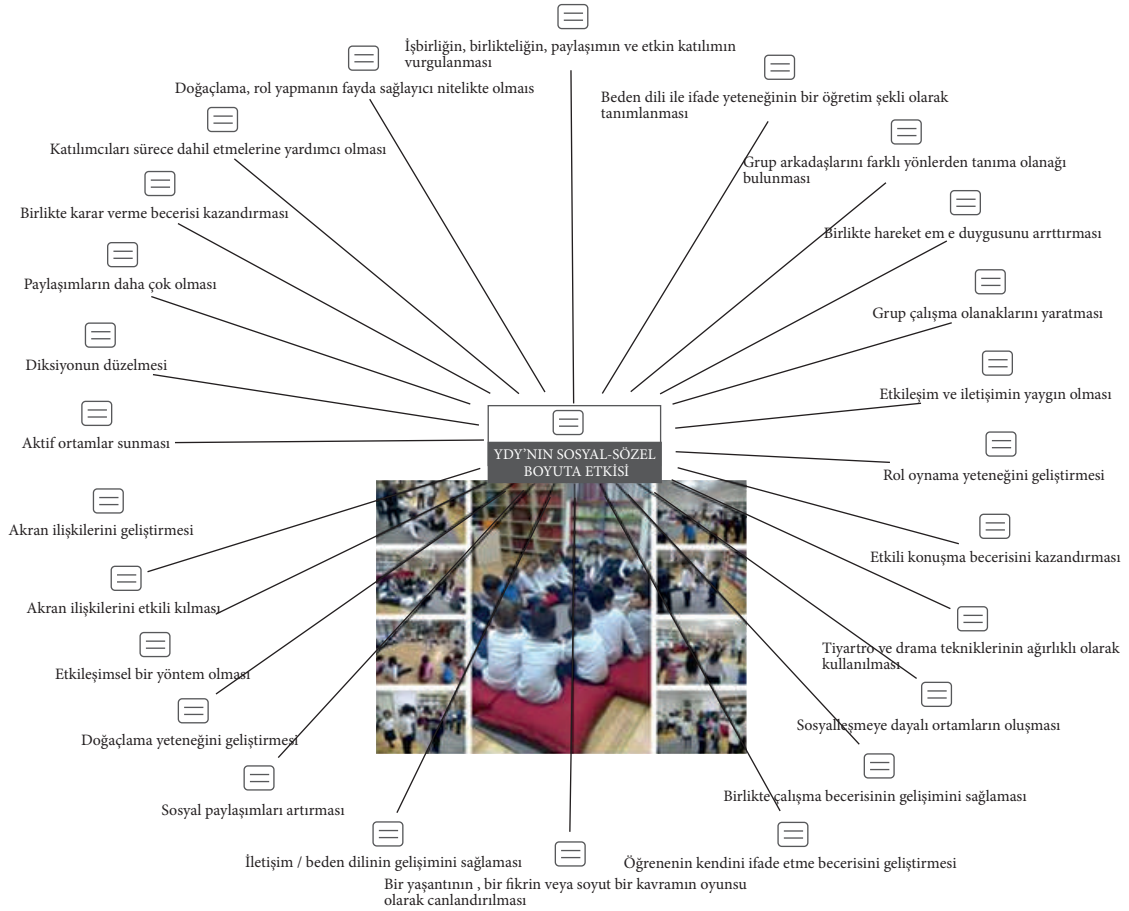
yapmak kaldı” veya 413504-s.108 kodlu çalışmadan “...Sadece çevre davranış bilgisi dersini değil, kendimizi tanımamızı da sağladı. Mesela yürüyüş şeklimin nasıl olduğunu bilmiyordum. O dersten sonra kendi davranışlarımı fark ettim. Kendimizde yetenekler varmış, bilmiyorduk. Onları keşfettik biraz da.” şeklindeki referans cümleler de kodların oluşturulmasında yararlanılan kaynaklar olarak gösterilebilir. Bununla birlikte ilgili kodların incelenmesi sonucunda yeni oyunların öğrenilmesi, bilişim teknolojileri ve yazılım bilgisini geliştirmeye yönelik uygulama olanakları sunması, zekânın gelişimi, öğrenilen bilgilerin kalıcılığı, bilgileri ezberlemeden öğrenmeye olanak sunma ve problem çözme becerisini kazandırma şeklinde çok sayıda katkılarının olduğu rastlanmıştır.



Şekil 2. YDY'nin Duyuşsal Boyuta Katkıları

Şekil 2’de YDY uygulamalarının duyuşsal boyutuna ilişkin ulaşılan kodlar sunulmuştur. Elde edilen bu kodlardan bazıları “Bireyin özgürlüğünün ön planda olması, Katılımcıların özgün düşüncelerini sergilemeleri, Daha hevesli olmayı sağlama, Stresten uzaklaştırması, Eğlenerek öğrenmenin sağlanması ve Öğrenenin kendine güveninin artması” şeklinde sunulabilir. İlgili kodlara referans olarak gösterilebilecek ifadelerden biri 529253-s.87 kodlu çalışmadan alıntılanan “... Katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturulan eylem durumlarıdır...” cümlesi iken 396166-s.50 kodlu çalışmadan alıntılanan “Daha hevesli olduk, daha çok öğrenmeye yönelik şeyler yaptık ve amacımıza da ulaştık diye düşünüyorum” şeklindeki cümle de belirtilebilir. Bununla birlikte 396166-s.53 kodlu çalışmadan “...Yaratıcı drama çalışmalarında çok eğleniyorduk, eğlenerek öğreniyorduk ve mutlu oluyorduk. Böylelikle bilgiler aklımıza daha iyi giriyordu diye düşünüyorum.” şeklindeki cümleler de kodların oluşturulmasında

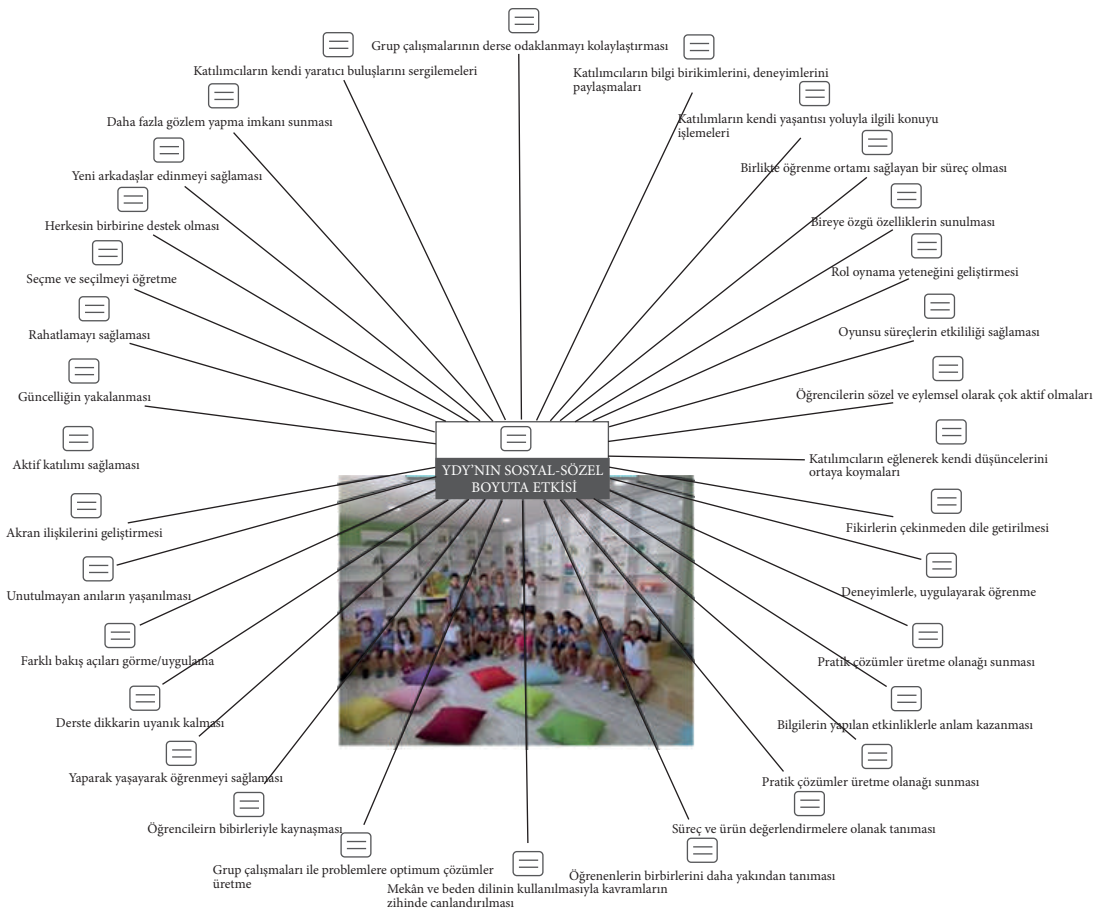
yararlanılan kaynaklara örnek olarak gösterilebilir. İlgili kodların incelenmesi sonucunda ayrıca söz konusu uygulamaların özgüveni/hayal gücü, derse sevecek katılma, oyunlarla eğlenerek öğrenme, sınavlara isteyerek çalışma, canlandırmalarla özgüven geliştirme ve hayal gücünün gelişimini sağlama gibi pek çok farklı yönlerde de katkı sunduğu görülmektedir. Ayrıca, kişinin kendisini ifade etme noktasında katkı sağlamakla birlikte, mesleğe karşı ilgi uyandırması, sorumluluk bilincini uyandırması ve birlikte, mutlu ve huzurlu zaman geçirme olanağı sunması şeklinde de kişilerarası katkı sağlayıcı nitelikte oldukları söylenebilir.



Şekil 3. YDY'nin Sosyal-Sözel Boyuta Katkıları

Şekil 3'te YDY'ye ilişkin uygulamaların sosyal-sözel anlamda katkılarının ifade edildiği boyut sunulmuştur. Bu anlamda dile getirilen kodlardan bazıları "Etkileşimsel bir yöntem olması, Tiyatro ve drama tekniklerinin ağırlıklı olarak kullanılması, Diksiyonun düzelmesi, Doğaçlama, rol yapmanın fayda sağlayıcı nitelikte olması ve Bir yaşantının, bir fikrin veya soyut bir kavramın oynusu olarak canlandırılması" şeklinde ifade edilebilir. Bu kodlara referans olabilecek ifadelerden bazıları 302027-s.37 kodlu çalışmadan alıntılanan "...Yaratıcı dramanın birçok tanımı var. Bence yaratıcı drama çok etkili bir yöntem eğitimci olduğum için yöntem boyutuna vurgu yapmak istiyorum." Şeklinde iken benzer şekilde aynı 503668-s.83 kodlu çalışmadaki "...Yaratıcı dramada katılımcıların kendi yaşantısı yoluyla bir lider eşliğinde bir konunun ya da temanın işlenmesi söz konusudur. Bir öğretim yöntemi olan yaratıcı dramada tiyatro ve drama teknikleri ağırlıklı olarak kullanılır. Oynusu süreçler söz konusudur..." ve 413504-s.108 kodlu çalışmadaki "...Diksiyonun düzelmesi

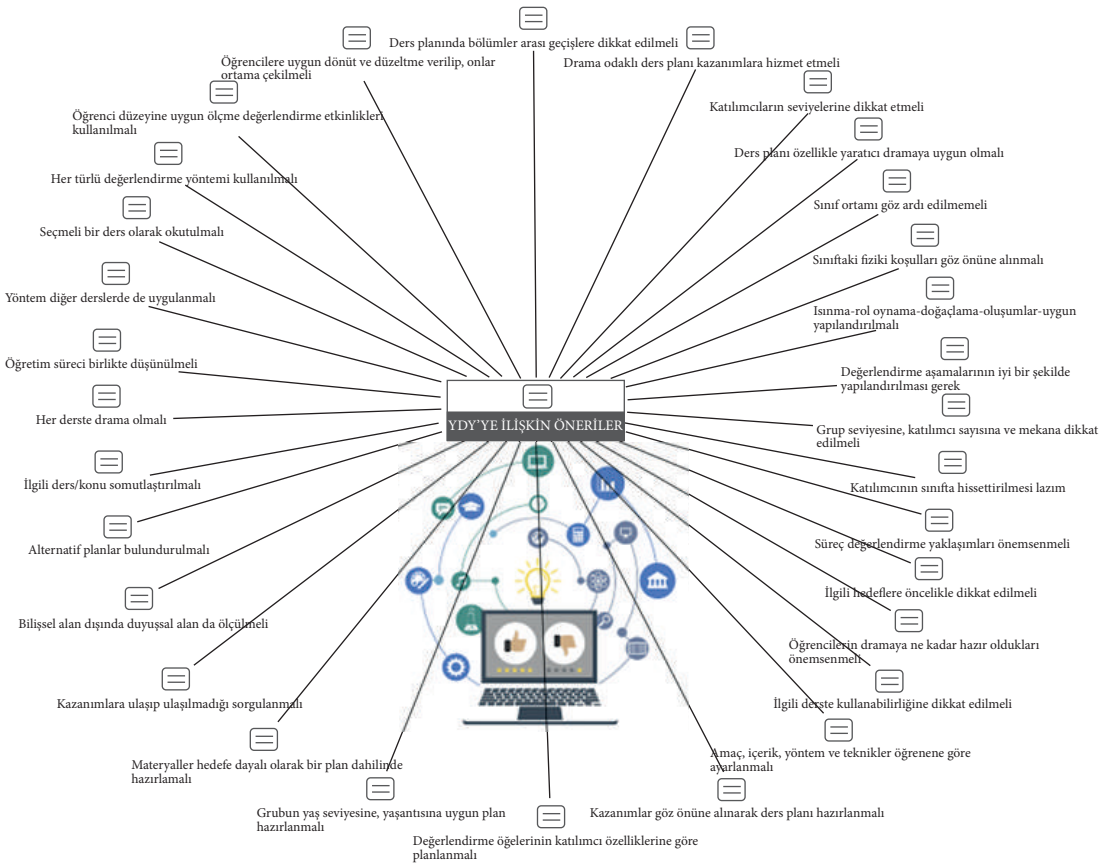
ve ön plana çıkmada katkı sağladı. Bir topluluğa girdiğimizde ya da bir workshop yaptığımızda, kendi düşüncelerimi söylemede ve kendimi ifade etmede daha ön plana çıkabilirim.” ifadeleri referans cümleleri olarak dikkate alınabilir. Bununla birlikte farklı kodlardan da ilgili uygulamaların grup arkadaşlarını farklı yönlerden tanıdıkları, sosyalleşmeye dayalı ortamlar sundukları, akran ilişkilerini geliştirdikleri, etkili konuşma becerisini kazandırdıkları, sosyal paylaşımları artırdıkları ve işbirliğin, birlikteliğin, paylaşımın ve etkin katılımın vurgulandığı söylenebilir. Ayrıca beden dili ile ifade yeteneğinin bir öğretim şekli olarak görülmesi, öğrenenlerin özellikle doğaçlama yeteneğini geliştirmeye ilişkin ortamların sunulduğu, eğitim öğretim sürecinde beklenen iletişim / beden dilinin gelişiminin sağlandığı, öğrenenin kendini ifade etme becerisini geliştirildiği de eklenebilir. Buna ek olarak belirtilen grup çalışma olanakları da fayda sağlayıcı niteliktedir. Tüm kodlar ve alıntı cümleleri detaylı incelendiğinde yaratıcı drama uygulamalarının sınıf ortamında kullanımının gerek sosyal gerekse de sözel anlamda katkı sağlayıcı pek çok faydasının olduğu söylenebilir.



Şekil 4. YDY'nin Sınıf Ortamına Katkıları

Şekil 4 detaylandırıldığında YDY'nin sınıf ortamına katkılarına ilişkin kodların modelde yer aldığı görülmektedir. Bu modele ilişkin oluşturulan kodlardan bazıları “Katılımcıların bilgi birikimlerini, deneyimlerini paylaşmaları, Öğrencilerin sözel ve eylemsel olarak çok aktif olmaları, Aktif katılımı sağlama, Akran ilişkilerini geliştirme ve Öğrencilerin birbirleriyle kaynaşması” şeklinde belirtilmiştir. İlgili kodların oluşturulmasında referans alınan bazı ifadeler “...İlgili dersin eğitimi üzerinden tanımlarsak bildiğimiz alışıldık yollardan farklı olarak katılımcıları sürece

dahil eden bilgi birikimlerini, yaşantılarını, deneyimleri ile birlikte öğrenme ortamı sağlayan bir süreçtir yaratıcı drama...” şeklinde 302027-s.39 kodlu çalışmadan alınmıştır. Ayrıca 396166-s.62 kodlu çalışmadaki “Herkes katıldığı için çok daha zevkli oldu, büyük de bir alanımız vardı. Oyunlar derse katılımımıza etki sağladı..” ve 413504-s.111 kodlu çalışmadaki “Grup içinde olmak birbirimize daha çok kaynaşmamızı sağladı. Çünkü birbirimize bir şeyler anlattık ve birbirimizden bir şeyler öğrendik. Gerçekleştirdiğimiz rollerle farklı yönlerimizi gördük.” şeklindeki cümleler kodlar oluşturulurken temel alınan ifadeler olarak söylenebilir. Bu ifadeler YDY uygulamalarının süreçte sınıf ortamına farklı boyutlarda katkı sağlayıcı özelliğini vurgulamaktadırlar. İfade edilen faydalarla birlikte, söz konusu uygulamaların “katılımcıların kendi yaratıcı buluşlarını sergilemeleri, katılımcıların kendi yaşantısı yoluyla ilgili konuyu işlemeleri, oyunsu süreçlerin etkililiği sağlaması, süreç ve ürün değerlendirmelere olanak tanınması, katılımcıların eğlenerek kendi düşüncelerini ortaya koymaları” şeklinde katkı sağladıkları da söylenebilir. Bununla birlikte etkinliklerin anlam kazanması, deneyimlerle, uygulayarak öğrenmelerin vurgulanması, pratik çözümler üretme olanaklarının sunulması, daha fazla gözlem yapma imkanı sağlanması da eklenebilir. Sınıf ortamları incelendiğinde öğrenenlerin birbirlerini daha yakından tanınmasının temel olduğu ve farklı bakış açılarının da sergilendiği ifade edilebilir. Yaratıcı dramanın grup çalışmaları ile problemlere farklı çözümler ürettikleri ve bu davranışları alışkanlık haline getirdiği de eklenebilir. Yapılan uygulama ve etkinliklerle tüm öğrencilerin dersteki dikkatlerinin uyanık tutulduğu, fikirlerini çekinmeden dile getirdikleri, rol oynama yeteneğini geliştirdikleri ve yeni arkadaşlar edindikleri de vurgulanabilir. Ulaşılan bilgiler incelendiğinde yaratıcı dramanın sınıf ortamına farklı boyutlarda katkı sağladıkları söylenebilir.



Şekil 5. YDY'ye İlişkin Öneriler

Şekil 5 incelendiğinde YDY'ye ilişkin önerilere ait kodların sunulduğu görülmektedir. Bu modele ilişkin oluşturulan öneri içerikli kodlardan bazıları “Ders planında bölümler arası geçişlere dikkat edilmeli, Ders planı özellikle yaratıcı dramaya uygun olmalı, Sınıf ortamı göz ardı edilmemeli, Sınıftaki fiziki koşulları göz önüne alınmalı, Katılımcının sınıfta hissettirilmesi lazım ve Isınma-rol oynama-doğaçlama-oluşumlar uygun yapılandırılmalı” şeklinde belirtilmiştir. İlgili kodların oluşturulmasında 302027-s.40 kodlu çalışmadan alıntılanan “...*Yaratıcı drama ders*” planı hazırlarken en çok bölümler arasındaki geçişe dikkat ediyorum. Yani, ısınma ve gelişme birbirine ne kadar oturuyor gelişmeden sonra değerlendirme kazanıma hizmet ediyor mu? Sanırım benim için en önemli şeyler bunlar ama genel olarak bir planın kaliteli olması da çok önemli kazanıma hizmet etmesi yani...” ve aynı kodlu çalışmadan alıntılanan “...*Isınma – Rol oynama- Doğaçlama – Oluşumlar ve değerlendirme aşamalarının iyi bir şekilde yapılandırılmasına- Alternatif planların bulundurulmasına- Grup seviyesine ve katılımcı sayısına- mekana- öncelikle hedefimize...*” şeklindeki ifadelerden yararlanıldığı belirtilebilir. Ayrıca ilgili uygulamaların öğretim sürecindeki kullanımında “değerlendirme öğelerinin katılımcı özelliklerine göre planlanmalı, öğretim süreci birlikte düşünülmeli, Grubun yaş seviyesine, yaşantısına uygun plan hazırlanmalı, Materyaller hedefe dayalı olarak bir plan dâhilinde hazırlanmalı, İlgili derste kullanılabilirliğine dikkat edilmeli” gibi farklı önerilerin de vurgulandığı söylenebilir. Bununla birlikte ders planı hazırlanırken kazanımların önemszenmesinin, Öğrencilerin dramaya ne kadar hazır olduklarının önemszenmesinin gerekliliği de ayrıca vurgulanmaktadır. Sürecin sonunda değerlendirme aşamalarının iyi bir şekilde yapılandırılması ifade edilmektedir. Alternatif planların uygulamalar esnasında hazır tutulması önemszenmekte ve grup seviyesine, katılımcı sayısına ve mekana da dikkat edilmelidir. Mevcut olan ilgili hedeflerin öncelikle dikkat edilmesi ve drama odaklı ders planların bu kazanımlar çerçevesinde hazırlanmanın ne derce önemli olduğu da belirtilmektedir. Öneri niteliği taşıyan ve önemszenen bu tür alıntılar ve kodlar değerlendirildiğinde, ilgili uygulamalar boyunca dikkat edilmesi gereken pek çok hususun olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada yaratıcı dramanın öğretim ortamında kullanımının etkililiğinin doküman analizine dayalı içerik analizi çerçevesinde mini meta-tematik analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan tema ve kodlar modeller halinde Maxqda nitel veri analiz programı ile sunulmuştur. İlgili modeller “duyuşsal, sosyal-sözel, sınıf ortamı, akademik boyuta etkisi ile sunulan öneriler” şeklinde modellendirilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak 5 çalışma mini meta-tematik analize dâhil edilmiştir. Mini meta-tematik analiz sonucunda ulaşılan bulgular incelendiğinde YDY'nin ilgili modeller noktasında pek çok katkısının olduğuna rastlanmıştır. Bu temalardan biri yaratıcı drama uygulamalarının öğrenenin başarısına olan etkisini içeren kodların bulunduğu “akademik başarıya katkıları” temasıdır. Bu temaya ait kodlar incelendiğinde ilgili uygulamaların “daha fazla bilgi edindirme, bilgi paylaşım araçlarını öğrenme, zekânın gelişimini sağlama, bilginin kalıcılığını sağlama, bilgileri ezberlemeden öğrenme, problem çözme becerisini geliştirme” gibi farklı pek çok katkısının olduğu görülmektedir. Bununla birlikte farklı bakış açılarının gelişimi, öğrenenin kendi yeteneklerini fark etmesi, güçlüklerle baş etmenin öğrenilmesi de ilgili uygulamaların yardımıyla gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Bu noktada analize dâhil edilen çalışmalar (Aykaç, 2008; Nayci, 2011) ile dâhil edilmeyen farklı çalışmaların (Freeman, 2000; Guli, 2004) ulaşılan mevcut çalışma

sonuçlarını destekler nitelikte sonuçlar içerdiği görülmektedir. Bununla birlikte meta analiz ve sistematik tarama boyutunda yapılan bazı çalışmalarda da (Lee, Patall, Cawthon & Steingut, 2015; Mages, 2008) ilgili uygulamaların öğrenenlerin akademik başarılarına katkı sağladıkları vurgulanmaktadır.

Mevcut çalışmada ulaşılan sonuçlardan biri de YDY'nin duyuşsal boyuta katkılarıdır. Eğitim öğretim sürecinde kullanılan ilgili uygulamaların duyuşsal anlamda zevkli, farklı, rahatlatıcı ortamlar sunduğu, bireyin özgürlüğünü vurguladığı, ilgili dersi daha eğlenceli hale getirdiği, iletişimi olumlu yönde geliştirdiği ve empatik düşünme becerisini geliştirdiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte anlaşma, kaynaşma, sevinç ortamlarının oluşması, Katılımcıların özgün düşüncelerini sağlaması, eğlenerek öğrenme ortamlarına imkân sağladığı, güven ve mutluluk sağladığı da vurgulanmaktadır. Ayrıca motivasyon, dersi sevmeye, oyunla öğretim, özgüven, mesleğe karşı ilgi, derse karşı sorumlu olma gibi pek çok anlamda duyuşsal boyutta katkı sağlayıcı nitelikte olduğuna rastlanmıştır. Benzer sonuçlar Erdoğan, Erdoğan ve Uzuner (2018) tarafından yapılan çalışmada yaratıcı dramanın okuma motivasyonlarını olumlu yönde etkilediği şeklindeki sonucunda da görülmüştür. Aynı zamanda deneysel nitelikli çalışmalarda da ilgili sonuçları destekleyen sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Ormancı ve Özcan (2014) tarafından yapılan ve ilgili uygulamaların öğrencilerin motivasyon ve tutumlarına etkisini konu edinen çalışmasındaki bulgular değerlendirildiğinde; iki grup tutum ve motivasyon son-test puanları arasında yaratıcı drama uygulamalarının sergilendiği deney grubu lehinde anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmüştür. Bu anlamda yaratıcı drama yönteminin, ilgili dersin öğretim programına göre öğrenci tutum ve motivasyonlarını arttırmada daha etkili olduğu söylenebilir. Elde edilen sonuçlardan farklı olarak Özçelik ve Aydeniz (2012) tarafından yapılan çalışmada karşılaşılmaktadır. Bu araştırmada yaratıcı drama uygulamalarının bulunduğu deney grubu öğretmen adaylarının yabancı dil öğrenme puanlarında anlamlı bir fark görülmesine rağmen, yabancı dilde konuşmaya yönelik tutumlarında anlamlı bir farka rastlanmadığı görülmüştür. Diğer taraftan deney grubunda yer alan katılımcı günlüklerinde ulaşılan bilgilere göre, sınıf içi yaratıcı drama uygulamaları yararlı ve etkili olmuştur. Mevcut çalışmada değerlendirilen diğer bir husus ise YDY'nin sosyal-sözelboyuta katkısının ne düzeyde olduğudur. Bu noktada, ilgili uygulamaların akran ilişkilerini, birlikte hareket etme duygusunu, paylaşma ve yardımlaşmayı, sosyalleşmeyi, etkili konuşmayı, sosyal paylaşımları, işbirliği, birlikteliği, etkin katılımı aktif ortamları, beden dili ile ifade yeteneğini, doğaçlama yeteneği ve beden dilinin gelişimi gibi pek çok boyutta olumlu katkı sağladığı görülmüştür. Benzer bulgulara alanyazında yine rastlanmıştır. Namdar ve Çamadan (2016) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmen adayları ile yapılan ilgili uygulamaların onların sosyal becerilerine olumlu yönde pozitif bir etkisinin olduğu fakat söz konusu etkinin cinsiyet bakımından anlamlı olmadığı görülmüştür.

YDY'nin eğitim-öğretim sürecindeki etkililiğine ilişkin elde edilen diğer bir tema da söz konusu uygulamaların *sınıf ortamı* boyutundaki katkısını değerlendirmektir. Mevcut çalışmada ilgili boyuta olumlu anlamda katkı sağlayıcı nitelikteki kodlardan bazıları oyunsu süreçlerin etkililiğinin sağlanması, katılımcıların bilgi birikimlerini, deneyimlerini paylaşmaları, birlikte öğrenme ortamlarının olması, öğrencilerin sözel ve eylemsel olarak aktif olmaları, deneyimlerle, uygulayarak öğrenme olanağının sunulması, pratik çözümler üretme olanaklarıyla karşılanması gibi pek çok katkı sağlayıcı faydalarının olduğu söylenebilir. Bununla birlikte rol oynama, grup çalışmaları, yaparak yaşayarak öğrenme kavramları da önemsenmiştir. Ulusal boyutta Kayhan (2012) tarafından yapılan Türkiye'de drama ağırlıklı matematik öğretimi konulu çalışmasında ilgili

uygulamaların Matematik öğretiminde soyut konuları somutlaştırarak ve somut araçlar kullanarak öğrencilerin karşılaştığı söz konusu zorlukların giderilebildiğini vurgulanmıştır. Aynı zamanda yaratıcı dramanın dinleyicilerini edilgen durumdan kurtararak, bedeni, duyguları ve duyu organlarını harekete geçirebildiği öğrenme ortamlarını etkili sunduğunu da belirtilmiştir. Ders esnasındaki konuları canlandırarak somutlaştırdığı ve somut araçlar kullanarak süreci daha uygun hale getirdiği görülebilir. Bu nedenlerle son zamanlarda yaratıcı dramanın kullanımının her geçen gün daha da arttığı söylenebilir. Çalışmada ilgili uygulamaların sınıf ortamına katkılarının yanı sıra uygulamalara ilişkin bazı öneriler de sunulmuştur. Ders planında bölümler arası geçişlere dikkat edilmesinin, katılımcıların seviyelerinin önemli olmasının gerekliliği vurgulanmakla birlikte, Sınıf ortamının göz ardı edilmemesi, sınıftaki fiziki koşulları göz önüne alınması gibi öneriler dile getirilmiştir. Genel olarak değerlendirmek gerekirse, yaratıcı drama uygulamalarının sınıf içerisindeki etkililiğinin artırılmasının yanı sıra ilgili uygulamaların katkısının artırılması için de birçok önerisinde sunulduğu görülmektedir. Ayrıca uygulamaların sadece sınıf ortamına değil akademik, duyuşsal, sosyal, sözel anlamda pek çok katkısının olması nedeniyle tüm kademe ve sınıflarda rahatlıkla kullanılabilmesi ve kullanılırken de dikkat edilmesi gereken bazı hususların olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada, Adıgüzel'in yaratıcı dramaya ilişkin yürüttüğü veya danışmanlık yaptığı çalışmaların mini meta-tematik analiz bağlamında incelenmesi ile ulaşılan sonuçlar elde edilmiştir. Akademik ve duyuşsal boyutlarda, öğrenme sürecini keyifli ve etkin kılmamanın ötesinde öz-farkındalığı sağlama, problem çözme becerilerini geliştirme, öz-güveni ve hayal gücünü artırma gibi etkileri olduğu anlaşılmıştır. Sosyal ve sözel açıdan da kendini ifade gücünü, arkadaş ilişkilerini, paylaşma ve işbirliği duygularını geliştirdiği, öğrenme ortamı bakımından otantik ve somut yaşantı ürünleri oluşmasını sağladığı kaydedilmiştir. Bütün bu sonuçlar, öğrenenlerin yaratıcı dramayla öğrenme eylemini nasıl daha eğlenceli, kalıcı, yapılandırmacı ve gerçekçi çerçevede gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Ancak yaratıcı dramada, ders ve konuya uygunluk, öğrenci düzeyine uygun etkinliklerin seçimi, ön hazırlık ve planlamalar, grupların uygun şekilde ayarlanması ve mekânın bu doğrultuda düzeni gibi dikkat edilmesi gereken ve çalışmada bu noktada ileri sürülen bazı öneriler de sunulmuştur. Yaratıcı dramanın söz konusu etkilerinin ve ileri sürülen önerilerin mini meta-tematik analizle sınırlı olduğu belirtilmelidir. Bu konuda ileride meta-tematik analizler yapılarak yaratıcı dramanın farklı boyutlardaki etkililiği daha geniş çerçevelerde ve daha ayrıntılı verilerle incelenebilir. Ayrıca, mini meta-tematik analiz ile diğer araştırmacılar, kendi çalışmak istedikleri farklı konular belirleyerek alanda özgün bir yol çizebilirler. Bunun yanı sıra, mevcut araştırma ile yalnızca çok çalışmayla değil, birkaç çalışmayla da meta-tematik analiz yapılabilmesi ve bu çalışma sonuçlarının ilgili amaç çerçevesinde birleştirilerek genel yargılara varılabileceği anlayışı ileri sürülmek istenmiştir. Bu sebeple, belli bir bölge, konu, örneklem grubu, araştırma problemi gibi seçeneklerle yapılan tercihlerle, literatürde o kapsamı yansıtacak genel sonuçlar sunulabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ö. (2014). *Yaratıcı drama öğretmeni yetiştirmenin önemi ve gerekliliği*. Ö.Adıgüzel. (Editör). Tamer Levent'e armağan. Ankara: Naturel Yayıncılık,181-189.
- Al-Karawi, D., Al Mamoori, D. A., & Tayyar, Y. (2016). The role of curcumin administration in patients with major depressive disorder: mini meta-analysis of clinical trials. *Phytotherapy Research*, 30(2), 175-183. DOI: 10.1002/ptr.5524
- *Aykaç, M. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Batdı, V. (Ed.). (2019). *Meta-tematik analiz: örnek uygulamalar*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Erdoğan, T., Erdoğan Ö. ve Uzuner, F. G. (2018). Yaratıcı drama yönteminin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumlarına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 297-313.
- Freeman, G. D. (2000). *Effects of creative drama activities on third and fourth grade children*. Doctor of Philosophy. University of Mississippi, UMI Number. 9988743.
- Garlinger, D. K., & Frank, B. M. (1986). Teacher-student cognitive style and academic achievement: A review and mini-meta-analysis. *The Journal of Classroom Interaction*, 21(2), 2-8.
- Goh, J. X., Hall, J. A., & Rosenthal, R. (2016). Mini Meta-Analysis of Your Own Studies: Some Arguments on Why and a Primer on How. *Social and Personality Psychology Compass* 10(10), 535–549. 10.1111/spc3.12267.
- Guli, L. A. (2004). *The effects of creative drama-based intervention for children with deficits in social perception*. Doctor of Philosophy, The University of Texas at Austin, UMI Number: 3151245.
- *Karaosmanoğlu, G. (2015). *Yaratıcı drama yönteminin 6. sınıf bilişim teknolojileri ve yazılım dersi alan öğrencilerin ders başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kayhan, H. C. (2012). Türkiye’deki drama ağırlıklı matematik öğretimi çalışmaları üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(12), 97-120.
- *Kılıçaslan, M. H. (2015). *Mimarlık eğitiminde yaratıcı drama yönteminin uygulanabilirliği üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Lee, B. K.; Patall, E. A.; Cawthon, S. W. & Steingut, R. R. (2015). The effect of drama-based pedagogy on preK–16 outcomes: A meta-analysis of research from 1985 to 2012. *Review of Educational Research*, 85(1), 3–49. DOI: 10.3102/0034654314540477
- Mages, W. K. (2008). Does creative drama promote language development in early childhood? a review of the methods and measures employed in the empirical literature. *Review of Educational Research*, 78(1), 124–152.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. Revised and expanded from case study research in education. USA: JB Printing.
- Murri, M. B., Respino, M., Masotti, M., Innamorati, M., Mondelli, V., Pariante, C., & Amore, M. (2013). Vitamin D and psychosis: mini meta-analysis. *Schizophrenia Research*, 150(1), 235-239. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2013.07.017>
- Namdar, A. O. ve Çamadan, F. (2016). Yaratıcı drama uygulamalarının öğretmen adaylarının sosyal becerilerine etkisi. *GEFAD / GÜJGEF* 36(3), 557–575.
- Nayci, Ö. (2011). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama'nın bir yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi (Şırnak ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Okvuran, A. (2010). Drama öğretmeninin yetişimi sorunsalı. Ö. Adıgüzel. (Editör). *Tamer Levent'e Armağan*. Ankara: Naturel Yayıncılık, ss.274-277.
- Ormancı, Ü. ve Özcan, S. (2014). İlköğretim Fen ve Teknoloji dersinde drama yöntemi kullanımının öğrenci tutum ve motivasyonu üzerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(4), 23-40.
- Özçelik, N. ve Aydeniz, H. (2012). Yaratıcı Drama Yönteminin Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarına ve Fransızca Konuşmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16 (2), 231-248.
- Sağlam, T. (2004). Dramatik eğitim amaç mı? araç mı? A.Ü. *DTCF-Tiyatro Bölümü, Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 17, 4-21.
- Sevim, O. ve Özdemir Erem, N. H. (2013). Yaratıcı drama tekniğinin öğrencilerin yazma kaygıları üzerindeki etkileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 975-992.
- Thompson, P. A., & Prince, H. M. (2013). Breast implant-associated anaplastic large cell lymphoma: a systematic review of the literature and mini-meta analysis. *Current Hematologic Malignancy Reports*, 8(3), 196-210.
- Üstündağ, T., (1997). *Vatandaşlık Ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin öğretiminde yaratıcı dramanın erişilebilirliği ve derse yönelik öğrenci tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Viera, A. J. ve Garrett, J. M. (2005). Understanding interobserver agreement: The kappa statistic. *Family Medicine*, 37(5), 360-363.
- *Yıldız, E. (2011). *Yaratıcı dramayı matematik öğretiminde yöntem olarak kullanan öğretmenlerin ve öğretim elemanlarının yönetime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ek-1: Yaratıcı Drama Çalışmasındaki Temalara İlişkin Uyum Değerleri**YDY'nin**

Akademik Boyuta Etkisi				Duyuşsal Boyuta Etkisi				Sosyal-Sözel Boyuta Etkisi				Sınıf Ortalama Etkisi							
K2				K2				K2				K2							
	+	-	Σ		+	-	Σ		+	-	Σ		+	-	Σ				
K1	+	28	4	32	K1	+	32	2	34	K1	+	25	3	28	K1	+	32	4	36
	-	3	16	19		-	4	42	28		-	2	18	20		-	3	22	25
	Σ	31	20	51		Σ	36	26	62		Σ	27	21	48		Σ	35	26	61
Kappa: 710 p: 000				Kappa: 803 p:000				Kappa: 787 p: 000				Kappa: 764 p: 000							

YDY'YE**İlişkin Öneriler**

K2															
	+	-	Σ		+	-	Σ		+	-	Σ		+	-	Σ
K1	+	30	1	31											
	-	2	14	16											
	Σ	32	15	47											
Kappa: 856 p: 000															

Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı Katılımcılarının Sosyal Uyuma İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

İnanç Eti¹

Özlem Kaf²

Makale Bilgisi

DOI: 10.21612/yader.2020.034

Makale Geçmişi

Geliş tarihi 17.12.2019

Kabul 14.06.2020

Anahtar Sözcükler

Yaratıcı drama

Sosyal uyum

Drama eğitimliği/liderliği

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği programı katılımcılarından düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların sosyal uyuma ve sürece ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu nitel durum çalışmasının katılımcılarının belirlenmesinde nitel araştırma örneklem seçim yöntemlerinden aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılara öncelikle Bosc, Dubini ve Polin (1997) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum Öz-değerlendirme Ölçeği uygulanmış ve sahip oldukları sosyal uyum puanları hesaplanmıştır. Ölçek toplam puanlarına göre en düşük puanı ve en yüksek puanı alan ikişer katılımcı çalışma grubunu oluşturmuştur (N=4). Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış odak grup görüşmesi aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin analizinde nitel araştırma analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı drama eğitimliğine devam eden düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların aldıkları eğitimin bireysel, sosyal ve mesleki alanlarda kendilerine katkı sağladığını belirttikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sosyal uyuma ilişkin tanımları incelendiğinde etkili iletişim, dinleme, karşdakini anlama ve önyargısız olma gibi iletişim odaklı ve toplum kurallarına uyma, toplum değerleri, sosyalleşme ve grupla bütünleşme şeklinde toplum odaklı tanımlar yaptıkları görülmüştür. Üç aşama boyunca aldıkları yaratıcı drama eğitimini sosyal uyum açısından değerlendirdiklerinde ise kolay iletişim kurma, sosyal kaygıların azalması ve ortak paylaşım alanı yaratma gibi kişiler arası iletişim ile; hoşgörülü olma, çözüm odaklı olma, sosyal problem çözme becerisi, empati düzeyinde artış ve insanları oldukları gibi kabul etme gibi sosyal etkileşimin doğası ile ilgili özellikleri dillendirmişlerdir. Ayrıca güler yüzlü olma, fiziksel yakınlık, özgüven kazanmak, konfor alanından çıkmak gibi bireysel tutumlarına katkılarının olduğunu belirtmişlerdir.

1 Dr., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Anabilim Dalı, Adana, Türkiye. E-posta: ieti@cu.edu.tr Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-9736-094X>

2 Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Adana, Türkiye. E-posta: ozlemkaf@cu.edu.tr .Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-1955-2986>

Investigating the Opinions of the Creative Drama Instructor / Leadership Program Participants on Social Adaptation

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2020.034

Article History

Received 17.12.2019

Accepted 14.06.2020

Keywords

Creative drama
Social adaptation
Drama instructor/leader

Article Type

Research paper

Abstract

The aim of this study is to reveal the opinions of participants with low and high social adaptation levels among the participants of the Creative Drama Instructor / Leadership Program on social adaptation and process. In this study which was conducted as qualitative case study, the extreme case sampling method which is one of the qualitative research sampling methods was used for determining the study group. Firstly, Social Adaptation Self-Evaluation Scale developed by Bosc, Dubini and Polin (1997) was conducted. According to the total scores of the scale, two participants with the lowest and highest scores (N = 4) were selected. Data were collected through a semi-structured focus group interview session. Content analysis method, one of the qualitative research analysis methods, was used in the analysis of the data. The findings revealed that participants with low and high social adaptation mentioned that the creative drama instructor/leadership course contribute to their individual, social and professional development fields. When the definitions of the participants regarding social adaptation are examined, it is seen that they make communication oriented and community oriented definitions such as effective communication, listening, understanding and lack of bias, obeying the rules of society, community values, socialization and group integration. When the participants evaluated the creative drama instructor/leadership program in terms of social adaptation, it was found that the program contributes interpersonal communication such as effective communication, diminishing social concerns and creating a common sharing space; tolerance, solution-oriented, social problem solving skills, increase in empathy level and accept people as they are related to the nature of social interaction. In addition, participants stated that the program contributed to their individual attitudes such as being friendly, physical intimacy, gaining self-confidence and leaving the comfort zone.

Giriş

Bireyin yaşamında yer alan ve toplumsal hayatta gereksinim duyulabilen bir olgu olan sosyal uyum; toplumun bireyden beklediği bir dizi davranış ve beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgin (1991, s.31) uyma davranışını “bir bireyin kendi konumunu grubun doğrultusunda değiştirmesi” olarak tanımlamaktadır. Amerikan Psikoloji Derneği (APA) ise sosyal uyumu, bireyin toplumun taleplerine, kısıtlamalarına ve geleneklerine uyum sağlayarak başkalarıyla tatminkâr etkileşim ve ilişkiler kurma olarak tanımlamıştır (<http://dictionary.apa.org/social-adjustment>). Bunun yanında, güven, ait olma duygusu, katılıma ve yardım etmeye gönüllü olma gibi bir dizi tutum ve normla karakterize edilen sosyal uyum aynı zamanda kişilerin davranışsal dışavurumlarını kapsamaktadır (Chan, To ve Chan, 2006). Sosyal bir varlık olan insan diğer insanlarla bir arada yaşama eğilimine sahip olsa da bu durum bazı insanlar için kolayken bazı insanlar için zor olabilmektedir (Bacanlı, 2012).

Gruptan farklı düşünen bireyin düşünce ve davranışını değiştirerek gruba uyması durumunda, gruptan etkilendiği sonucu çıkarılabilir. Bireyin yalnızken ya da başkalarıyla birlikteyken sahip olduğu uyma davranışı değişiklik gösterebilir. Birey grupla birlikteyken uyma davranışı gösterirken başkaları ile birlikte değilken bu davranışını sergilemeyebilir (Bilgin, 1991). Sosyal etki sonucu oluşan gruba uyma davranışı, bireylerin benzerliğini ve bunun sonucu olarak da sosyal davranış düzenliliğini meydana getirir. Sosyal davranışın düzenli olması sonucunda bireyler başkalarının davranışını önceden tahmin ederek kendi davranışlarını ona göre düzenleyip sosyal etkileşimin çatışmasız ve uyumlu olmasına neden olur. Sosyal etki uyma davranışına, uyma davranışı da sosyal davranış düzenliliğine yol açar. Dolayısıyla sosyal uyumun, toplumsal yaşam için gereklilik olduğu açıkça görülmektedir. Toplum bu gerekliliklerin yerine gelmesi için kurallar geliştirerek bunu yeni yetişen kuşaklara aktarır. Okul öncesi eğitimden başlayarak tüm yaşamları boyunca devam eden ortak öğrenme sonucu bireylere bu kurallar aktarılır (Kağıtçıbaşı, 1988). Bu aktarım sürecinde yaratıcı drama çalışmalarının önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Yaratıcı drama çalışmalarının genel amacı bireylerin canlandırmalar yoluyla gerçek dünya ile kurgu arasında bir köprü kurarak bir bilinçlenme ve kültürlenme sürecinde her alanda yaratıcı, kendisine yetebilen, çevresiyle iletişim kurabilen ve bunu geliştirebilen, ifade gücü artmış, demokratik tutum ve davranışlar geliştirmeleridir (Adıgüzel, 2019). Toplumsal anlayış ve duyarlılığı destekleyen ve katılımcıların kendi toplumsal çevresinde olup bitenleri fark etmesini ve bu süreçlere uyum sağlamasını amaçlayan yaratıcı drama; bir lider yönlendirmesinde, bir grupla, bireylerin kendi yaşantılarından yola çıkarak çeşitli tekniklerden yararlanarak herhangi bir konuyu ele alarak canlandırma olanağı sağlamaktadır (Adıgüzel, 2006). Bireyler bu süreçlerde kendi yaşantılarını ve başkalarının yaşantılarını anlama ve grup içerisinde uyumlu bir şekilde çalışma pratiği kazanabilirler. Yaratıcı drama liderinden, drama süreçlerinde hem kuramsal hem de uygulama açısından yaratıcı drama alan bilgisine hâkim olmasının yanında grup dinamiğini ve uyumunu sağlamak için gereken bireysel ve sosyal özelliklere de sahip olması beklenmektedir (Adıgüzel, 2019).

Sosyal bir süreç olan drama, iletişim kurmayı gerektirir. Yaratıcı drama, grubun diğer üyeleri tarafından söylenenlerin dinlenmesini ve anlaşılmasını gerektirdiğinden bireylerin katılımlarını geliştiren bir süreçtir (O’Neill & Lambert, 1995). Bu süreçte bireyler, grup çalışmaları sırasında sorumluluk alma ve birlikte çalışma alışkanlığı kazanır. Bireyler böylelikle kendilerini başkasının yerine koyabilme, dayanışma ve hoşgörü duygularını geliştirir. Kişilerin bireysel ve sosyal

beceriler bakımından daha iyi yetişmelerini, başkalarıyla rahat ve sağlıklı ilişkiler kurmasını, kısaca toplumsallaşmasını sağlar (Kavcar, 1985).

Yaratıcı dramanın amaçlarına erişebilmek için nitelikli eğitmenlere/liderlere ihtiyaç vardır (Adıgüzel, 2010). Bu amaçla Çağdaş Drama Derneği 2000 yılından günümüze kadar Milli Eğitim Bakanlığı onaylı Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği programını sürdürmektedir. Bu program kapsamında katılımcılar altı aşamada toplam 320 saatlik bir eğitim almakta ve yaratıcı drama alanında hem teorik hem de uygulamalı alan bilgisine sahip olarak yetiştirilmektedirler. Yetişen drama eğitmenlerinin/liderlerinin süreçteki yaşantıları, duyguları, düşünceleri diğer bir ifadeyle katılımcıların bireysel, mesleki ve sosyal kazanımları verecekleri eğitimlerde önemli rol oynayacaktır. Çünkü yaratıcı dramanın temel öğelerinden biri olan eğitmen/lider/öğretmen grup dinamiğini sağlamak için iletişim ve uyum çalışmalarıyla grupta etkileşim sürecine en kısa sürede erişerek sürecin ihtiyaç duyduğu atmosferi yaratmalıdır (Adıgüzel, 2019). Böylece yaratıcı dramanın amaçlarına erişilebilir. Bu nedenle drama eğitmenlerinin/liderlerinin eğitimi sürecinde bu özellikleri kazanması ya da geliştirmesi önemlidir.

Daha önce yapılan çalışmalarda, yaratıcı drama süreçlerinin öğretmen adaylarına (Kaf-Hasırcı, Bulut ve İflazoğlu-Saban, 2007; Başçı ve Gündoğdu, 2011; Güneysu ve Temiz, 2012; Kaf, 2017) ve üniversite öğrencilerine (Tanrıseven ve Aykaç, 2013) katkıları incelenmiştir. Ancak eğitmenlik/liderlik programı katılımcılarının sürece ve sosyal uyuma ilişkin görüşlerini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yaratıcı drama süreçlerinde de ihtiyaç duyulan ve üzerinde çalışılan sosyal uyum davranışının drama eğitmenleri/liderleri tarafından nasıl anlaşıldığının ve drama eğitimlerinin sosyal uyuma ne gibi katkıları olduğunun ortaya konulmasının, drama alanına ve eğitmenlik/liderlik programına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu açıklamalar ışığında çalışmanın amacı; Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği programı katılımcılarından düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların drama süreçlerine ve drama sürecinin sosyal uyuma katkılarına ilişkin görüşlerini incelemek olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Çağdaş Drama Derneği Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı katılımcılarından düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların drama süreçlerine ve drama sürecinin sosyal uyuma katkılarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Merriam (2013), durum çalışmalarını bir bireyin, bir grubun, bir olayın veya bir programın tanımlanması ve analiz edilmesi süreci olarak belirtmiştir. Bu çalışmada Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı bir durum olarak ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Çağdaş Drama Derneği Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı'nın üç aşamasını tamamlamış (144 saat eğitim almış) katılımcılar oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde nitel araştırma örneklem seçim yöntemlerinden aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Bu amaçla, 2019 yılı Şubat ayında Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı temel aşama eğitimi başlamadan önce 27 katılımcılı bir gruba Bosc, Dubini ve Polin (1997) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum Öz-değerlendirme Ölçeği uygulanmış ve sahip oldukları sosyal uyum puanları hesaplanmıştır.

Ölçek toplam puanlarına göre en düşük puanı ve en yüksek puanı alan ikişer katılımcı çalışma grubunu oluşturmuştur (N=4). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan dört katılımcıya kod isimler verilmiştir. Sosyal uyum puanı yüksek iki katılımcıya SUY1 ve SUY2 ismi verilirken sosyal uyum puanı düşük iki katılımcıya ise SUD1 ve SUD2 adı verilmektedir. Katılımcılardan SUD1 erkek olup diğer üç katılımcı da kadındır. Katılımcıların yaşları 25 ile 39 arasında değişmektedir. (SUY1=25, SUY2=36, SUD1=39, SUD2=26). Katılımcıların mesleklerine bakıldığında, SUY2 yöneticilik yapmaktadır ve diğer üç katılımcı ise öğretmendir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan Sosyal Uyum Öz-değerlendirme Ölçeğinde toplam 21 madde bulunmaktadır ve dörtlü likert tipindedir. Ölçek maddeleri katılımcıların; işlerine, evlerine, sosyal yaşantılarına, hobilerine ilişkin ilgilerini, toplumsal katılım, sosyal çekicilik ve sosyal uygunluk gibi motivasyon ve davranışlarına ilişkin sorular içermektedir. Ölçek puanlaması 0 ile 3 arasında değişmekte olup ölçekten alınabilecek maksimum puan 63'tür. Çalışma grubunun belirlenmesi için 27 katılımcıya uygulanan bu ölçekten alınan ortalama puan $X=45,26$ (min=36/ max=51) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında ortaya çıkan iç tutarlık katsayısı .87 ile .90 arasında belirlenmiştir. Sosyal Uyum Öz-değerlendirme Ölçeği'nden en yüksek puanı alan iki ve en düşük puanı alan iki katılımcı çalışma grubuna alınmıştır.

Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı katılımcılarının yaratıcı drama süreçlerine ve bu sürecin sosyal uyuma katkılarına ilişkin görüşleri yarı yapılandırılmış odak grup görüşmesi aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcılarla yüz yüze yapılan bu görüşme, gönüllülük esasına dayalı olarak üçüncü aşamanın tamamlanmasından sonra dört katılımcı ve iki araştırmacının bir arada olduğu sessiz bir salonda ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda katılımcılara yarı yapılandırılmış üç soru sorularak onların yaratıcı drama liderlik programına ilişkin görüşleri, sosyal uyum tanımları ve programın kendi sosyal uyum süreçlerine katkılarına yönelik düşünceleri alınmıştır. Odak grup görüşmesi 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nitel araştırma analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar elde ettikleri ses kaydını daha sonra dinleyerek yazılı metne dönüştürmüştür. Dokuz sayfalık yazılı metin üzerinde kodlamalar yapılmıştır. Kodlar kendi içlerinde temalar altında toplanmış ve bulguları oluşturmuştur. Elde edilen kod ve temalar iki araştırmacı tarafından tartışılarak düzenlenmiştir. Bir uzman tarafından incelenen kod ve temalar bulgu olarak sunulmuştur. Nitel araştırmalarda güvenilirliğin sağlanması için gereken nakledilebilirlik, onaylanabilirlik, inanırılık ve güvenilebilirlik kriterleri bu araştırmada işe koşulmuş ve bulgular bu kriterler doğrultusunda sunulmuştur.

Bulgular

Çağdaş Drama Derneği Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitimci/Liderliği Programı'nın üç aşamasını bitirmiş katılımcılardan sosyal uyum puanları en yüksek iki ve en düşük iki katılımcıyla yapılan odak grup görüşmesine ait bulgular üç başlık altında sunulmuştur.

Katılımcıların Yaratıcı Drama Eğitimci/Liderliği Programına İlişkin Görüşleri

Dört katılımcıyla yapılan odak grup görüşmesinde katılımcılardan Yaratıcı Drama Eğitimci/Liderliği Programını değerlendirmeleri istenmiştir. Görüşme sorularına verdikleri cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların Yaratıcı Drama Eğitimci/Liderliği Programının bireysel, sosyal ve mesleki boyutlarda katkı sağladığını belirttikleri görülmüştür. Tablo 1'de katılımcıların görüşme sorularına vermiş oldukları yanıtların analizlerinden elde edilen temalar ve kodlar yer almaktadır.

Tablo 1. *Katılımcıların Yaratıcı Drama Eğitimci/Liderliği Programına İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar
Kişisel Kazanımlar	Yaratıcılığı geliştirme (SUD1)
	Kendini daha iyi ifade edebilme (SUD2)
	Öz-Şefkat kazanma (SUD2)
Sosyal Kazanımlar	Kendini tanıma (SUY1)
	Empati Yapabilme (SUD2)
	İnsanları tanıma (SUY2)
Sosyal Kazanımlar	Başkalarından öğrenme fırsatı (SUY2)
	Dramayı öğrenme sürecine dahil etme (SUY1)
	Farklı liderlerden dramaya ilişkin bakış açısı kazanma (SUY1)
	Eğitsel farkındalık kazanma (SUY2)

Tablo 1'de görüldüğü gibi sosyal uyum puanı düşük olan katılımcılardan her ikisi de Yaratıcı Drama Eğitimci/Liderliği Programı'nın kişisel kazanımlar boyutunda yaratıcılığın gelişimi, kendisini daha iyi ifade etme ve öz-şefkat kazanma gibi katkılarına ilişkin görüş belirtmişlerdir. Sosyal uyum puanı düşük olan katılımcılardan SUD2, bu konuda kendisini şu sözlerle ifade etmiştir;

"...Toplum karşısında kendimi ifade edebilme ya da konuşma noktasında çok eksiktim ama yaklaşık 3 yıl önce dramayla tanıştım ve hep bu alanda ilerlemek, eğitim almak hayallerim vardı. Gerçekten inanılmaz mutluym, kendimi ifade edebiliyorum, en azından benim için çok güzel" (SUD2- 28.09.2019).

Kişisel kazanım temasında sosyal uyum puanı yüksek olan katılımcılardan SUY1 ise programın kendisini tanımasına ve keşfetmesine yardımcı olduğunu belirtmiştir.

"..güven çalışmalarında yapamayacağımı düşündüğüm şeyleri yaptığımı fark ettim. Aslında kendimi başka türlü tanıırken başka biri olduğumu fark ettim. İçimde bilmediğim yönlerimi keşfettim" (SUY1-28.09.2019).

İkinci olarak katılımcılar programın sosyal kazanımları olduğunu dile getirmişlerdir. Bu tema, empati yapabilme, insanları tanıma ve başkalarından öğrenme fırsatı bulma kodlarından

oluşmaktadır. Sosyal uyumu yüksek olan SUY2, program sayesinde insanları tanıma ve başkalarından öğrenme fırsatı bulduğunu “*Burada insanları tanımak bana çok şey kattı. Gruptaki her bir kişi değerli, onlardan çok fazla şey öğrendim.*” cümlesiyle dile getirmiştir. Sosyal uyumu düşük olan SUD2 ise “*Ben insan ilişkilerinde daha çok empati yapmayı, daha geniş perspektiften bakabilmeyi öğrendim.*” diyerek empati yapmayı kazandığını ifade etmiştir.

Son olarak programın mesleki kazanımlarına vurgu yapan katılımcıların sosyal uyum puanları yüksek katılımcılar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan SUY1 dramayı kendi öğrenme süreçlerine dahil ettiğini ve program sayesinde farklı liderlerden dramaya ilişkin farklı bakış açıları kazandığını belirtmiştir. SUY2 ise eğitsel olarak farkındalık kazandığını ifade etmiştir. Mesleki kazanımlar temasının yalnızca sosyal uyumu yüksek olan katılımcılar tarafından dile getirilmiş olması dikkat çeken bir bulgudur.

Katılımcıların Sosyal Uyum Tanımlarına İlişkin Bulgular

Yapılan yarı-yapılandırılmış odak grup görüşmesinde katılımcılara sosyal uyumu nasıl tanımladıkları sorulmuş ve verdikleri cevaplar analiz edilerek Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *Katılımcıların Sosyal Uyum Tanımları*

Temalar	Kodlar
İletişim Odaklı Tanımlar	Etkili İletişim (SUY1)
	Dinleme (SUY1)
	Karşıdakini anlama (SUY1)
	Önyargısız olma (SUY1, SUD2)
Toplum Odaklı Tanımlar	Toplum kurallarına uyma (SUY2)
	Toplum değerleri (SUY2)
	Sosyalleşme (SUD1)
	Grupla bütünleşme (SUY1)

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların sosyal uyum tanımını iletişim odaklı ve toplum odaklı olarak iki temada yaptıkları bulgusuna erişilmiştir. Katılımcılar iletişim odaklı tanımlarında etkili iletişim, dinleme, karşıdakini anlama ve önyargısız olma yanıtlarını vermişlerdir. Bu tema altındaki kodların çoğu SUY1 tarafından ortaya konulmuştur. SUY1 iletişim odaklı sosyal uyum tanımını şu şekilde ifade etmiştir;

“Benim aklıma etkili iletişim, dinleme, aktarabilme, karşıdakini anlama geldi en başta [...] önyargısız olmak da girebilir. Ciddi anlamda bana katkısı olan bir şey oldu bu. Genelde benim insanlara karşı kafamda özellikler olur, onları tiklerim. Ama şu an daha az yapıyorum. Bunun da uyumu etkilediğini düşünüyorum” (SUY1- 28.09.2019).

Sosyal uyumu toplum odaklı tanımlayan katılımcılar, toplum kurallarına uyma, toplum değerleri, sosyalleşme ve grupla bütünleşme kodlarını oluşturan yanıtlar vermiştir. Bu tema altında SUY2 sosyal uyumu tanımlarken “*Benim için sosyal uyum, toplumun belirlediği bazı kurallara, örf ve adetlere uyum sağlayabilmektir. Bunu zaten yapabildiğimizde yetişkin olmuş oluyoruz.*” ifadelerini kullanmıştır. Sosyal uyum tanımlarına bakıldığında, sosyal uyumu yüksek ve düşük katılımcıların hepsinin her iki temayı oluşturacak cevaplar verdikleri görülmektedir.

Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın Sosyal Uyum Sürecine Katkılarına İlişkin Bulgular

Son olarak odak grup görüşmesinde katılımcılardan Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın kendi sosyal uyum süreçlerine ne gibi katkıları olduğu sorulmuştur. Katılımcıların yanıtları; kişilerarası iletişim, sosyal etkileşimin doğası ve bireysel tutumlar temalarında toplanmıştır. Tablo 3' de katılımcılardan elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo 3. *Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın Sosyal Uyum Sürecine Katkıları*

Temalar	Kodlar
Kişilerarası İletişim	Kolay iletişim kurma (SUY2, SUD1) Sosyal kaygıların azalması (SUY2) Ortak paylaşım alanı yaratma (SUD1)
Sosyal Etkileşimin Doğası	Hoşgörülü olma (SUD1) Çözüm odaklı olma (SUD2) Sosyal problem çözme becerisi (SUD2) Empati düzeyinde artış (SUY1) İnsanları oldukları gibi kabul etme (SUY2)
Bireysel Tutumlar	Güler yüzlü olma (SUD1) Fiziksel yakınlık (SUD1) Özgüven kazanmak (SUD2) Konfor alanından çıkmak (SUY1)

Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın sosyal uyum süreçlerine katkılarını vurgulayan katılımcılar, kolay iletişim kurma, sosyal kaygıların azalması ve ortak paylaşım alanı yaratması olarak ifade ettikleri katkılar kişilerarası iletişim temasını oluşturmuştur. Sosyal uyum puanı düşük katılımcılardan SUD1 kişilerarası iletişim temasını oluşturan ifadelerini aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

“Normal hayatta ben arkadaşlarımla sinemadan, tiyatrodan bahsedemem ya da okuduğum bir kitaptan. Burada, mesela bir kitap okudum herkes yorum yaptı [...]normalde konuşmadığım şeyleri burada paylaşabiliyorum. Paylaşıcılık artınca burada daha böyle insanların sohbet etmesi artıyor, mesafe azalıyor” (SUD1- 28.09.2019).

Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın sosyal uyum süreçlerine bir diğer katkısının ise sosyal etkileşimin doğasının olumlu yönde değişmesi olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, hoşgörülü olma, çözüm odaklı olma, sosyal problem çözme becerisi kazanma, empati düzeyinde artış ve insanları oldukları gibi kabul etme gibi sosyal etkileşimin doğasını olumlu etkileyecek beceri ve bakış açılarını edindiklerini ifade etmişlerdir.

Son olarak katılımcılar Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın bireysel tutumlarına katkı sağlayarak sosyal uyum süreçlerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Bu tema, güler yüzlü olma, fiziksel yakınlık kurabilme, özgüven kazanma ve konfor alanından çıkma kodlarından oluşmaktadır. Sosyal uyum puanı düşük olan katılımcı SUD2 *“Ben eskiden bir durum karşısında yapabilir miyim derdim. Şimdi, yaparım diyorum. [...]Öz güvenli yaklaşıyorum.”* diyerek özgüven

kazandığını ifade etmiştir. Bunun yanında SUY2 ise; “*Kendi konfor alanımdan çıktığımı düşünüyorum. Burada belli kurallar var. Konfor alanından çıkıp bir mücadeleye girdiğim için kendimi çok daha mutlu hissediyorum. Çünkü bu da bir sosyal uyum, buraya uymak zorundayım. Sonucu da çok güzel. Buradan çıktuktan sonra bir sürü veriyle çıkıyorsun. Öğrendiklerini hayatta uygulayabiliyorsun. Aslında yaşayarak öğrenme burada var*” (SUY2-28.09.2019) cümleleriyle konfor alanından çıkarak gruba uyum sağladığını ve burada kazandığı bireysel tutumu hayatta uygulayabildiğini dile getirmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın sonucunda Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği programına devam eden düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların aldıkları eğitimin bireysel, sosyal ve mesleki alanlarda kendilerine katkı sağladığını belirttikleri ortaya çıkmıştır. Bireysel olarak katkıları yaratıcılıklarının gelişimi, kendini ifade edebilme, kendini tanıma ve öz-şefkat kazanma özelliklerinin geliştiği şeklinde dillendirilirken sosyal olarak empati yapabilme, insanları tanıma ve başkalarından öğrenme şeklinde vurgulanmıştır. Mesleki olarak ise dramayı eğitim sürecine dâhil etme, eğitsel olarak farkındalık kazanma ve farklı liderlerden farklı bakış açıları edinme özelliklerine katkı sağladığı yönünde görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sosyal uyuma ilişkin tanımları incelendiğinde etkili iletişim, dinleme, karşıdakini anlama ve önyargısız olma gibi iletişim odaklı ve toplum kurallarına uyma, toplum değerleri, sosyalleşme ve grupla bütünleşme şeklinde toplum odaklı tanımlar yaptıkları görülmektedir. Üç aşama boyunca aldıkları yaratıcı drama eğitiminin sosyal uyum açısından katkılarını değerlendirdiklerinde ise kolay iletişim kurma, sosyal kaygıların azalması ve ortak paylaşım alanı yaratma gibi kişiler arası iletişime; hoşgörülü olma, çözüm odaklı olma, sosyal problem çözme becerisi, empati düzeyinde artış ve insanları oldukları gibi kabul etme gibi sosyal etkileşimin doğası ile ilgili özelliklerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca güler yüzlü olma, fiziksel yakınlık, özgüven kazanmak, konfor alanından çıkmak gibi bireysel tutumlarına katkılarının olduğunu ifade etmişlerdir.

Alanyazında dramanın sosyal bir süreç olduğu, sosyal iletişime ve grupla çalışmaya olanak tanıyarak bireylerin sosyal uyumu için önemli rol oynadığının vurgulandığı görülmektedir (Adıgüzel, 2013; Akfırat, 2004, Akfırat, 2006; O’Neill & Lambert, 1995; Öztürk, 2006; San, 1996). Ayrıca yaratıcı drama ile ilgili araştırmalara ilişkin yapılan meta-analiz çalışmaları (Aydın, Kaşaracı ve Yurt, 2012; Ulubey ve Toraman, 2015; Batdı ve Batdı; Toraman ve Ulubey, 2016; Ulubey, 2018) yaratıcı dramanın bireylerin akademik başarıları, tutumları ve becerileri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kaf-Hasırcı, Bulut ve İflazoğlu-Saban (2007) öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada yaratıcı drama dersinin öğretmen adaylarına kişilerarası iletişim, kişinin öz-farkındalığı, sosyal değişim gibi bireysel kazanımlar sağladığını ortaya koymuşlardır. Tanrıseven ve Aykaç (2013) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada yaratıcı drama etkinliklerinin katılımcıların kişisel gelişimlerine, sosyal beceri gelişimlerine, çekingenliklerinin azalmasına, kendilerini daha rahat ifade edebilmelerine, iletişim kurmalarına, gruba uyum sağlamalarına, empati kurmalarına ve mesleki gelişimlerine olumlu etkide bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların ekip olarak uyumlu çalışma, kendine güven, kendini iyi ifade etme, iletişim kurma, yaratıcılık, empati gibi becerilerin mesleki yaşantı açısından önemini vurguladıkları saptanmıştır. Kaf (2017) tarafından sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan çalışmada da öğretmen adaylarının iletişim ve kişinin öz farkındalığının gelişimi gibi bireysel kazanımlar elde ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların

yanı sıra süreçte çok eğlendiklerini ve sınıf arkadaşları ile çok daha fazla kaynaştıklarını, farklılıklara karşı daha hoşgörülü bakmaya başladıklarını dile getirdikleri saptanmıştır. Başçı ve Gündoğdu (2011) tarafından öğretmen adayları ile yapılan araştırma sonucunda da yaratıcı dramın kalıcı öğrenme sağladığı, kendine güveni, hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirdiği, eğlenerek öğrenmeyi sağladığı, iletişim becerilerini artırdığı belirlenmiştir. Ayrıca, yaratıcı dramın sosyal bağlamda kullanıldığında, bireylerin diğer insanların gereksinimleri ile ilgili empati kurmalarını sağlayarak değer yargılarının daha iyi gelişmesini sağlayacağı belirtilmektedir (Aykaç ve Adıgüzel, 2011). Bu çalışmada eğitimlik/liderlik eğitimi alan düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların da kişisel ve sosyal kazanımlara eriştikleri görülmüştür. Bu bağlamda bu çalışmada elde edilen bulguların alan yazında yapılan çalışma bulgularla uyumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Düşük sosyal uyum puanına sahip katılımcılar Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği programının daha çok bireysel tutumlar boyutunda, yüksek sosyal uyum puanına sahip katılımcıların ise daha çok mesleki tutumlar boyutunda katkı sağladığına yönelik görüş bildirmeleri bu çalışmanın dikkat çekici diğer bir bulgusudur. Öncelikle sosyal etkileşim içinde buldukları yaratıcı drama eğitimi sürecinde grup etkileşiminin ve paylaşımların fazla olması, katılımcıların kendilerini farklı ve yaratıcı biçimlerde ifade edebilme olanaklarının olması düşük sosyal uyuma sahip katılımcılardan birinin yaratıcı dramın katkılarının bireysel kazanımlar boyutunda olduğuna ilişkin görüş bildirmesine yol açmış olabilir. Çünkü yaşamda bireyler kendilerine biçilen rollere uygun davranmak zorunda hissederek rollerini oynarlar. Oysaki yaratıcı drama sürecinde, katılımcıların rollerini değiştirme, yeni bir durum oluşturma, yeniden ve farklı oynama durumu her zaman olasıdır (San, 1996). Bu durumun sonucu olarak bireyler süreçte kendilerini daha iyi ifade ederler, kendilerini tanırlar, kendilerine güvenirlere, benlik saygıları yükselir ve kendilerini bir gruba ait hissederler (Kaf Hasırcı, Bulut, İflazoğlu Saban, 2008). Szecsi (2008), yaratıcı drama süreçlerine katılan kişilerin etkileşim, işbirliği ve konuşma becerilerinin ön planda olmasından dolayı sosyal ve dil gelişimlerinin desteklendiğini ileri sürmektedir. Hali hazırda yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların kendini tanıma, insanları tanıma, başkalarından öğrenme fırsatı gibi kişiler arası iletişim ve sosyal etkileşim doğasına ilişkin katkıları dile getirmelerinin yanında mesleki tutumlar boyutunda katkıları vurgulamaları şaşırtıcı değildir. Benzer şekilde Kasapoğlu'nun (2019), yaptığı çalışmada, yaratıcı drama eğitimliği/liderliği programı birinci ve beşinci aşama katılımcılarının bir drama liderinin sahip olması gereken kişisel özellikleri; sevecenlik, hoşgörü, kendini geliştirme ve enerjik olma olarak ifade ettikleri görülmüştür. Aynı çalışmada mesleki özellikler açısından bir drama liderinin alanına hâkim olan, alanındaki gelişmeleri takip eden, kendisini sürekli geliştiren ve dramayı seven biri olması gerektiği bulgularına erişilmiştir. Yaratıcı drama kişilerin üzerlerinde oluşan sosyal baskıya ilişkin sorgulamalar yapmalarına olanak sağlayan bir sanat formu olmasının yanı sıra (Davis, 2018) bir disiplin olarak ele alındığında yaşamla ilgili ne varsa onunla ilişkilidir (Akar Vural ve Somers, 2011). Bu nedenle yaratıcı drama katılımcılara yalnızca bireysel değil hem sosyal hem de mesleki alanlarda katkı sağlayan bir süreçtir.

Sonuç olarak; bu çalışma Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği programına üç aşama devam etmiş düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcılara aldıkları bu eğitimin bireysel, sosyal ve mesleki alanlarda katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca drama sürecinin kişilerarası iletişim, sosyal etkileşimin doğası ve bireysel tutumlarına katkı sağlayarak katılımcıların sosyal uyumlarını desteklediği belirlenmiştir.

Katılımcıların aldıkları eğitimin daha çok bireysel ve sosyal katkılarına vurgu yapıldığı, mesleki tutumların sadece yüksek uyuma sahip katılımcılar tarafından dile getirildiği düşünüldüğünde, yaratıcı drama liderlik/eğitmenlik eğitim aşamaları tamamlandığında sürecin tekrar değerlendirilmesi önerilmektedir. Durum çalışması olarak planlanan bu araştırma sosyal uyumu düşük ve yüksek katılımcıların süreci değerlendirmesine odaklanmıştır. Başka çalışmalarda nicel bir bakış açısıyla katılımcıların temel aşama öncesinde ve eğitmenlik/liderlik programını tamamladıktan sonra sosyal uyum öntest-sontest puanları karşılaştırılarak sürecin sosyal uyuma etkisi istatistiksel olarak ortaya koyulabilir. Ayrıca katılımcıların sosyal uyumu etkilediği düşünülen demografik özellikler (meslek, sosyo-ekonomik düzey, sosyal statü, vb.) açısından süreçte farklılaşıp farklılaşmadığı incelenebilir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-29
- Adıgüzel, Ö. (2010). Drama öğretmeni yetiştirme programları-Berlin Güzel Sanatlar Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Örneği., Ö. Adıgüzel.(Editör). *Yaratıcı drama 1999-2002 yazılar*.
- Adıgüzel, Ö. (2013). *Eğitimde yaratıcı drama*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Adıgüzel, Ö. (2019). *Eğitimde yaratıcı drama*. (5. Baskı) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akar Vural, R. ve Somers, J. W. (2011). *Hümanist ilköğretim programları için İlköğretimde drama: Kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akfirat, F.Ö. (2004). Yaratıcı Dramanın İşitme Engellilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 5(1),9-22.
- Akfirat, F.Ö. (2006).Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-56.
- Aydın, M., Kaşaracı, I., & Yurt, E. (2012). Drama yönteminin başarıya etkisi: Bir meta analiz çalışması. *II. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Bildirileri*, 205-208.
- Aykaç, M. ve Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19 (1), 297-314.
- Başçı, Z., & Gündoğdu, K. (2011). Öğretmen adaylarının drama dersine ilişkin tutumları ve görüşleri: Atatürk Üniversitesi örneği. *İlköğretim Online*, 10(2), 1-14.
- Batdı, V. ve Batdı, H. (2015). Effect of creative drama on academic achievement: a meta-analytic and thematic analysis. *Educational Sciences: Theory and Practice*. 15(6). 1459-1470.
- Bilgin, N. (1991). *Sosyal psikolojiye giriş* (2.Baskı). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Chan, J., To, H. P., & Chan, E. (2006). Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social indicators research*, 75(2), 273-302.
- Davis, D. (2018). *Gerçeği hayal etmek: Eğitimde dramada yeni bir kurama doğru* (Ü. Köymen, Çeviren). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Güneysu, S. & Temiz, S. (2012). Perceptions about drama before and after drama in education. *Procedia - Social And Behavioral Sciences*, 46, 2046 – 2050.
- Kaf, Ö. (2017). Öğretmen adaylarının sosyal bilgilerde yaratıcı drama dersine yönelik tutumları ve sürece ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 931-947.
- Kaf-Hasırcı, Ö., Bulut, M. S. ve İflazoğlu-Saban, A. (2008). Öğretmen adaylarının yaratıcı dramanın bireysel ve akademik kazanımlarına ilişkin görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 3(6), 63-83.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). İnsan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş (7. Basım). İstanbul: Evrim Basım Yayın Dağıtım.
- Kasapoğlu, H. (2019). Etkili bir yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özellikler: Katılımcı görüşlerinin nitel analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 106-122. doi: 10.16986/HUJE.2018040671

- Kavcar, C. (1985). Örgün eğitimde dramatisasyon. *Eğitim ve Bilim*, 56, 32-41.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- O'Neill, C. & Lambert, A. (1995). *Drama structures: A practical handbook for teachers*, Hutchinson, London.
- Öztürk, A. (2006). Öğretmen Yetiştirmede Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenecek Tiyatro Dersinin Öğretmen Adaylarındaki Sözel İletişim Becerilerine Etkileri. Ö. Adıgüzel (Ed.) *Yaratıcı Drama: 1985-1998 Yazılar*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: Eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Eğitim Özel Sayısı*, 2 (7).
- Szecsı, T. (2008) Teaching strategies: Creative drama in preschool curriculum: Teaching strategies implemented in Hungary. *Childhood Education*, 85(2), 120-124.
- Social Adjustment (2019). APA dictionary of psychology. Retrieved from <http://dictionary.apa.org/social-adjustment>
- Tanrıseven, I., & Aykaç, M. (2013). Üniversite öğrencilerinin yaratıcı dramanın kişisel ve mesleki yaşantılarına katkısına ilişkin görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013(15), 329-348.
- Toraman, C., & Ulubey, O. (2016). The effect of creative drama method on the attitude towards course: A Meta-analysis study. *Journal of Educational Sciences Research*, 6(1), 87-115. <https://doi.org/10.12973/jesr.2016.61.5>
- Ulubey, O., & Toraman, C. (2015). The effect of creative drama on students' academic achievement: A meta-analysis study. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 12(32), 195-220.
- Ulubey, Ö. (2018). The effect of creative drama as a method on skills: A meta-analysis study. *Journal of Education and Training Studies*, 6(4), 63-78.

Yaratıcı Drama Dergisine İlişkin Açıklamalar ve Yazım Kuralları

Yaratıcı Drama Dergisi'ne Yayınlanmak üzere gönderilen yazılar:

1. İlk olarak iThenticate ya da Turnitin gibi intihal programları ile taranır ve alıntı oranı % 15 altında olan çalışmalar alana uygunluk açısından öncelikle editör tarafından incelenerek yayın kuruluna iletilir. Yayınlanmasına karar verilen yazılar, bilimsel açıdan değerlendirilmek üzere en az iki hakem tarafından incelenir.
2. Hakem raporlarından birinin olumlu, diğerinin olumsuz olması durumunda, makale değerlendirilmek üzere üçüncü hakeme yönlendirilir. Hakem raporlarının olumlu olması durumunda yazı, yayım programına alınır.
3. Hakem raporlarına göre üzerinde değişiklik yapılması gereken yazılardaki tüm değişiklikleri yazarlar kendileri yaparlar. Son şekli verilen yazılar üzerinde yazarlarca bir değişiklik yapılmaz.
4. Hakem raporları gizlilik içerir. Yazarlar, hakem ve Yayın Kurulu'nun eleştiri, öneri ve düzeltmelerini dikkate almak zorundadırlar. Yazarlarla hakemler arasındaki iletişimi yalnızca Yayın Kurulu sağlar.
5. Yayım sırasında, ilk olarak yazının Yaratıcı Drama Dergisi'ne gönderiliş tarihi, sonra da hakemlerden alınan puanlar dikkate alınmaktadır.
6. Yaratıcı Drama Dergisi'nde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazar/lar/a aittir. Yayımlanan yazılar konusunda Çağdaş Drama Derneği ve Yaratıcı Drama Dergisi sorumluluk kabul etmez.
7. Yayın Kurulu, gönderilen yazıları yayımlayıp yayımlamamakta serbesttir. Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın yazara iade edilmez.
8. Yayımlanmış yazıların yayın hakları Yaratıcı Drama Dergisi'ne aittir.
9. Yaratıcı Drama Dergisi'nin ve yazar/ların adları kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
10. Yazılar, yazar soyadına göre alfabetik sırada yayımlanır. İki ya da daha fazla yazarlı makalelerde yazılar, ilk yazarın soyadı esas alınarak sıralanıp yayımlanır.
11. Bir sayıda, aynı yazarın tek isim olduğu tek makale yayımlanabilir.

12. Dergiye gönderilecek yazılar;

- a) **Kağıt boyutları:** A4 boyutunda kağıda, üst, alt, sağ ve soldan 2,5 cm boşluk bırakılarak (16x24,7 cm'lik alana), 1,5 satır aralıklı, 11 punto ve Times New Roman yazı karakteri kullanılarak yazılmalıdır.
- b) **Tablo, resim, şekil, grafik vb.:** Derginin sayfa boyutlarının dışına taşmaması amacıyla 10x17 cm'lik alanı aşmamalıdır. Tablo, resim, şekil, grafik ve benzerlerinde daha küçük punto ve bir satır aralığı kullanılabilir. Tablo, şekil ve ekler, metin içerisinde, başlıklarıyla yer almalıdır. Tablo ve şekillerin öncesine ve sonrasına 12 nk boşluk verilir, tablo başlıkları ve metin 10 punto, tablo ve numarası koyu yazılmalıdır.
- c) **Makale Başlığı;** 14 punto, bağlaçlar hariç her sözcüğün baş harfi büyük olarak yazılmalıdır. Başlık 17 sözcüğü geçmemelidir. Proje kapsamında hazırlanan, sözlü bildiri, doktora ya da yüksek lisans tezinden üretilmiş veya destek almış çalışmalar başlığa * şeklinde dipnot ile verilir. Başlıktan sonra bir boşluk ile dipnot verilmelidir.

- d) **Yazar Ad/lar/ı;** 12 punto, ortalı, yazar adı soyadı sadece baş harfleri büyük olarak dipnotta rakamla 1 – 2 şeklinde verilmelidir.
- e) **Özet Başlığı;** 10 punto ve koyu yazılmalıdır.
- f) **Türkçe/İngilizce Özet Metni;** 10 punto, iki tarafa yaslı şekilde, 150-250 sözcük arası yazılmalıdır. Paragraf var ise paragraflar arası 6 nk boşluk verilmelidir.
- g) **Anahtar Sözcükler Başlığı;** 10 punto, koyu yazılmalıdır.
- h) **Anahtar Sözcükler;** 10 punto büyüklüğünde, en fazla 5 anahtar sözcük yazılmalıdır.
- i) **Ana Başlıklar;** (Giriş, Yöntem, Tartışma ve benzeri temel başlıklar)10 punto, koyu ve ortalı, altından ve üstünden 6 nk boşluk ile yazılmalıdır.
- j) **Alt Başlıklar;** paragraf başı 1,25 cm içerden, 11 punto, koyu, italik, iki yana yaslı yazılmalıdır.
- k) **Paragraflar;** paragraf başları 1,25 cm içeriden, 11 punto, iki yana yaslı, paragraflar arası 6 nk boşluk bırakılarak yazılmalıdır.
13. Gönderilen yazılar; özetler ve kaynakça dahil 20 sayfayı geçmemelidir.
14. Gönderilen yazılar aşağıdaki bölümleri içermelidir:
- a) **Başlık sayfası:** Yazar/lar/ın tüm ve açık adları, çalıştıkları kurumlar, makale üst başlığının Türkçe ve İngilizce isimleri ile Türkçe ve İngilizce özetleri içermelidir.
- b) **Ana Metin:** Ampirik çalışmalar; giriş, yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç bölümlerini içermelidir.
- c) **Yöntem:** Bu kısım; örneklem, veri toplama aracı ve işlem, verilerin analizi alt kısımlarını içermek zorundadır. Derleme türü çalışmalar problemi ortaya koymalı, ilgili alanyazını etkili bir biçimde analiz etmeli, alanyazındaki eksiklikler, boşluklar ve çelişkilerin üzerinde durmalı ve çözümler için öneriler içermelidir. Diğer çalışmaların başlıklandırılmasında farklılıklar olabilir, ancak yazıların okuyucuyu sıkmayacak akıcılık ve bilimsellikte olması gerekmektedir.
- d) **Kaynakça:** Hem metin içinde hem de kaynakçada Amerikan Psikologlar Birliği (APA) tarafından yayınlanan *Puplication Manual of American Psychological Association* (5. Baskı 2001) adlı kitapta belirtilen yazım kurallarına uyulmalıdır.
15. Yayın Kurulu ile ilgili yazışmalar için e-posta adresi mutlaka yazılmalıdır.
16. Türkçe makalelerde metin içinde referans verirken mümkün olduğu kadar ana kaynağa ulaşılmalıdır.
17. Yazılar, Yaratıcı Drama Dergisi'nin e-posta adresine (cdddergi@gmail.com) gönderilmelidir.
18. Yayımlanan yazıların içeriğinde olabilecek çarpıtmalardan, alıntı yapan yazar ya da yazarlar sorumludur.
19. Yaratıcı Drama Eğitimlik/Liderlik kurslarında bitirme projesi olarak yapılan çalışmalar danışman adı ikinci isim olmak üzere, danışman adıyla birlikte yayımlanır.
20. Başka bir yerde yayımlanan yazılar (yayımlanmış seminer ve kongre bildirimleri, vb.), Yayın Kurulu'nun onayıyla Yaratıcı Drama Dergisi'nde yayımlanabilir.

Yaratıcı Drama Dergisi Kaynakça Yazım Örnekleri

Dergimizde Amerikan Psikologlar Derneği (Publication of Manual of American Psychological Association-APA) tarafından yayınlanan yazım ilkeleri benimsenmiştir.

Kitap

Adıgüzel, Ö. (2013). *Eğitimde yaratıcı drama* (4.bs.). Ankara: PegemA Yayınları.

Gönderme: (Adıgüzel, 2013, s.234)

İki Yazarlı Kitap

Kitson, N. ve Spiby, I. (1997). *Drama 7-11: Developing primary teaching skills (3rd ed.)*. New York:

Routledge Publication.

Kitap İçinde Bölüm

Güven, İ. (2008). Okul öncesi drama etkinliklerinde ilkeler. A. Öztürk (Yay. Haz.). *Çocukta Yaratıcılık ve Drama* içinde (ss. 199-212). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Gönderme: (Güven, 2008, s.207)

Çeviri Kitap

Lewis, B. (2000). *Modern Türkiye'nin doğuşu* (M. Kıratlı, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Gönderme: (Lewis, 2000, s. 12)

Editörlü Kitap

Kilpatrick, J. (2004). (Ed.). *A Research companion to principles and standards for school mathematics*,

Reston, VA: NCTM, Inc. Educational Research Information Center (ERIC)

Tek Yazarlı Makale

San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 573-582.

Gönderme: (San, 1990, s. 574)

İki yazarlı makale

Özdemir, P. ve Akkuş-Çıkla, O. (2005). Use of creative drama in science and mathematics by preservice elementary teachers. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 157-166.

Elektronik Makale

Karakelle, S. (2012). Üstbilişsel farkındalık, zeka, problem çözme algısı ve düşünme ihtiyacı arasındaki bağlantılar. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 237-250. 3 Aralık 2014 tarihinde <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/779/376> adresinden erişildi.

Gönderme: (Karakelle, 2012, s. 240)

Tez

Aykaç, M. (2011). *Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin anlatma becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Hacettepe, Ankara.

Gönderme: (Aykaç, 2011, s.67)

Bildiri

Akfirat Önalın, F. ve Tunç, A. (2003). Grup rehberlik etkinliklerinde yaratıcı dramının yeri: Yaparık yaşayarak öğrenme. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi 09-11 Temmuz 2003* içinde (s. 91-93). İnönü Üniversitesi, Malatya: PegemA Yayıncılık, 139-140.

Gönderme: (Akfirat Önalın ve Tunç, 2003, s. 92)

Web Sayfaları

UNESCO. (2013). *World Heritage list*. UNESCO web sitesinden 21 Aralık 2013 tarihinde erişildi: <http://whc.unesco.org/en/list>

Gönderme: (UNESCO, 2013)

Şekiller

Her şeklin numarayı içeren bir başlığı olmalı ve bu başlık şeklin altına yazılmalıdır.

Tablolar

Tablo numarası ve adı tablonun üstünde yer almalıdır. Tablo adı, tablo numarasının altından başlayarak, sola dayalı bir şekilde, baş harfleri büyük ve italik olarak yazılmalıdır. Tablo sadece yatay çizgiler kullanılarak oluşturulmalıdır. Aşağıda bir tablo örneği verilmiştir.

Tablo 1. *Yaratıcı Drama Temelli Hazırlanan Fen ve Matematik Ders Planlarının Sınıf Düzeyine ve Ünitelere Göre Dağılımı*

	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf
	Fen ders planları				
Yaşayan canlılar	-	-	-	5	1
Elektrik	-	-	1	3	-
	Matematik ders planları				
Sayılar	-	-	1	-	1
Geometri	1	-	3	1	1
Ölçme	-	2	1	-	-
Veri analizi	-	-	1	-	-

Submission Guidelines For Creative Drama Journal

Articles sent to Creative Drama Journal for Publication:

1. First, the article is scanned with plagiarism programs such as iThenticate or Turnitin, and studies with a quotation rate of less than 15% are first reviewed by the editor and submitted to the editorial board for convenience. The articles, which are decided to be published, are examined by at least two referees to be evaluated from a scientific point.
2. In the event that one of the referee reports is positive and the other one is negative, article is directed to the third referee to be evaluated. In case of positive referee reports, article is included in the publication program.
3. Authors make all changes in the articles on which changes are required according to referee reports on their own. No change is made on the final versions of the articles by the authors.
4. Referee reports include privacy. Authors have to take the critics, suggestions and corrections of the referee and Editorial Board into consideration. Communication between authors and referees is only ensured by the Editorial Board.
5. During publication, firstly the sending date of the article to Creative Drama Journal is considered and then the scores obtained from the referees are considered.
6. Responsibility of the articles published in Creative Drama Journal pertains to the author/s/ of the articles. Contemporary Drama Association and Creative Drama Journal do not accept responsibility related to the published articles.
7. The Editorial Board is free to publish and not to publish the submitted articles. Submitted articles are not returned to the author whether they are published or not.
8. The rights of publication of the published articles pertain to Creative Drama Journal.
9. Quotation can be made by giving reference of Creative Drama Journal and the name/s of the author/s.
10. Articles are published in alphabetical order by authors' surnames. In articles with two or more authors, articles are sorted and published based on the first author's surname.
11. In an issue, one article can be published in which the same author is the only name.
12. **Articles to be sent to the journal;**
 - a) **Paper sizes:** It should be written on A4 sized paper with 1.5 line spacing and without end of line hyphenation by leaving 2,5 cm space from top, bottom and left (on an area of 16x24,7 cm) and by using 11 point size and Times New Roman typeface.
 - b) **Tables, pictures, figures, graphics, etc.:** They should not exceed the area of 10x17 cm in order not to extend beyond the journal page sizes. Smaller font size and one line space can be used on tables, pictures, figures, graphics and so on. Tables, figures and appendices should be included in the text with their titles. 12 pt space is left before and after tables and figures, table titles and text should be 10 point size, table and its number should be written in bold.
 - c) **Title of the Article;** It should be written as 14 point size, and the first letter of every word should be written as capital letter except for the conjunctions. Title should not

exceed 17 words. Studies, which are produced from verbal notification and doctoral or postgraduate thesis or which received support, are indicated by footnote in the title as *. Footnote should be given by a space after title.

- d) **Name/s of the Author/s;** They should be given in footnote in figures as 1-2 along with the title, institution he/she works and e-mail address as 12 point size, centered, and only the first letters of author name and surname should be capital letter.
 - e) **Title of Abstract;** It should be written as 10 point size and in bold.
 - f) **Turkish / English Text Abstract;** It should be written as 10 point size, italic, justified alignment and between 90-120 words. If there is a paragraph, 6 pt space should be given between paragraphs.
 - g) **Title of the Keywords;** It should be written as 10 point size and in bold.
 - h) **Keywords;** Maximum 5 keywords should be written as 10 point size.
 - i) **Main Titles;** (Introduction, Method, Discussion and similar basic titles) It should be written as 11 point size, bold and centered, in the way that only the first letters are capital letter, and with 6 pt space from top and bottom.
 - j) **Subtitles;** paragraph indentation should be written as 1.25 cm inside, 11 point size, bold, italic and justified alignment.
 - k) **Paragraphs;** Paragraph indentations should be written as 1.25 cm inside, 11 point size, justified alignment by leaving 6pt space between paragraphs.
13. Submitted articles should not exceed 20 pages, including abstracts and references.
14. Submitted articles should include the following sections:
- a) **Title page:** It should include the full name/s and explicit name/s of the author/s, the institutions they work, Turkish and English names of top article title and its Turkish and English abstracts.
 - b) **Main Text:** Empirical studies should include the sections of introduction, method, findings, discussion and the results.
 - c) **Method:** This section must include the sub-sections of sampling, data collection and processing and analysis of data. Review article-type studies should reveal the problem, should analyze the relevant literature effectively, should put emphasis on shortcomings, gaps and contradictions in the literature and should include suggestions for solutions. There may be differences in giving title of other studies, however, articles should be fluent and scientific that will not make the readers bored.
 - d) **References:** Spelling rules specified in the book called *Publication Manual of American Psychological Association* (5th edition 2001) published by American Psychological Association (APA) should be obeyed both in the text and references.
15. E-mail address must be written for correspondences related to the Editorial Board.
16. While giving reference in the texts in Turkish articles, main source should be attained as far as possible.

17. Articles should be sent to Creative Drama Journal's e-mail address (cdddergi@gmail.com).
18. Author or authors who cite/s are responsible for the distortions that may be in the content of the published articles.
19. Studies carried out as dissertation in Creative Drama Instructor/Leadership courses are published with the name of advisor including the advisor name and second name.
20. The articles published in somewhere else (published seminar and conference proceedings, etc.) can be published in Creative Drama Journal with the approval of the Editorial Board.

Citation Format and Style Guide for Creative Drama Journal

Publication of Manual of American Psychological Association-APA is adopted by our journal for formatting and style.

JOURNALS

One Author

San, İ. (1998). The development of drama in education in Turkey, *Research in Drama Education*, 3, 1, 96.

Two Authors

Özdemir, P. ve Akkuş-Çıkla, O. (2005). Use of creative drama in science and mathematics by preservice elementary teachers. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 157-166.

BOOKS AND CHAPTER IN BOOKS

One Author

Üstündağ, T. (2004) *Yaratıcı drama öğretmenimin günlüğü (6. baskı)*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Two Authors

Kitson, N. ve Spiby, I. (1997). *Drama 7-11: Developing primary teaching skills (3rd ed.)*. New York: Routledge Publication.

Editor instead of author

Hemingway, E. (1999). The killers. In J. Updike & K. Kenison (Eds.), *The best American short stories of the century* (pp.78-80). Boston, MA: Houghton Mifflin.

Kilpatrick, J. (2004). (Ed.). *A Research companion to principles and standards for school mathematics*, Reston, VA: NCTM, Inc. Educational Research Information Center (ERIC)

Thesis or dissertation

Duatepe, A. (2004). The effects of drama based instruction on seventh grade students' geometry achievement, Van Hiele geometric thinking levels, attitude toward mathematics and geometry. Unpublished PhD dissertation, Ankara: METU.

Published Presentation Papers

Adıgüzel, H. Ö. (2002). Eğitim bilimlerinde ve sanat eğitiminde yöntem, disiplin ve sanatsal boyutlarıyla yaratıcı drama. *11. Eğitim Bilimleri Kongresi*, Yakın Doğu Üniversitesi, KKTC, 23-26 Ekim.

Online Sources

Online Journal

Andersen, C. (2004, June). Learning in “As-If” worlds: Cognition in drama in education. *Theory into Practice*. 43, 4, Retrieved November 3, 2004, Academic Index.

Citing in the text

One Author

Linn’s (1999) study...

As it is indicated (Way, 1973) in a new research,...

Two or more authors

If the paper is published by two authors, then full names of both authors must be written through all the text. If the paper is published by three or more authors, then in the first citation full names of authors must be written, but then for other citations, only the first authors’ first name must be written and other authors must be written as “others”.

Figures

All the figures must have a title that include also a number. And this title must be under the figure.

Tables

The name and the number of table must be at the top of the table. Name of the table must begin after the number of table. And it must be aligned-left, written by initial capital letters and *italic*. The table must be constituted by only horizontal lines. You can find an example below.

Tablo 1. *Yaratıcı Drama Temelli Hazırlanan Fen ve Matematik Ders Planlarının Sınıf Düzeyine ve Ünitelere Göre Dağılımı*

	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf
	Fen ders planları				
Yaşayan canlılar	-	-	-	5	1
Elektrik	-	-	1	3	-
	Matematik ders planları				
Sayılar	-	-	1	-	1
Geometri	1	-	3	1	1
Ölçme	-	2	1	-	-
Veri analizi	-	-	1	-	-